

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

**ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ**
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ**

**«ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ
ΘΥΜΑΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΗ ΕΝΝΟΜΗΤΑΞΗ»**

υπό

Αντωνιάδη Θ. Γεωργίου

Θεσσαλονίκη 2023

ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ
ΕΝΝΟΜΗ
ΤΑΞΗ

Αντωνιάδης Θ. Γεώργιος

Διπλωματική Εργασία
υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής
Δαλακούρας Θεοχάρης

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 21/03/2024

Όνοματεπώνυμο 1

Όνοματεπώνυμο 2

Όνοματεπώνυμο 3

Δαλακούρας
Θεοχάρης

Αποστολίδης Νικόλαος

Σαββίδης Νικόλαος

Αντωνιάδης Θ. Γεώργιος

Περίληψη

Το ζήτημα της προστασίας των θυμάτων του ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι ένα ζήτημα το οποίο ανέκυψε από τα πρώτα έτη της εξάπλωσης του διαδικτύου στο ευρύ κοινό. Συγκεκριμένα στην παρούσα μελέτη γίνεται αναφορά στην εκμετάλλευση ανηλίκων θυμάτων διαδικτύου και στο πώς μπορούν τα θύματα αυτά να βοηθηθούν. Στην εργασία πραγματευόμαστε το ζήτημα αυτό υπό το πρίσμα της προστασίας των θυμάτων τόσο σε επίπεδο εθνικό όσο και κοινοτικό στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Νομολογίας όσο και Διεθνές. Ακόμη αναφερόμαστε και στην βοήθεια των θυμάτων ηλεκτρονικού εγκλήματος όπως αυτή θεσμοθετείται μέσα από το νομικό πλαίσιο.

Συγκεκριμένα γίνεται εκτενής ανάλυση του άρθρου 227 του ΚΠΔ, με παράθεση της απαραίτητης νομολογίας ενώ παράλληλα γίνεται σύντομος σχολιασμός των αλλαγών που επέφερε η πρόσφατη τροποποίηση του άρθρου αυτού με τον Ν.5090/2024.

Ακόμη σχολιάζεται το άρθρο 352Α του ΠΚ, όπου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση της ψυχοδιαγνωστικής εξέτασης που αφορά τον δράστη αλλά και το θύμα.

Λέξεις Κλειδιά: ηλεκτρονικό έγκλημα , προστασία θυμάτων, κυβερνοέγκλημα, προστασία ανηλίκων, βοήθεια θυμάτων κυβερνοεγκλήματος

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Εισαγωγή.....	7
1. Γενικό νομοθετικό πλαίσιο σε Ελλάδα και Ευρώπη.....	9
Εγχώρια Έννομη τάξη	29
2. Ανάλυση του άρθρου 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ).....	67
2.1 Ο Ν.5090/2024 και η διαφορά που έφερε στο άρθρο 227.....	82
3 Το άρθρο 352Α του Ποινικού Κώδικα και προσέγγιση της ψυχοδιαγνωστικής εξέτασης που αφορά τον δράστη και εκείνης που αφορά το θύμα	82
4. Συμπεράσματα	88
Βιβλιογραφία	90

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία πραγματευόμαστε το ζήτημα της προστασίας και της βοήθειας των θυμάτων του ηλεκτρονικού εγκλήματος, με έμφαση στα ανήλικα θύματα και την εκμετάλλευσή τους, με ιδιαίτερη έμφαση στα άρθρα 227 του ΚΠΔ και 352Α του ΠΚ. Η εργασία συντάχθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Πληροφορική» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Για την καλύτερη παρουσίαση του ζητήματος η εργασία χωρίστηκε σε τρία επιμέρους κεφάλαια, κάθε ένα από τα οποία αφορά το Γενικό Νομοθετικό Πλαίσιο ευρωπαϊκό και εγχώριο, το άρθρο 227 του ΚΠΔ και του άρθρου 352Α του ΠΚ. Η εξαγωγή συμπερασμάτων πραγματοποιείται σε ανεξάρτητο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Σε ότι αφορά τη μεθοδολογία της έρευνας, πραγματοποιήθηκε με βιβλιογραφική αναζήτηση καθώς και με απευθείας διερεύνηση του ζητήματος σε φορείς που εκδίδουν αποφάσεις, νόμους ή οδηγίες.

Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το υπάρχων καθεστώς προστασίας και βοήθειας των θυμάτων, κυρίως των ανήλικων και πως αυτό διαμορφώθηκε με την πάροδο του χρόνου. Έτσι γίνεται εκτενής αναφορά στις κατά καιρούς συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη. Ακόμη γίνεται αναφορά στην κομβικής σημασίας σύμβαση της Βουδαπέστης το 2001, αναφορικά με το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Ακόμη παρατίθενται οι ελληνικοί νόμοι οι οποίοι έχουν οριοθετήσει το πλαίσιο προστασίας των θυμάτων. Παρουσιάζονται όλοι οι νόμοι που αφορούν το ζήτημα καθώς επίσης και ορισμένα άρθρα νόμων τα οποία το αφορούν. Η παράθεση των νόμων γίνεται με χρονολογική σειρά. Γίνεται ακόμη μνεία στην χρησιμότητα των Ευρωπαϊκών οδηγιών οι οποίες σε τέτοιες περιπτώσεις βοηθούν ώστε να εναρμονιστεί το εγχώριο δίκαιο με το ευρωπαϊκό. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υποστηρίζεται από τον γράφοντα, ότι πάντοτε οι Ευρωπαϊκές οδηγίες αναφορικά και με άλλα ζητήματα είναι προς την σωστή κατεύθυνση και προς όφελος των κρατών μελών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής ανάλυση του άρθρου 227 του ΚΠΔ, το οποίο αφορά τους ανήλικους μάρτυρες που είναι θύματα προσβολής προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας, και ορίζει λεπτομερώς τον τρόπο διενέργειας της εξέτασης, τον ορισμό ειδικών καθώς και κάθε άλλη πτυχή της εξέτασης του ανήλικου. Ακόμη

παρουσιάζεται μία σύντομη αναφορά στις αλλαγές που επήλθαν στο άρθρο αυτό κατά την πρόσφατη αλλαγή του με τον νόμο 5090/2024.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το άρθρο 352Α του ΠΚ το οποίο καθιερώνει την ψυχοδιαγνωστική εξέταση και θεραπεία του δράστη και του θύματος εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

Τέλος στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων γίνεται προσπάθεια κατά το δυνατόν συνολικότερης και πληρέστερης καταγραφής των εξαγομένων από την έρευνα συμπερασμάτων.

1. Γενικό νομοθετικό πλαίσιο σε Ελλάδα και Ευρώπη

Η ΕΕ διαθέτει δεσμευτικά νομικά εργαλεία που μπορεί να χρησιμοποιήσει για να επιβάλει τους κανόνες της στα κράτη μέλη. Οι διαδικασίες για την εναρμόνιση των ποινικών νόμων εντός της ΕΕ διαφέρουν από εκείνες άλλων διεθνών οργανισμών, επειδή η ΕΕ είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός με τη δική της νομική προσωπικότητα. Αυτό επιτρέπει στην ΕΕ να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να λάβουν τα απαραίτητα εγκληματικά μέτρα. Για παράδειγμα το θέμα της παιδικής πορνογραφίας και η προστασία των θυμάτων της μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα μέσω των ενοποιημένων κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως εκ τούτου, οι πρωτοβουλίες της ΕΕ για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας έχουν μεγάλη σημασία, καθώς επηρεάζουν σημαντικά τους εθνικούς ποινικούς κανονισμούς. Η εξουσία της ΕΕ να παρεμβαίνει στην ποινική νομοθεσία των κρατών μελών σχετικά με την παιδική πορνογραφία πηγάζει κατά κύριο λόγο από το άρθρο 83 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το άρθρο παρέχει στην ΕΕ την εξουσία να θεσπίζει ελάχιστους κανόνες για τον καθορισμό και την επιβολή κυρώσεων ιδιαίτερα σοβαρών διασυνοριακών εγκλημάτων, όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Τώρα, ας διερευνήσουμε λεπτομερώς τα νομοθετικά κείμενα και τις πρωτοβουλίες που έχουν εφαρμοστεί εντός της ΕΕ για την αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας και τη διασφάλιση της κατάλληλης προστασίας και βοήθειας για τα θύματά της. Το επίκεντρο αυτής της ανάλυσης θα είναι δύο βασικά νομικά μέσα: το πλαίσιο αποφάσεων 2004/68/ΔΕΥ και η οδηγία 2011/93/ΕΕ¹.

Αυτά τα μέσα είναι ζωτικής σημασίας στον τομέα του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου και έχουν υποστεί σημαντικές εξελίξεις, ιδίως μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Η οδηγία 2011/93/ΕΕ αντικαθιστά την προηγούμενη απόφαση πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου και αποσκοπεί στην καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας.

¹ Stylianou, S. (2022). STOP CHILD ABUSE-ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ STOP.

1.1. ΣΥΣΤΑΣΗ Rec (1991) 11 ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ, ΤΗΝ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΡΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΥΤΩΝ

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ξεκίνησε τις προσπάθειές του για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών το 1991. Αυτό ξεκίνησε όταν η Επιτροπή Υπουργών ενέκρινε τη Σύσταση Αρ. R (91) 11 για τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την παιδική και εφηβική πορνογραφία, την πορνεία και την εμπορία ανθρώπων. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτής της σύστασης είχαν προηγηθεί διάφορες πρωτοβουλίες του Συμβουλίου της Ευρώπης, όλες με στόχο την προστασία των παιδιών από την εμπορία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Εκτός από τη Σύσταση 11 (1991), η Επιτροπή Υπουργών έλαβε υπόψη διάφορα κείμενα που είχαν προηγηθεί. Αυτά τα κείμενα περιλαμβάνουν: α) Σύσταση 1065 (1987) του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία επικεντρώνεται στην εκμετάλλευση παιδιών στο εμπόριο και σε άλλες μορφές. β) Απόφαση αριθ. γ) Σύσταση αριθ. R (85) 4, η οποία ασχολείται με τη βία εντός των οικογενειών. δ) Σύσταση αριθ. R (85) 11, η οποία εξετάζει τα δικαιώματα και τη θέση των θυμάτων στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου και της ποινικής διαδικασίας. ε) Σύσταση αριθ. R (87) 20, η οποία σκιαγραφεί τις κοινωνικές αντιδράσεις στην νεανική εγκληματικότητα. και στ) Σύσταση αριθ. R (89) 7, η οποία επικεντρώνεται στις αρχές που διέπουν τη διάδοση βίντεο που περιέχουν βίαιο, βάνουσο ή πορνογραφικό περιεχόμενο.

Ωστόσο, η Σύσταση 11 (1991) ήταν το πρώτο νομοθετικό κείμενο του Συμβουλίου της Ευρώπης που αντιμετώπισε διεξοδικά αυτά τα ζητήματα. Επιπλέον, η Σύσταση (91) 11 σηματοδότησε την πρώτη περίπτωση στην ιστορία όπου το Συμβούλιο της Ευρώπης συζήτησε την ποινικοποίηση της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας. Αυτή η συζήτηση είχε ως στόχο να καθορίσει τη νομιμότητα τέτοιων ρυθμίσεων από νομική άποψη. Ωστόσο, λόγω της ευρύτερης εντολής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντιμετώπιση διαφόρων μορφών σεξουαλικής κακοποίησης, η διατύπωση σχετικά με την παιδική πορνογραφία στη σύσταση ήταν πιο γενική και επιφανειακή. Συμπερασματικά, οι προσπάθειες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών ξεκίνησαν το 1991 με την έγκριση της Σύστασης αριθ. των εθνικών νομοθεσιών.

Σηματοδότησε επίσης την πρώτη συζήτηση για την ποινικοποίηση της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας. Ωστόσο, η γλώσσα της σύστασης σχετικά με την παιδική πορνογραφία παρέμεινε ευρεία λόγω της ευρύτερης εστίασης του Συμβουλίου της Ευρώπης στην καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης γενικά. Η σύσταση τόνισε συγκεκριμένα το αυξανόμενο πρόβλημα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και εφήβων, ιδίως με τις μορφές πορνογραφίας, πορνείας και εμπορίας ανθρώπων.

Τα ζητήματα αυτά είχαν φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδα τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η σύσταση τόνισε την ανάγκη εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών για την αποτελεσματική καταπολέμηση αυτών των εγκλημάτων. Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας, η σύσταση πρότεινε στα κράτη να υιοθετήσουν γενικά μέτρα για την πρόληψη και την καταστολή αυτής της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να ενημερώνεται το κοινό σχετικά με την εφαρμογή εγκληματικών πολιτικών που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον αριθμό των διώξεων και των καταδίκων σε υποθέσεις που αφορούν παιδική πορνογραφία. Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό να προστατευθεί η ανωνυμία των παιδιών που εμπλέκονται και των φερόμενων ως δραστών.

Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας για τα Κράτη Μέρη να συνεργαστούν διεθνώς για να αποκαλύψουν εταιρείες, ενώσεις ή άτομα που εκμεταλλεύονται παιδιά για την παραγωγή πορνογραφικού υλικού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς αυτοί οι δράστες έχουν συχνά διασυνδέσεις με πολλές χώρες. Δουλεύοντας από κοινού, τα Κράτη Μέρη μπορούν να διασφαλίσουν την ανακάλυψη αυτών των ατόμων και οργανισμών, οδηγώντας τα στη δικαιοσύνη. Προκειμένου να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά η παραγωγή και η διάδοση της παιδικής πορνογραφίας, τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να λάβουν διάφορες συγκεκριμένες ενέργειες. Πρώτον, θα πρέπει να εφαρμόσουν τις κατάλληλες κυρώσεις που να λαμβάνουν υπόψη τη σοβαρότητα του εγκλήματος που διαπράχθηκε από όσους εμπλέκονται στη δημιουργία και τη διανομή τέτοιου σαφούς υλικού που αφορά παιδιά. Επιπλέον, τα Κράτη Μέρη θα πρέπει επίσης να εξετάσουν τη δυνατότητα επιβολής ποινικών κυρώσεων αποκλειστικά για την κατοχή πορνογραφικού υλικού

που απεικονίζει ανηλίκους. Συνοπτικά, τα Κράτη Μέρη πρέπει να επιβάλουν κατάλληλες κυρώσεις για όσους εμπλέκονται στην παραγωγή και τη διάδοση παιδικής πορνογραφίας, να εξετάσουν ποινικές κυρώσεις για την κατοχή τέτοιου υλικού, να συνεργαστούν διεθνώς για να αποκαλύψουν εκείνους που εκμεταλλεύονται παιδιά και να ενημερώνουν το κοινό για την εφαρμογή εγκληματικών πολιτικών διαφυλάσσοντας παράλληλα την ανωνυμία των εμπλεκόμενων ατόμων².

1.2. ΣΥΣΤΑΣΗ Rec (1996) 1099 για τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών (on sexual exploitation of children)

Το 1996 έλαβε χώρα ένα σημαντικό γεγονός με τη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού στις 25 Ιανουαρίου. Αυτή η σύμβαση είχε ως στόχο την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών στην Ευρώπη. Επιπλέον, την ίδια χρονιά, πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη ένα συνέδριο με το όνομα Πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Εμπορική Εκμετάλλευση των Παιδιών. Κατά τη διάρκεια αυτής της διάσκεψης, εγκρίθηκε ένα κρίσιμο έγγραφο γνωστό ως Δήλωση και Ατζέντα Δράσης. Αυτό το έγγραφο παρότρυνε τις συμμετέχουσες χώρες να λάβουν άμεσα και αποφασιστικά μέτρα κατά της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, με ιδιαίτερη εστίαση στην εφαρμογή εξειδικευμένων και ολοκληρωμένων στρατηγικών μέχρι το έτος 2000.

Συνολικά, αυτά τα γεγονότα και πρωτοβουλίες στα τέλη της δεκαετίας του 1990 σηματοδοτούν μια αυξανόμενη αναγνώριση του επείγοντος αντιμετώπιση του ζητήματος της παιδικής εκμετάλλευσης, ιδιαίτερα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, σε διεθνές επίπεδο. Υπογραμμίζουν τη δέσμευση των ευρωπαϊκών χωρών και του Συμβουλίου της Ευρώπης να προστατεύσουν τα δικαιώματα και την ευημερία των παιδιών και να λάβουν συγκεκριμένες ενέργειες για την πρόληψη και την καταπολέμηση αυτού του αποτρόπαιου εγκλήματος. Με την πάροδο του χρόνου, το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνώρισε τη σημασία της αντιμετώπισης του ζητήματος της εμπορικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Τον Απρίλιο του 1998, οργάνωσαν την «Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Παρακολούθησης στο Παγκόσμιο Συνέδριο του 1996 κατά της εμπορικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών» προκειμένου να

²Σπινέλλη Κ., Παιδική πορνογραφία –Εισαγωγικό σημείωμα, Εγκληματολογία 2012, 11 επ

αξιοποιήσουν τα πορίσματα και τις συστάσεις από τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης. Ωστόσο, αυτή η διάσκεψη είχε έναν μεγαλύτερο σκοπό πέρα από την απλή ανακεφαλαίωση, καθώς είχε ως στόχο να παράσχει πολιτική ώθηση και καθοδήγηση για μελλοντικές δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Τόνισε συγκεκριμένα τη χρήση ευρωπαϊκών νομικών εργαλείων, τόσο αστικών όσο και ποινικών, συμπεριλαμβανομένης της Σύστασης R (91) 11 της Επιτροπής Υπουργών, η οποία είχε θεσπιστεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Αυτή η σύσταση περιέγραφε κατευθυντήριες γραμμές και μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν από τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση της παιδικής εκμετάλλευσης.

**1.3. ΣΥΣΤΑΣΗ Rec (2000) 11 για την ανάληψη δράσης
έναντια στην εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους
εκμετάλλευση
(on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation)**

Τον Ιούνιο του 1999, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε οδηγία προς την Επιτροπή Υπουργών, αναθέτοντας της αρκετούς σημαντικούς στόχους. Πρώτον, τους ζητήθηκε να επανεξετάσουν και να επικαιροποιήσουν τη Σύσταση R (91) 11, η οποία ασχολείται με ζητήματα που σχετίζονται με τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την πορνογραφία, την πορνεία και την εμπορία παιδιών και εφήβων. Στόχος ήταν ο εκσυγχρονισμός αυτής της σύστασης για την αντιμετώπιση των τρεχουσών προκλήσεων και ανησυχιών γύρω από αυτά τα ζητήματα. Δεύτερον, δόθηκε εντολή στην Επιτροπή να αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές που θα συνιστώνται στα κράτη μέλη.

Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές θα χρησιμεύσουν ως πλαίσιο για την καταπολέμηση αυτών των μορφών εκμετάλλευσης και κατάχρησης. Επιπλέον, η Επιτροπή ζήτησε από την επιτροπή να προτείνει την εφαρμογή ενός μηχανισμού παρακολούθησης, εάν κριθεί απαραίτητο, για την αποτελεσματική παρακολούθηση και αντιμετώπιση περιπτώσεων σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών.

Τέλος, η Επιτροπή ενθαρρύνθηκε να εξετάσει τυχόν άλλα συμπληρωματικά εργαλεία ή μέτρα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της

σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις προηγούμενες προσπάθειες που είχαν καταβάλει τα Ηνωμένα Έθνη στον τομέα αυτό.

ΣΥΣΤΑΣΗ Rec (2001) 16 σχετικά με την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης τους

Ενώ η Σύσταση Rec (1991) 11 συνέβαλε στην ποινικοποίηση της παιδικής πορνογραφίας και στον ορισμό της εγκληματικότητας της, η Σύσταση Rec (2001) 16 επανέλαβε ορισμένα από τα προηγούμενα συμπεράσματα και εισήγαγε πρόσθετα μέτρα. Αυτό περιλάμβανε την επέκταση του ορισμού του πορνογραφικού υλικού ώστε να συμπεριλάβει την εικονική παιδική πορνογραφία, την κατηγοριοποίηση των διαφορετικών τρόπων διάπραξης πορνογραφίας ανηλίκων και την αύξηση των ποινών, ιδιαίτερα για την κατοχή παιδικής πορνογραφίας. Η σύσταση εισήγαγε επίσης διατάξεις για την ευθύνη των νομικών προσώπων και κυρώσεις εναντίον τους, καθώς και ειδικές διατάξεις δικαιοδοσίας για τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομών έχει προσδιορίσει και προτείνει τέσσερις κύριους στόχους και πέντε ορισμούς που περιλαμβάνουν την έννοια της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Αυτοί οι στόχοι χρησιμεύουν ως βάση για τη σύστασή τους και περιλαμβάνουν: Α) ιεράρχηση της ευημερίας και του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, Β) διεξοδική εξέταση των προοπτικών και εμπειριών των παιδιών, Γ) προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών λόγω της εθνικής, διεθνικής, και τη διεθνή φύση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και Δ) την αναγνώριση ότι η παιδική πορνογραφία, η παιδική πορνεία και η εμπορία παιδιών είναι σύνθετα ζητήματα που μπορεί να αφορούν άτομα ή οργανισμούς, πολίτες ή αλλοδαπούς.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι συμπεριφορές μπορούν να θυματοποιήσουν τα παιδιά ακόμη και όταν φαίνεται να δίνουν τη συγκατάθεσή τους. Η φιλοσοφία πίσω από αυτή τη σύσταση υποστηρίζει ότι η συναίνεση κάποιου κάτω των 18 ετών δεν έχει καμία σημασία. Επιπλέον, η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών δεν περιορίζεται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι ένα παγκόσμιο ζήτημα που επηρεάζει ακόμη και την Ευρώπη, όπως αποδεικνύεται από την πρόσφατη αύξηση των σχετικών δραστηριοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η σεξουαλική εκμετάλλευση δεν ορίζεται αυστηρά από νομικούς όρους και μερικές φορές αναφέρεται ως «οικονομική σεξουαλική εκμετάλλευση». Για να αντιμετωπιστεί αυτή

η παραλλαγή στην ορολογία και το πλαίσιο, η επιτροπή αποφάσισε να συμπεριλάβει αυτούς τους ορισμούς στο κύριο σώμα της σύστασης.

Μετά τη Σύσταση 11 (1991) ακολούθησε μια σειρά πρωτοβουλιών από το Συμβούλιο της Ευρώπης που αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση του υπό εξέταση ζητήματος. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που σημειώθηκε από την πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για την εμπορική εκμετάλλευση των παιδιών το 1996, εξακολουθούσε να υπάρχει έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τη φύση και την επικράτηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων. Επιπλέον, πολύ λίγα σχόλια είχαν γίνει ειδικά για τα προβλήματα που σχετίζονται με τους ιστότοπους και το διαδίκτυο ως μέσο θυματοποίησης των παιδιών μέσω της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Η μελέτη που διεξήχθη σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης 91 (11) αποκάλυψε ότι δεν είχε ικανοποιήσει επαρκώς τις απαιτήσεις της εποχής.

Ως αποτέλεσμα, κατά τη 2η Σύνοδο Κορυφής τον Οκτώβριο του 1997, η Επιτροπή Υπουργών αποφάσισε να εγκρίνει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης με στόχο τη θέσπιση κοινών κατευθυντήριων αρχών για την προστασία των παιδιών. Τα κράτη συμφώνησαν επίσης να ενισχύσουν τη συνεργασία τους στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης προκειμένου να αποτρέψουν προληπτικά όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής, πώλησης, αγοράς και κατοχής παιδικής πορνογραφίας. Για να διευκολυνθεί αυτό, η Επιτροπή Υπουργών δημιούργησε μια επιτροπή εμπειρογνομόνων για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Ταυτόχρονα, παράλληλα με την ανάπτυξη της Σύμβασης κατά του Κυβερνοεγκλήματος από το Συμβούλιο της Ευρώπης, εγκρίθηκε η Σύσταση του 2001 (16).

Αυτή η σύσταση αποσκοπούσε, μεταξύ άλλων, στην εξάλειψη της παιδικής πορνογραφίας, της παιδικής πορνείας και της εμπορίας παιδιών που διαπράττονται από άτομα ή οργανισμούς, εντός ή εκτός της χώρας, με ή χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού. Όσον αφορά τη δικαιοδοσία, η σύσταση φάνηκε να ξεπερνά τα εδαφικά της κριτήρια προκειμένου να διασφαλίσει την ευρύτερη δυνατή κάλυψη του εγκλήματος, ανεξάρτητα από το πού διαπράχθηκε συνήθως. Αυτό έγινε σε αναγνώριση της διεθνικής και κυρίως διαδικτυακής φύσης αυτού του εγκλήματος. Μπορεί να ειπωθεί ότι, για πρώτη φορά, ένα διεθνές κείμενο τοποθετούσε ρητά την παιδική πορνογραφία

στον κατάλογο των εγκλημάτων στα οποία εφαρμόζεται η αρχή της καθολικής δικαιοσύνης.

Η σύσταση εισήγαγε επίσης την έναρξη της παραγραφής για εγκλήματα που σχετίζονται με τη σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της παιδικής πορνογραφίας, από την ηλικία της ενηλικίωσης. Περιλάμβανε επίσης διατάξεις για τη δήμευση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με αυτά τα εγκλήματα, απαγόρευε σε άτομα που είχαν καταδικαστεί για παιδική πορνογραφία ορισμένα επαγγέλματα που περιλαμβάνουν άμεση επαφή με παιδιά και επέτρεψε το προσωρινό ή μόνιμο κλείσιμο επιχειρήσεων που εμπλέκονται σε τέτοια εγκλήματα. Αυτές οι νέες διατάξεις αποτέλεσαν αντικείμενο περαιτέρω ανάπτυξης μέσω νομικών πράξεων.

1.4. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ (23/11/2001)

Η ταχεία επέκταση του διαδικτύου και η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τα διάφορα χαρακτηριστικά των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, όπως η ταχύτητα, η απλότητα, η προσβασιμότητα και η δυσκολία διερεύνησής τους, υπογράμμισε την ανάγκη για ενιαία νομοθετικά μέτρα για την αντιμετώπιση του αυξανόμενου αριθμού διαδικτυακών εγκλημάτων που εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Πριν από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, τα νομικά πλαίσια μεμονωμένων κρατών ήταν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση αδικημάτων που σχετίζονται με το Διαδίκτυο. Ενώ ορισμένα κράτη είχαν ήδη θεσπίσει νόμους κατά ορισμένων εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, ο διεθνικός χαρακτήρας αυτών των εγκλημάτων καθιστούσε αναποτελεσματική τη χωριστή αντιμετώπισή τους σε κρατικό επίπεδο³.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο δεν είναι μόνο η πρώτη διεθνής συνθήκη αφιερωμένη στην καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, αλλά έχει επίσης σημασία λόγω της ενεργού συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη σύνταξή της. Η ΕΕ υπέγραψε τη σύμβαση για να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των κρατών μελών της και να διαφυλάξει τους δικούς της στόχους λαμβάνοντας λόγο στις διατάξεις της σύμβασης. Επιπλέον, η

³ Γιαννόπουλο Θ., Όψεις και Προβλήματα Ηλεκτρονικής Εγκληματικότητας, ΝοΒ 1986, 170 επ.,

συμβολή της συνέλευσης στην καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στον κυβερνοχώρο δεν μπορεί να αγνοηθεί. Χρησιμοποίησε ως οδηγός για μεταγενέστερες νομοθετικές πρωτοβουλίες εντός του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ, επηρεάζοντας την προσέγγισή τους για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος⁴.

Παρά το ευρύτερο πεδίο εφαρμογής της, η σύμβαση εστιάζει συγκεκριμένα σε βασικές πτυχές που σχετίζονται με την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας. Το άρθρο 9 της σύμβασης, με τίτλο «Αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία», παίζει σημαντικό ρόλο από αυτή την άποψη. Οι ειδικές διατάξεις της σύμβασης αποσκοπούσαν στη θέσπιση νέων νομικών πλαισίων για τη ρύθμιση της συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο (Κεφάλαιο 2, Τμήμα 1, Άρθρα 1-13) και να διευκολύνουν τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε διάφορα κράτη (Κεφάλαιο 2, Ενότητα 2, άρθρα 14-22) βοήθεια στη δίωξη των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, η σύμβαση τόνισε τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας (Κεφάλαιο 3, Τμήμα 1, Άρθρα 23-35) για τη συλλογική αντιμετώπιση του ζητήματος. Η σύμβαση περιελάμβανε επίσης κανονισμούς για την καταπολέμηση του αποτρόπαιου εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας, το οποίο έγινε πιο διαδεδομένο με την άνοδο των υπολογιστών και του διαδικτύου⁵.

Συνοπτικά, η ταχεία ανάπτυξη του Διαδικτύου και η αναγνώριση των σχετικών εγκλημάτων κατέστησαν αναγκαία την υιοθέτηση κοινών νομοθετικών μέτρων. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο εμφανίστηκε ως η πρώτη διεθνής συνθήκη αφιερωμένη στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο και έπαιξε κρίσιμο ρόλο στην ποινικοποίηση της παιδικής πορνογραφίας. Οι διατάξεις του όχι μόνο ρύθμιζαν τη συμπεριφορά στο Διαδίκτυο αλλά τόνιζαν επίσης τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για την καταπολέμηση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο^{6,7,8,9,10}.

⁴ Καϊάφα – Γκμπάντι Μ., Ποινικό Δίκαιο και Καταχρήσεις της Πληροφορικής, Αρμενόπουλος 2007, 106

⁵ Μυλωνόπουλο Χρ., Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο, Σειρά ΠΟΙΝΙΚΑ, Νο 33, 14.

⁶ Αγγελή Ι., Διαδίκτυο (Internet) και Ποινικό Δίκαιο σε ΠοινΧρον2000, 678

⁷ Ζάννη Α., Το διαδικτυακό έγκλημα, 2005, 63 επ

⁸ Κιούπη Δ., Ποινικό Δίκαιο και Internet, Σειρά ΠΟΙΝΙΚΑ Νο 57, 27, Λάζου Γ., Πληροφορική και Έγκλημα, 2001, 211

⁹ Sieber U., Computer Crimes, Cyber – Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes (General Report), in Spinellis D. (Ed), Computer Crimes, Cyber – Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes, 2004, 16 επ

Με περιγραφικό τρόπο, η Σύμβαση διατηρεί το όριο ηλικίας στα 18, αλλά περιλαμβάνει εξαίρεση σε περιπτώσεις όπου τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν ήδη υιοθετήσει την ηλικία των 16 ετών. Επιπλέον, η Σύμβαση ορίζει υλικό παιδικής πορνογραφίας και αναγνωρίζει τη δυνατότητα εξαίρεσης από το ποινικό αδίκημα για ορισμένες περιπτώσεις εικονικής πορνογραφίας. Αυτός ο ορισμός περιλαμβάνει ρεαλιστικές εικόνες που θεωρείται ότι υποστηρίζουν και ενθαρρύνουν τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών από παιδόφιλους που εμπλέκονται σε διαδικτυακές πρακτικές όπως η ανταλλαγή ιδεών, φαντασιώσεων και συμβουλών.

Η ποινικοποίηση της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας κρίνεται απαραίτητη καθώς διεγείρει τη ζήτηση για τέτοιο υλικό. Η Σύμβαση αναγνωρίζει επίσης τη διαφορετική σοβαρότητα των διαφορετικών μορφών παιδικής πορνογραφίας με βάση τον τρόπο που εκτελούνται και το υλικό που χρησιμοποιείται. Ως αποτέλεσμα, τα μέρη της Σύμβασης έχουν το δικαίωμα να μην ποινικοποιούν πλήρως ή εν μέρει ορισμένες περιπτώσεις, όπως η παροχή και η κατοχή παιδικής πορνογραφίας μέσω συστήματος υπολογιστή για προσωπική χρήση ή για άλλο πρόσωπο, η κατοχή παιδικής πορνογραφίας σε συστήματα υπολογιστών ή η αποθήκευση μέσα μαζικής ενημέρωσης, εμπλοκή σε οποιαδήποτε συμπεριφορά παιδικής πορνογραφίας όπου το πορνογραφικό υλικό περιλαμβάνει άτομο που φαίνεται να είναι ανήλικο (αλλά δεν είναι) που εμπλέκεται σε αποκάλυπτα σεξουαλική συμπεριφορά και οποιαδήποτε συμπεριφορά παιδικής πορνογραφίας που περιλαμβάνει ρεαλιστικές εικόνες ανήλικου που εμπλέκεται σε εμφανή σεξουαλική συμπεριφορά. Αυτό οδηγεί σε διάκριση ως προς τη σοβαρότητα μεταξύ των πράξεων προμήθειας και κατοχής παιδικής πορνογραφίας που πραγματοποιούνται μέσω συστήματος υπολογιστή σε σύγκριση με την παραγωγή, καθώς και περιπτώσεων εικονικής παιδικής πορνογραφίας σε σύγκριση με πραγματική παιδική πορνογραφία.¹¹

Η Σύμβαση αντιμετωπίζει επίσης την τιμωρία για συμμετοχή σε οποιαδήποτε μορφή παιδικής πορνογραφίας και απόπειρες παραγωγής και διανομής παιδικής

¹⁰ Clough J., Principles of Cybercrime, 2010, Yar M., Cybercrime and Society, 2006, Williams M., Virtually Criminal – Crime, deviance and regulation online, 2006, Speer D., Redefining Borders: The challenges of Cybercrime in Crime, Law and Social Change, 34 (2000), 259 – 273

¹¹ Explanatory Report of the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), par. 94 – 98, <http://conventions.coe.int/treaty/en/reports/html/185.htm>

πορνογραφίας μέσω συστήματος υπολογιστή ή ηλεκτρονικών μέσων. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να μην εφαρμόζουν τη διάταξη που ποινικοποιεί τις προσπάθειες πλήρως ή εν μέρει. Επιπλέον, η Σύμβαση περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις σχετικά με την ευθύνη των νομικών προσώπων και τα ζητήματα δικαιοδοσίας. Καλύπτει επίσης διαδικαστικά θέματα όπως η έρευνα και η κατάσχεση αποθηκευμένων δεδομένων υπολογιστή, οι γενικές αρχές σχετικά με τη διεθνή συνεργασία και η αμοιβαία συνδρομή.

Τελικά, η Σύμβαση για το Έγκλημα στον κυβερνοχώρο παρουσιάζει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας. Αναφέρεται ρητά σε μορφές παιδικής πορνογραφίας που πρέπει να ποινικοποιηθούν και σε εκείνες που ενδέχεται να απαιτούν περαιτέρω εξέταση από μεμονωμένα νομικά συστήματα. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τη διακριτική ευχέρεια των κρατών να εξαιρούν ορισμένες συμπεριφορές από την τιμωρία προκειμένου να σέβονται συγκεκριμένες νομικές τάξεις. Επιπλέον, η Σύμβαση κατηγοριοποιεί διάφορες μορφές παιδικής πορνογραφίας, ενώ επιτρέπει τη δυνατότητα εξαίρεσης από το ποινικό αδίκημα σε περιπτώσεις προμήθειας, κατοχής και απόπειρας όλων των μορφών παιδικής πορνογραφίας. Καθιερώνει επίσης τιμωρίες για συμπεριφορές παιδικής πορνογραφίας που διεξάγονται ειδικά μέσω ενός συστήματος υπολογιστή και τονίζει τη σημασία του όρου «χωρίς δικαίωμα». Η Σύμβαση παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με τις μεθόδους παραγωγής, προμήθειας, διάθεσης, διανομής, μετάδοσης, προμήθειας και κατοχής παιδικής πορνογραφίας με βάση την Επεξηγηματική Έκθεση¹².

1.5. ΨΗΦΙΣΜΑ 1307 (2002) ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Το Συμβούλιο της Ευρώπης επέδειξε έντονο ενδιαφέρον για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση, όπως αποδεικνύεται από την υιοθέτηση του ψηφίσματος αριθ. 1307 (2002) με θέμα «Σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών - Μηδενική ανοχή». Αυτό το ψήφισμα, που εγκρίθηκε κατά την 32η Σύνοδο στις 27 Σεπτεμβρίου 2002, αποτελείται από 16 παραγράφους που συνοψίζουν τις προηγούμενες νομοθετικές και πρακτικές προσπάθειες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Εισάγει επίσης την

¹² Akdeniz Y., Internet Child Pornography and the Law, 2008, 197

έννοια της «μηδενικής ανοχής» σε αυτό το φαινόμενο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ενώ τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσπαθούν να επιδείξουν «μηδενική ανοχή», οι προσπάθειές τους θα πρέπει επίσης να σέβονται τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές κάθε κράτους και να προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών.

Ως εκ τούτου, πρέπει να επιδεικνύεται προσοχή κατά την επιδίωξη πρωτοβουλιών που υποστηρίζουν την ατιμωρησία ή τη χρήση οποιουδήποτε μέσου για την πρόληψη αυτών των εγκλημάτων χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο πιθανός αντίκτυπός τους στα ατομικά δικαιώματα. Συμπερασματικά, το ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών υπογραμμίζει τη δέσμευση της οργάνωσης για την καταπολέμηση αυτού του ζητήματος. Προτρέπει τα κράτη μέλη να αναλάβουν δράση, τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη εξισορρόπησης αυτών των προσπαθειών με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Σε αυτό το ψήφισμα, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση αναγνωρίζει την περιορισμένη αποτελεσματικότητα της δημιουργίας νέων νομικών εργαλείων και αντ' αυτού προτρέπει τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης να υπογράψουν και να εφαρμόσουν τα υπάρχοντα νομικά μέσα. Ωστόσο, τονίζει ότι «μηδενική ανοχή» θα πρέπει να επιδειχθεί από όλα τα κράτη μέλη μέσω της υιοθέτησης ενεργών και ενισχυμένων πολιτικών. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να στοχεύουν στην πρόληψη περαιτέρω εγκλημάτων παιδικής πορνογραφίας και της συνολικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών¹³.

1.6. ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ (LANZAROTE 25/10/2007) ETS αριθ. 201

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση του ζητήματος της παιδικής πορνογραφίας και της μεταχείρισης των παιδιών που πέφτουν θύματα. Σε απάντηση, έχουν εισαγάγει τη Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Κακοποίηση. Αυτή η Σύμβαση, που εγκρίθηκε το 2007, στοχεύει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου διεθνούς νομικού πλαισίου που εστιάζει στην πρόληψη, την προστασία και την

¹³ Resolution 1307 (2002). Sexual exploitation of children: zero tolerance. 27 Sep 2002

ποινική μεταχείριση όλων των μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης παιδιών. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνωρίζει την ανησυχητική αύξηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων, ιδίως λόγω της χρήσης τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών τόσο από παιδιά όσο και από δράστες. Τονίζουν την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας προκειμένου να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά αυτό το ζήτημα.

Η Σύμβαση αντιμετωπίζει επίσης την ποινικοποίηση διαφορετικών μορφών παιδικής πορνογραφίας. Περιλαμβάνει διάταξη για την ποινικοποίηση της εν γνώσει απόκτησης ή πρόσβασης σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω ηλεκτρονικής τεχνολογίας, κάτι που αποτελεί σημαντικό βήμα προς τα εμπρός. Ωστόσο, υπάρχει επίσης η δυνατότητα απαλλαγής από την ποινική κύρωση για κατοχή και παραγωγή πορνογραφικού υλικού για προσωπική χρήση χωρίς την έγκυρη συναίνεση παιδιού που συναινεί τη σεξουαλική συναίνεση, μια διάταξη που απαντάται συνήθως στις νομικές πράξεις της ΕΕ.

Η Σύμβαση εξετάζει πολλές σημαντικές πτυχές. Πρώτον, δεν κάνει διαφοροποίηση μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ομάδων κατά τον ορισμό των ανηλίκων. Αυτό διασφαλίζει ότι όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, προστατεύονται από τις διατάξεις της Σύμβασης. Δεύτερον, ενώ ο ορισμός του πορνογραφικού υλικού στη Σύμβαση δεν περιλαμβάνει ρητά όλες τις μορφές εικονικής παιδικής πορνογραφίας, υπάρχει διάταξη που επιτρέπει την εξαίρεση σε περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται προσομοιωμένες αναπαραστάσεις ή ρεαλιστικές εικόνες ανύπαρκτων παιδιών. Αυτό υποδηλώνει ότι ακόμη και η εικονική πορνογραφία που δημιουργείται μέσω μορφοποίησης, όπου το πρόσωπο ενός ανηλίκου επεξεργάζεται στο σώμα ενός ενήλικα, θεωρείται στην κατηγορία της "προσομοιωμένης ρητής σεξουαλικής συμπεριφοράς".

Ωστόσο, υπάρχει ένας περιορισμός στην αναγνώριση υποθέσεων όπου ένας ενήλικος εμφανίζεται ως ανήλικος, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της Σύμβασης στη δίωξη τέτοιων υποθέσεων. Συμπερασματικά, η Σύμβαση για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ένα ολοκληρωμένο και ενημερωτικό νομικό εργαλείο για την καταπολέμηση του εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας. Αν και μπορεί να υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί και

εξαιρέσεις στις διατάξεις του, αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα προς τη διεθνή συνεργασία και τη δημιουργία ενός ισχυρού νομικού πλαισίου για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση.

Στο πλαίσιο της Σύμβασης, τα μέρη έχουν δεσμευτεί να ποινικοποιήσουν και να τυποποιήσουν τη συμμετοχή και την απόπειρα εμπλοκής στις προαναφερθείσες συμπεριφορές, εκτός από τις περιπτώσεις όπου άτομα προσφέρουν, κατέχουν ή έχουν εν γνώσει τους πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό. Αυτή η εξαίρεση επιτρέπει τη δυνατότητα αποχής από την ποινικοποίηση της απόπειρας εμπλοκής, πιθανότατα λόγω των ήδη εκτεταμένων κυρώσεων που επιβάλλονται για αυτές τις εγκληματικές συμπεριφορές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όσο πιο λεπτομερείς είναι οι εξαιρέσεις από την ποινικοποίηση, τόσο πιο λεπτομερής γίνεται η πρόβλεψη επιβαρυντικών περιστάσεων και διακριτών μορφών του εγκλήματος (όπως αναφέρεται στο άρθρο 28). Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα επιβολής πρόσθετων κυρώσεων και μέτρων, τόσο για φυσικά πρόσωπα (όπως περιγράφεται στο άρθρο 27 παράγραφος 3) όσο και για νομικά πρόσωπα (όπως αναφέρεται στα άρθρα 26 και 27). Επιπλέον, η συμπερίληψη διατάξεων για την αναστολή της παραγραφής (άρθρο 33) και η καθιέρωση δικαιοδοσίας από τα κράτη μέρη για τη δίωξη του διευρυμένου εγκλήματος (όπως περιγράφεται στο άρθρο 25) καταδεικνύει μια συνολική προσπάθεια για τη ρύθμιση της ποινικοποίησης της παιδικής πορνογραφίας και σχετικά θέματα. Εξετάζοντας τα νομικά εργαλεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, είναι προφανές ότι η αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές από το πρώτο σχετικό κείμενο, το οποίο αρχικά εισήχθη ως λίστα επιθυμιών στη Σύσταση (1991) 11.

Με την πάροδο του χρόνου, υπήρξαν έναν πιο ολοκληρωμένο ορισμό των θεμελιωδών εννοιών και θεμάτων που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία, που συχνά συνοδεύεται από επέκταση της αντίστοιχης τιμωρίας. Ωστόσο, μια θετική εξέλιξη στις προσπάθειες αντιμετώπισης αυτού του εγκλήματος είναι η αυξανόμενη εξάρτηση από συγκεκριμένες συνθήκες, θετικές ή αρνητικές, για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της τιμωρίας (όπως στην περίπτωση εικονικής πορνογραφίας, συγκατάθεσης και κατοχής για προσωπική χρήση). Αυτό υποδηλώνει μια παράλληλη τάση εξισορρόπησης της ανάγκης ποινικοποίησης του φαινομένου με παράλληλη

διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

1.7. ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 8ΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ 1992 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΧΑΡΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ξεκινώντας με το ψήφισμα της 8ης Ιουλίου 1992, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορούμε να εξετάσουμε τον αντίκτυπο των ευρωπαϊκών νόμων στην παιδική πορνογραφία. Αυτό το ψήφισμα, γνωστό ως Ευρωπαϊκός Χάρτης Δικαιωμάτων Παιδιού, προέτρεψε τα κράτη μέλη να διορίσουν έναν Συνήγορο του Παιδιού σε εθνικό επίπεδο, καθώς και έναν Συνήγορο Παιδιού σε κοινοτικό επίπεδο, για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και την καταπολέμηση της εγκληματικής συμπεριφοράς που σχετίζεται με την παιδική πορνογραφία και σεξουαλική κακοποίηση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτό το ψήφισμα επικεντρώθηκε ειδικά στην παραγωγή πορνογραφικού υλικού με τη συμμετοχή παιδιών.

Αν και αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι δεν αντιμετωπίστηκαν άλλες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι αυτό το ψήφισμα δεν είχε σκοπό να χρησιμεύσει ως ποινική νομοθεσία. Αντίθετα, είχε ως στόχο να ευαισθητοποιήσει και να θέσει τα θεμέλια για τον επερχόμενο Ευρωπαϊκό Χάρτη των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Αυτό το ψήφισμα έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω της χρονικής του συγκυρίας το 1992. Εκείνη την εποχή, τα αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία πραγματοποιούνταν κυρίως χωρίς τη βοήθεια προηγμένων ηλεκτρονικών μέσων, και το Διαδίκτυο βρισκόταν ακόμη στα πρώτα στάδια ανάπτυξής του.

Ως εκ τούτου, αυτό το ψήφισμα χρησίμευσε ως σημαντική πρωτοβουλία για την προσοχή στο θέμα της παιδικής πορνογραφίας, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τις περιορισμένες τεχνολογικές δυνατότητες που ήταν διαθέσιμες εκείνη την εποχή. Συνολικά, το ψήφισμα της 8ης Ιουλίου 1992 έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του προβλήματος της παιδικής πορνογραφίας και στην ανάδειξη της σημασίας της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών. Η εστίασή του στην παραγωγή πορνογραφικού υλικού με τη συμμετοχή ανηλίκων και η ανάγκη για διεθνή

συνεργασία για την καταπολέμηση αυτού του ζητήματος κατέδειξε τη δέσμευση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διασφάλιση της ευημερίας των παιδιών. Ένα από τα βασικά σημεία αυτού του ψηφίσματος ήταν η αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των παιδιών και η ανάγκη αντιμετώπισης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης που αντιμετωπίζουν.

Τόνισε την ανάγκη λήψης κατάλληλων μέτρων για την πρόληψη της βίαιης κράτησης, πώλησης ή εκμετάλλευσης παιδιών για πορνεία ή παραγωγή πορνογραφικού υλικού εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ένταξη της πορνογραφικής παραγωγής στην ευρύτερη κατηγορία της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών ήταν ένα σημαντικό βήμα που έκανε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Υπογράμμισε τη διεθνή φύση του ζητήματος και ζήτησε έγκαιρα και αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη της εξάπλωσης της παιδικής πορνογραφίας πέρα από τα σύνορα της ΕΕ¹⁴.

1.8. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 29ΗΣ ΜΑΪΟΥ 2000 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΟ INTERNET (2000/375/ΔΕΥ)

Στις 29 Μαΐου 2000, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα νομοθετικά κείμενα, κατέληξε στην Απόφαση 2000/375/ΔΕΥ103. Στην απόφαση αυτή τόνισε την ανάγκη ύπαρξης εξειδικευμένου φορέα για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας λόγω της έκτασης του ζητήματος. Το Συμβούλιο προέτρεψε τα κράτη μέλη να εντείνουν τα μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης της παραγωγής, επεξεργασίας, κατοχής και διανομής πορνογραφικού υλικού που αφορά παιδιά. Ζήτησε επίσης αποτελεσματική ποινική έρευνα και δίωξη αδικημάτων στον τομέα αυτό.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν να ενθαρρύνουν τους χρήστες του Διαδικτύου να αναφέρουν ύποπτες δραστηριότητες που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία, να ιδρύσουν εξειδικευμένες μονάδες επιβολής του νόμου και να εξασφαλίσουν την ταχεία δράση κατά τη λήψη πληροφοριών σχετικά με την παραγωγή, το χειρισμό, τη διανομή και την κατοχή παιδικής πορνογραφίας. Η απόφαση αυτή υπογραμμίζει τη

¹⁴ Δημόπουλο Χ., Εγκλήματα κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης Ανηλίκων Εμπορία – Πορνογραφία- Κατάχρηση σε Ασέλγεια, 2006, 98

σημασία της συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων και χρηστών ιστοσελίδων που περιέχουν πορνογραφικό υλικό για τον εντοπισμό και τη δίωξη εγκλημάτων παιδικής πορνογραφίας. Η ταχύτητα δράσης αυτών των φορέων είναι ζωτικής σημασίας για την πρόληψη και την καταστολή της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη τον κίνδυνο εκτεταμένης βλάβης που μπορεί να προκληθεί μέσω διαδικτυακών πλατφορμών.

Η απόφαση υπογραμμίζει επίσης τον ρόλο των εξειδικευμένων αστυνομικών υπηρεσιών σε κάθε κράτος μέλος και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με το διακρατικό έγκλημα παιδικής πορνογραφίας μέσω διαφόρων διαύλων επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών και άλλων θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνεργασία και ο εποικοδομητικός διάλογος με τη βιομηχανία του Διαδικτύου, ιδιαίτερα τους παρόχους υπηρεσιών Διαδικτύου (ISP), κρίνεται επίσης σημαντικός για την ανάπτυξη προγραμμάτων παρακολούθησης και αφαίρεσης παράνομου υλικού παιδικής πορνογραφίας από το Διαδίκτυο.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις και η τακτική παρακολούθηση επισημαίνονται στην απόφαση, καθώς επηρεάζουν τυχόν αλλαγές στις διατάξεις των κρατών μελών εντός των ορίων των θεμελιωδών αρχών τους. Επιπλέον, η απόφαση καλεί τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν την παραγωγή φίλτρων και άλλων τεχνικών μέσων για την πρόληψη και τον εντοπισμό της διάδοσης υλικού παιδικής πορνογραφίας. Η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την κοινή δράση 97/154/DEY, η οποία επικεντρώνεται στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, τονίζεται επίσης ως κρίσιμος παράγοντας για την πάταξη της παιδικής πορνογραφίας, ειδικά στον διαδικτυακό τομέα.

Το ψήφισμα για τον Χάρτη των Δικαιωμάτων του Παιδιού ήταν αποτέλεσμα διαφόρων νομοθετικών και θεσμικών προσπαθειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες έδειξαν σημαντική κινητοποίηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υλοποίησε επίσης διάφορες πρωτοβουλίες και κοινοτικά προγράμματα για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, στο πλαίσιο της ευρύτερης καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης νέων και γυναικών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάστηκε για μια ενιαία προσέγγιση για την αντιμετώπιση του ζητήματος της παιδικής πορνογραφίας στα κράτη μέλη της και στις υποψήφιες χώρες.

1.9. ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ 2004/68/ΔΕΥ

Η επιδίωξη απόφασης πλαισίου της ΕΕ για την ενίσχυση της κοινής της προσέγγισης και την κάλυψη των νομοθετικών κενών οδήγησε στην έγκριση της απόφασης-πλαίσιου 2004/68/ΔΕΥ στις 22 Δεκεμβρίου 2003. Σε αντίθεση με άλλα νομικά κείμενα, η απόφαση αυτή ήταν δεσμευτική για τα κράτη μέλη της ΕΕ από την είσοδό της σε ισχύ. Η πίεση για την εφαρμογή του στο εσωτερικό δίκαιο ήταν πολύ πιο έντονη, παρά την απουσία θεσμικών κυρώσεων για μη συμμόρφωση. Τον Ιανουάριο του 2001, η Επιτροπή εξέδωσε επίσης μια σημαντική ανακοίνωση σχετικά με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Στόχος ήταν η εναρμόνιση της νομοθεσίας των κρατών μελών της ΕΕ στους τομείς αυτούς.

Η ανακοίνωση περιλάμβανε την πρόταση απόφασης-πλαίσιου του Συμβουλίου και τόνισε την ανάγκη για συνολική απάντηση σε επίπεδο ΕΕ. Η απόφαση πλαίσιο είχε στόχο να ενισχύσει την κοινή προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αντιμετωπίσει τα κενά στην υφιστάμενη νομοθεσία. Όσον αφορά την παιδική πορνογραφία, η Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη για ένα «νομικό μέσο» της ΕΕ που θα διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Διαδίκτυο. Αυτός έγινε ο βραχυπρόθεσμος στόχος της Επιτροπής. Ενώ η Επιτροπή εξέφρασε την ικανοποίησή της για την απόφαση του Συμβουλίου να καταπολεμήσει την πορνογραφία του Διαδικτύου, συμφώνησε με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι απαιτούνται πρόσθετα μέτρα για την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας.

Για να επιτευχθεί αυτό, η Επιτροπή πρότεινε την έκδοση απόφασης πλαισίου από το Συμβούλιο. Βασιζόμενη στις προηγούμενες πρωτοβουλίες, δράσεις και νομικά μέτρα που αποσκοπούσαν στην ποινικοποίηση της παιδικής πορνογραφίας, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση τον Ιανουάριο του 2001 που επικεντρώθηκε στη δημιουργία μιας ασφαλέστερης κοινωνίας της πληροφορίας μέσω της ενίσχυσης της ασφάλειας των υποδομών πληροφοριών και της καταπολέμησης του εγκλήματος. Σε αυτήν την ανακοίνωση, η Επιτροπή τόνισε την αναγκαιότητα μιας συνολικής πολιτικής πρωτοβουλίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Συνοπτικά, οι πρωτοβουλίες και τα νομικά εργαλεία της Επιτροπής έθεσαν τα θεμέλια για την ποινικοποίηση της παιδικής πορνογραφίας.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής και η επακόλουθη απόφαση πλαίσιο αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της κοινής προσέγγισης της ΕΕ, στην εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας και στην ενίσχυση της συνεργασίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Σκοπός της απόφασης-πλαίσιου 2004/68/ΔΕΥ ήταν να διευκολύνει την εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων μεταξύ των κρατών μελών, επιτρέποντας καλύτερη αστυνομική και δικαστική συνεργασία για την καταπολέμηση των πιο τυποποιημένων εγκλημάτων. Το προοίμιο της απόφασης υπογράμμισε την ανάγκη συμπλήρωσης του έργου των διεθνών οργανισμών και τη θέσπιση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την καταπολέμηση σοβαρών ποινικών αδικημάτων που σχετίζονται με τη σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών και την πορνογραφία της παιδικής κακοποίησης. Επιπλέον, η απόφαση έδινε ρητά έμφαση στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος σε σχέση με την παιδική πορνογραφία.

Η απόφαση πλαίσιο ενσωμάτωσε εκτενώς τα συμπεράσματα της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο και επεκτάθηκε σε αυτά. Για παράδειγμα, η ΕΕ υιοθέτησε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού τον ορισμό του «παιδιού». Ωστόσο, ο ορισμός της παιδικής πορνογραφίας σε αυτήν την απόφαση ήταν πιο περιεκτικός σε σύγκριση με προηγούμενα νομικά κείμενα. Παρουσίαζε συστηματικά τις συμπεριφορές που συνιστούν την παιδική πορνογραφία, κατατάσσοντάς τις κατά φθίνουσα σειρά σοβαρότητας.

Αυτός ο νέος ορισμός κάλυπτε όλες τις πιθανές μορφές εικονικής παιδικής πορνογραφίας, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων όπου ένα ενήλικο άτομο εμφανίστηκε ή έδωσε την εντύπωση ότι είναι ανήλικο, καθώς και ρεαλιστικές εικόνες που δημιουργήθηκαν ψηφιακά για να φαίνεται ότι εμπλέκεται ανήλικο. Αντιμετώπισε επίσης την πρακτική της μεταμόρφωσης, όπου υπάρχουν ανήλικα πρόσωπα προσαρτήθηκαν ψηφιακά σε σώμα ενήλικου για να δημιουργήσουν την εντύπωση της εμπλοκής τους σε ανήλικες πράξεις. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τους όρους «εικόνα» και «εκπροσώπηση» στην απόφαση πλαίσιο, παρά τα προηγούμενα σχέδια που περιείχαν αναφορές σε διάφορα είδη υλικού.

Ωστόσο, υπήρξαν αντιρρήσεις σχετικά με αυτόν τον ορισμό του πορνογραφικού υλικού. Κάποιοι υποστήριζαν ότι μια απλή εικόνα ενός γυμνού παιδιού, όπως αυτή που τραβήχτηκε σε μια παραλία, θα μπορούσε να θεωρηθεί παιδική πορνογραφία. Άλλοι τόνισαν ότι αυτός ο ορισμός ποινικοποιεί μορφές παιδικής πορνογραφίας που δεν συνεπάγονται σεξουαλική εκμετάλλευση, όπως μη ψευδοφωτογραφίες ή κινούμενα σχέδια.

Επιπλέον, το άρθρο 3 της διάταξης εμβαθύνει σε πολλές λεπτομέρειες σχετικά με αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία. Ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν ποινικά μέτρα για την καταστολή της παιδικής πορνογραφίας σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου οι πράξεις γίνονται σκόπιμα και χωρίς σχετικό δικαίωμα, είτε μέσω ηλεκτρονικού συστήματος είτε όχι. Αυτές οι πράξεις περιλαμβάνουν την παραγωγή, διανομή, διάδοση, μετάδοση, προσφορά, διάθεση, απόκτηση και κατοχή παιδικής πορνογραφίας.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αρχική συμπερίληψη πράξεων όπως η προμήθεια, η εισαγωγή, η εξαγωγή, η αγορά, η πώληση και η υποκίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας, που απαιτούσαν ελάχιστη ποινή, αφαιρέθηκε αργότερα από την τελική έκδοση του άρθρου 3132. Δεν σημαίνει ότι αυτές οι πράξεις θεωρούνται πλέον αποδεκτές ή ατιμώρητες, αλλά αντικατοπτρίζει την ανάγκη η διάταξη να καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα πράξεων που χαρακτηρίζονται ως παιδική πορνογραφία. Επιπλέον, ο εντοπισμός διαφόρων ασεβών συμπεριφορών που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία είναι εμφανής τόσο στις διατάξεις που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να εξαιρούν ορισμένες συμπεριφορές από την ποινικοποίηση όσο και στις διατάξεις για την ποινικοποίηση της απόπειρας παιδικής πορνογραφίας.

Η ΕΕ φαίνεται να ευνοεί την υιοθέτηση κριτηρίων που μπορούν να διαφοροποιήσουν τις διαφορετικές συμπεριφορές και να καθορίσουν τη μεταχείρισή τους. Αυτά τα κριτήρια μπορεί να περιλαμβάνουν την παρουσία έγκυρης συγκατάθεσης από ένα άτομο που έχει φτάσει σε ηλικία σεξουαλικής αυτοδιάθεσης για συγκεκριμένες πράξεις, τον σκοπό χρήσης του πορνογραφικού υλικού, τον κίνδυνο διάδοσης του υλικού και τη φύση οποιωνδήποτε εικονικών εντυπώσεων που σχετίζονται με το πορνογραφικό υλικό, μεταξύ άλλων.

Ενώ η απόφαση πλαίσιο σηματοδοτεί ένα σημαντικό ορόσημο στις προσπάθειες της ΕΕ για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας, έχει επικριθεί για την ανεπάρκειά της στην αντιμετώπιση της εξελισσόμενης φύσης του εγκλήματος. Τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνώρισαν τις ελλείψεις της νομοθεσίας των κρατών μελών και έκριναν την απόφαση ως ανεπαρκή για την παροχή συνολικής απάντησης σε αυτό το ανησυχητικό φαινόμενο. Η απόφαση πλαίσιο αναγνωρίζει επίσης τη σημασία της τεχνολογίας και του Διαδικτύου σε σχέση με την παιδική πορνογραφία. Αυτή η έμφαση στη σύνδεση μεταξύ του εγκλήματος και των νέων τεχνολογιών είναι εμφανής σε όλη την απόφαση, τόσο ρητά όσο και σιωπηρά.

Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις στους ορισμούς της ανήλικης πορνογραφίας και της παιδικής πορνογραφίας, καθώς και η έλλειψη διατάξεων για απαλλαγή από ποινικές κυρώσεις σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως όταν υπάρχει έγκυρη συναίνεση από έναν ενήλικα που βρίσκεται στο πορνογραφικό υλικό. Επιπλέον, η απόφαση πλαίσιο περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας. Για παράδειγμα, απαριθμεί επιβαρυντικές περιστάσεις, παρέχει λεπτομερείς ρυθμίσεις για την ευθύνη των νομικών προσώπων, καθορίζει τη δικαιοδοσία των κρατών για τη δίωξη του εγκλήματος και αναφέρει εναλλακτικές κυρώσεις και μέτρα τόσο για φυσικά όσο και για νομικά πρόσωπα. Επιπλέον, θέτει ένα πλαίσιο εντός του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίσουν τις ελάχιστες και μέγιστες ποινές στερητική της ελευθερίας για αδικήματα παιδικής πορνογραφίας. Αυτή η προσπάθεια για τη θέσπιση μιας κοινής ποινής καταδεικνύει τη δέσμευση της ΕΕ για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ζητήματος και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

Εγχώρια Έννομη τάξη

1.10. Άρθρο 34. παρ. 7 του Νόμου 3274/2004 (ΦΕΚ 195/Α/19-8-04) «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού»

Με την προαναφερθείσα διάταξη επέρχεται θεμελιώδης τροποποίηση του άρθρου 44 παρ. 7 του Ν. 2910/2001 περί διοικητικής απέλασης. Αυτή η τροποποίηση αφορά συγκεκριμένα την απέλαση αλλοδαπών ατόμων που βρίσκονται παράνομα στη χώρα και έχουν κατηγορηθεί ότι εμπλέκονται σε δραστηριότητες που προωθούν την πορνεία. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η διαδικασία απέλασης μπορεί να ανασταλεί προσωρινά με εντολή εισαγγελέα πλημμελειοδικών και με έγκριση του εισαγγελέα εφετών, έως ότου εκδοθεί οριστική απόφαση για τις φερόμενες πράξεις.

Εάν αποδειχθεί ότι οι κατηγορίες είναι ψευδείς, η απέλαση θα προχωρήσει όπως είχε προγραμματιστεί. Κατά το διάστημα που αναστέλλεται η απέλαση, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας έχει την αρμοδιότητα να χορηγεί άδεια διαμονής στον κατηγορούμενο, η οποία παρεκκλίνει από τις ρυθμίσεις του Ν. 2910/2001. Η άδεια διαμονής αυτή περιλαμβάνει και άδεια εργασίας, η οποία αρχικά χορηγείται για περίοδο έξι μηνών και μπορεί να ανανεωθεί για ισάξιο χρόνο μέχρι την έκδοση της αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Σε αντίθεση με τη συνήθη απαίτηση πληρωμής για άδεια εργασίας, δεν απαιτείται πληρωμή για τη λήψη αυτής της άδειας, σε αντίθεση με ό,τι αναφέρεται στο άρθρο 71. Σημειώνεται ότι οι προαναφερόμενες διατάξεις ισχύουν και για τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 12 του Ν. 3064./2002.

1.11. **N. 3386/2005** σχετικά με την «είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια», ακολουθώντας τις κατευθύνσεις που χάραξε η Οδηγία 2004/81/EK:

Συνοπτικά, ο νόμος περιλαμβάνει ολοκληρωμένους κανονισμούς που αφορούν τα δικαιώματα και την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Ιδρύει μια επιτροπή για την επίβλεψη των πολιτικών μετανάστευσης, παρέχει ειδική διαδικασία για την αναγνώριση των θυμάτων και τη χορήγηση αδειών διαμονής και διασφαλίζει την παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών υποστήριξης. Επιπλέον, ο νόμος αναγνωρίζει τις ειδικές ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων και επιτρέπει στα θύματα μια περίοδο προβληματισμού πριν λάβουν αποφάσεις σχετικά με τη συνεργασία με τις αρχές. Στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, το άρθρο 47 περιλαμβάνει ειδική διάταξη. Ορίζει ότι οι αρμόδιες δικαστικές και αστυνομικές αρχές

οφείλουν να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τον προσδιορισμό της ταυτότητας, της ιθαγένειάς τους και την επιβεβαίωση της ιδιότητάς τους ως ασυνόδευτου.

Επιπλέον, υπάρχει απαίτηση εντοπισμού της οικογένειάς τους και παροχής νομικής εκπροσώπησης σε κάθε ποινική διαδικασία. Το άρθρο 47 παρέχει σε άτομα από τρίτες χώρες που δυνητικά εμπίπτουν στην κατηγορία των «θυμάτων» το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα απόκτησης άδειας διαμονής περιορισμένης ισχύος. Αυτό το δικαίωμα εξαρτάται από τη συνεργασία τους για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Σχετική ενημέρωση θα γίνει από τις αρμόδιες εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές, καθώς και από τους φορείς κοινωνικής υποστήριξης που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Ο νόμος περιγράφει επίσης μια ειδική διαδικασία για την αναγνώριση ατόμων ως θύματα εμπορίας ανθρώπων και τη χορήγηση άδειας διαμονής, ανεξάρτητα από το διοικητικό τους καθεστώς. Η διαδικασία αυτή καλύπτεται από τα άρθρα 46 έως 52 του νόμου¹⁵.

Το άρθρο 46 ορίζει συγκεκριμένα ότι εάν ένας υπήκοος τρίτης χώρας αναγνωριστεί ως θύμα εμπορίας ανθρώπων από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, δικαιούται να λάβει άδεια διαμονής με την υποβολή της αίτησής του, χωρίς συναφή τέλη. Ωστόσο, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της εισαγγελίας να τερματίσει την περίοδο προβληματισμού πριν από τη λήξη της. Αυτό μπορεί να συμβεί εάν διαπιστωθεί ότι το θύμα επανασυνδεθεί οικειοθελώς με τους δράστες των εγκλημάτων που περιγράφονται στη νομοθεσία ή εάν υπάρχουν ανησυχίες που σχετίζονται με τη δημόσια τάξη και ασφάλεια.

Ο νόμος που αναφέρθηκε προηγουμένως περιλαμβάνει ένα σύνολο κανονισμών που αφορούν ειδικά τα δικαιώματα και την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Εντός αυτού του νόμου, υπάρχει λεπτομερής εξήγηση του τι συνιστά θύμα, ορίζοντας το ως άτομα που έχουν πέσει θύματα εγκλημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 323, 323Α, 349, 351 και 351Α του Ποινικού Κώδικα, ανεξάρτητα από τη νόμιμη ή παράνομη είσοδό τους στη χώρα. Επιπλέον, ο νόμος θεσπίζει τη δημιουργία Διυπουργικής Επιτροπής Παρακολούθησης Μεταναστευτικής Πολιτικής. Αυτή η επιτροπή είναι επιφορτισμένη με την αντιμετώπιση θεμάτων

¹⁵ Παπαθανασόπουλος, Εμπορία ανθρώπων, θυματολογικές όψεις και προθεσμία περίσκεψης κατά το Ν.3386/2005, ΠοινΔικ 12/2006.

μετανάστευσης, νόμιμων και παράνομων, που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων. Η κύρια ευθύνη της είναι να παρακολουθεί στενά την εξελισσόμενη φύση αυτού του φαινομένου και να παρέχει καθοδήγηση και συντονισμό μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων θεσμών¹⁶.

Η επιτροπή διαδραματίζει επίσης ζωτικό ρόλο στη σύσταση θεσμικών και τεχνικών μέτρων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των υπό εξέταση ζητημάτων. Επιπρόσθετα, η επιτροπή είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη της προετοιμασίας και εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Δράσης, τα οποία στοχεύουν στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών. Για να διασφαλιστεί η ευημερία και η ασφάλεια των θυμάτων, ο νόμος προβλέπει μια περίοδο προβληματισμού. Αυτή η περίοδος επιτρέπει σε ενήλικες ενός μήνα και σε ανηλίκους έως δύο μηνών να συνέλθουν από τη δοκιμασία και να αποστασιοποιηθούν από την επιρροή των δραστών. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, τα θύματα μπορούν να αποφασίσουν εάν θα συνεργαστούν ή όχι με τις αρχές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η περίοδος προβληματισμού δεν εγγυάται το δικαίωμα διαμονής, αλλά εμποδίζει την απέλασή τους.

Κατόπιν αυτού, δημιουργείται ένα σύστημα προστασίας και παροχής βοήθειας στα θύματα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας έρευνας. Έτσι διασφαλίζεται ότι τα θύματα έχουν πρόσβαση στην απαραίτητη φροντίδα και υποστήριξη, όπως αναφέρεται στο άρθρο 7 του π.δ. 33/2003. Οι αρμόδιες εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές δίνουν προτεραιότητα στην προστασία και την ασφάλεια των ατόμων αυτών σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς. Σε περιπτώσεις που τα θύματα δεν μιλούν ελληνικά, προσφέρονται υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας, καθώς και κάθε απαιτούμενη νομική συνδρομή (άρθρο 49). Αναφορικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης ή ανανέωσης άδειας διαμονής, ο αρμόδιος Εισαγγελέας εκτιμά εάν απαιτείται παράταση της παραμονής του θύματος στην Ελλάδα για διευκόλυνση των εν εξελίξει ερευνών ή δικαστικών διαδικασιών.

Αυτό ισχύει εάν το άτομο έχει πρόθυμα συνεργαστεί ή έχει διακόψει όλους τους δεσμούς με τους φερόμενους παραβάτες που αναφέρονται στο άρθρο 1 του παρόντος νόμου. Προτεραιότητα έχει η αξιολόγηση της αίτησης για άδεια διαμονής

¹⁶ Συγκιάτου Α. σε Κουράκη Ν., Έμφυλη εγκληματικότητα: ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου, Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2009

και η απόφαση για τη χορήγησή της λαμβάνεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Εκτός αν συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας, εκδίδεται άδεια διαμονής δώδεκα μηνών εφόσον πληρούνται μία από τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Η άδεια αυτή μπορεί να ανανεωθεί για ίση διάρκεια εφόσον εξακολουθούν να πληρούνται οι προϋποθέσεις. Η άδεια διαμονής επιτρέπει στον κάτοχο να έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας, να επωφελείται από τις παροχές και τη φροντίδα που προβλέπονται στο άρθρο 49 του παρόντος νόμου και να παρακολουθεί επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση όπως ορίζεται στο άρθρο 6 του π.δ. 233/2003 (άρθρο 50). Ωστόσο, η άδεια δεν θα ανανεωθεί ούτε θα ανακληθεί εάν ο δικαιούχος επανασυνδεθεί πρόθυμα με τους φερόμενους παραβάτες, εάν η αρμόδια αρχή κρίνει ότι η συνεργασία ή η αναφορά του θύματος είναι δόλια ή καταχρηστική, εάν το θύμα παύσει να συνεργάζεται, εάν η σχετική διαδικασία διακοπεί από της διωκτικής ή δικαστικής αρχής, ή εάν αμετάκλητη δικαστική απόφαση περατώσει τη διαδικασία.

Τέλος, εντός ενός μηνός από την ολοκλήρωση της διαδικασίας με την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, στον κάτοχο άδειας διαμονής ως θύμα εμπορίας ανθρώπων μπορούν να χορηγηθούν πρόσθετες παροχές υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στον παρόντα νόμο. Η απόφαση αυτή λαμβάνεται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας¹⁷.

1.12. Άρθρο 11 του Νόμου 3536/2007 (ΦΕΚ 42/Α/23-2-2007)

«Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης»:

Η χορήγηση και ανανέωση αδειών παραμονής για θύματα εμπορίας ανθρώπων, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 2 του προαναφερθέντος νόμου, θα είναι πλέον σύμφωνη με τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/81/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παλαιότερα, οι άδειες αυτές χορηγούνταν αποκλειστικά με βάση τις διατάξεις του Ν. 3386/2005. Τέλος, διευκρινίζεται ότι κατά την εξεταστική περίοδο η μη απέλαση των θυμάτων και οι τυχόν διαταχθείσες αναστολές θα

¹⁷ Συγκιάτου Α., Η αναγνώριση και η σημασία της αναγνώρισης ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων, ΠοινΔικ& Εγκληματολογία 1/2009

διενεργούνται όπως αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 12 του ν. 3064/2002 (ΦΕΚ 248 Α'). Ο προαναφερόμενος νόμος, με τίτλο «Ρυθμίσεις άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους καθώς και για θύματα εμπορίας ανθρώπων», έχει επιφέρει κάποιες μικρές αλλαγές στον Νόμο 3386/2005. Συγκεκριμένα, οι αλλαγές αυτές φαίνονται στο άρθρο 44, που αφορά χορήγηση και ανανέωση αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, άρθρο 46, που αφορά την έκδοση και ανανέωση αδειών διαμονής για θύματα εμπορίας ανθρώπων, και άρθρο 48, που αφορά την περίοδο εξέτασης. Αρχικά, το άρθρο 44 παράγραφος 2 εισάγει μια πρόσθετη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας διαμονής. Αναφέρει ότι διαβατήριο με θεώρηση εισόδου στη χώρα, ανεξάρτητα από την ισχύ του, πρέπει να έχει το άτομο που ζητά την άδεια. Επιπρόσθετα, ο αιτών πρέπει να αποδείξει τον συγκεκριμένο λόγο που επιβάλλει την παραμονή του στην ελληνική επικράτεια. Ως αποτέλεσμα, μόνο οι αιτήσεις που πληρούν αυτά τα κριτήρια παραπέμπονται στην Επιτροπή για περαιτέρω εξέταση.

1.13. Ν. 3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις»:

Ο νόμος που κυρώνει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει διάφορες τροποποιήσεις και προσθήκες στον Ποινικό Κώδικα και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αυτές οι αλλαγές στοχεύουν στην καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών, της παιδικής πορνείας, της παιδικής πορνογραφίας και άλλων μορφών εκμετάλλευσης που αποτελούν σοβαρή απειλή για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Ο νόμος θεσπίζει αυστηρότερες ποινές, αντιμετωπίζει συγκεκριμένες περιστάσεις και προβλέπει μέτρα για την προστασία και την αποκατάσταση τόσο των δραστών όσο και των θυμάτων. Ο ως άνω Νόμος, ο οποίος κυρώνεται και έχει την ισχύ όπως ορίζεται στο άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, περιλαμβάνει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Το Πρωτόκολλο αυτό, γνωστό και ως νόμος 2101/1992, ΦΕΚ 192 Α', αφορά την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία. Εγκρίθηκε

με την απόφαση 54/263 στις 25 Μαΐου 2000, από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Ο κύριος στόχος αυτού του Πρωτοκόλλου είναι να προστατεύσει τα παιδιά από τους κινδύνους της εμπορίας, της πορνείας, της πορνογραφίας και κάθε μορφής εκμετάλλευσης που μπορεί να βλάψει τη σωματική, διανοητική, διανοητική, ηθική ή κοινωνική τους ανάπτυξη. Αναγνωρίζει την ανησυχητική παγκόσμια αύξηση της εμπορίας παιδιών για διάφορους σκοπούς, συμπεριλαμβανομένης της πορνείας και της πορνογραφίας, καθώς και την ευρεία πρακτική του σεξουαλικού τουρισμού.

Αρχικά, ο συγκεκριμένος νόμος που εφαρμόζει το Πρωτόκολλο αυτό επέφερε αρκετές προσθήκες και τροποποιήσεις τόσο στον Ποινικό Κώδικα όσο και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αυτές οι αλλαγές έγιναν στο πλαίσιο εγκλημάτων που σχετίζονται με την προσωπική και τη σεξουαλική ελευθερία. Σε ό,τι αφορά τον Ποινικό Κώδικα, προστέθηκε νέα παράγραφος στο άρθρο 113, που αφορά την αναστολή της παραγραφής για ορισμένα αδικήματα. Εγκλήματα όπως η εμπορία ανθρώπων, η απαγωγή ανηλίκων, ο βιασμός, η κακοποίηση, η αποπλάνηση παιδιών, η αισχρότητα, η αιμομιξία και άλλα, όταν διαπράττονται σε βάρος ανηλίκων, θα αναστέλλεται η παραγραφή τους έως ότου το θύμα ενηλικιωθεί. Για τα πλημμελήματα η αναστολή διαρκεί ένα χρόνο μετά την ενηλικίωση του θύματος και για τα κακουργήματα τρία χρόνια. Περαιτέρω, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 118 αντικαταστάθηκε για να διευκρινιστεί ποιος έχει δικαίωμα προσφυγής.

Επιπρόσθετα, προστέθηκε νέα παράγραφος στο άρθρο 323Α του Ποινικού Κώδικα που αφορά την εμπορία ανθρώπων. Η τροπολογία αυτή εισάγει την επιβαρυντική περίπτωση του θανάτου του θύματος. Η νομοθεσία αντιμετωπίζει επίσης το έγκλημα του σεξουαλικού τουρισμού τυποποιώντας την τιμωρία για όσους οργανώνουν, χορηγούν, διευθύνουν, επιβλέπουν, διαφημίζουν ή διευκολύνουν ταξίδια με την πρόθεση συμμετεχόντων να προβούν σε άσεμνες πράξεις με ανηλίκους. Όποιος συμμετέχει σε τέτοια ταξίδια με τον προαναφερθέντα σκοπό υπόκειται επίσης σε τιμωρία. Η αυστηρότητα της ποινής ποικίλλει ανάλογα με τις περιστάσεις, με πιθανή φυλάκιση έως και δέκα ετών. Αξίζει να αναφερθεί η διάταξη για την ψυχοδιάγνωση, η οποία σκιαγραφεί την εξέταση και τη θεραπεία δραστών και θυμάτων σεξουαλικών εγκλημάτων. Σκοπός αυτής της διάταξης είναι να εντοπίσει τυχόν σεξουαλικές διαστροφές ή τάσεις, όπως η παιδεραστία, στον δράστη, όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο 19 του Ποινικού Κώδικα.

Διευκρινίζει ότι ο εντοπισμός τέτοιων τάσεων δεν χρησιμεύει ως λόγος άρσης ή μείωσης των κατηγοριών κατά του δράστη. Σε περιπτώσεις που αφορούν ανήλικα θύματα, ο νόμος τονίζει τη σημασία της παροχής κατάλληλης μεταχείρισης στον δράστη για την αντιμετώπιση των παιδεραστικών τάσεων, την πρόληψη μελλοντικών αδικημάτων και τη διευκόλυνση της επανένταξής τους στην οικογένεια και την κοινωνία. Ο νόμος προβλέπει επίσης μέτρα για την προστασία του ανήλικου θύματος, όπως η παροχή ασφαλούς διαμονής υπό την επίβλεψη κατάλληλου ατόμου και η προσφορά θεραπευτικής αγωγής για την αντιμετώπιση των τραυματικών του εμπειριών. Ο νόμος όχι μόνο αντιμετωπίζει τα προαναφερθέντα αδικήματα, αλλά περιλαμβάνει επίσης τροποποιήσεις σε άλλα εγκλήματα όπως η κακοποίηση, η αποπλάνηση παιδιών και η παιδική πορνογραφία.

Για παράδειγμα, στο αδίκημα της κακοποίησης προστέθηκε η επιβαρυντική περίπτωση της διάπραξης αδικήματος από δύο ή περισσότερα άτομα. Τροποποιήθηκε επίσης η ενότητα για την αποπλάνηση παιδιών και έγιναν σημαντικές αλλαγές στις διατάξεις σχετικά με την παιδική πορνογραφία. Η νομοθεσία εισάγει επίσης ρυθμίσεις για την ψυχοδιαγνωστική εξέταση και θεραπεία τόσο των δραστών όσο και των θυμάτων εγκλημάτων κατά της σεξουαλικής ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της σεξουαλικής ζωής. Αναγνωρίζει τη σημασία της έγκαιρης αναγνώρισης των σεξουαλικών διαστροφών ή της παιδεραστίας στους δράστες και τονίζει την ανάγκη για κατάλληλη θεραπεία και αποκατάσταση για την πρόληψη της υποτροπής και τη διευκόλυνση της επανένταξής τους στην κοινωνία. Ο νόμος προβλέπει επίσης μέτρα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των ανηλικών θυμάτων και ποινικοποιεί την αποκάλυψη της ταυτότητάς τους.

Με το άρθρο 5 παράγραφος 4 του ν. 3727/2008 εισήχθη δεύτερο εδάφιο στο άρθρο 352Α ΑΚ. Όπως εξηγείται στην έκθεση που συνοδεύει τον προαναφερθέντα Νόμο, αυτή η τροπολογία διευρύνει τη δυνατότητα συμμετοχής ατόμων που διώκονται ή δικάζονται σε προγράμματα ψυχογενετικής θεραπείας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η επέκταση δεν παραβιάζει με κανέναν τρόπο τα θεμελιώδη δικονομικά τους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα υπεράσπισης και το τεκμήριο αθωότητας [ΚΝοΒ 2008,2717].

Στην παράγραφο 2, ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα παρακολούθησης προγράμματος ψυχογενετικής θεραπείας για άτομα που έχουν καταδικαστεί ή

δικάζονται. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο έχει την εξουσία να διατάξει διαγνωστική εξέταση για ψυχογενετική θεραπεία και στη συνέχεια να συνταγογραφήσει ένα πρόγραμμα ψυχογενετικής θεραπείας για ένα καταδικασθέν άτομο. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε κατά την έκτιση της ποινής τους είτε ανεξάρτητα από αυτήν. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το δικαίωμα του ατόμου για υπεράσπιση και το τεκμήριο αθωότητας δεν διακυβεύονται από αυτό το μέτρο. Η διάταξη που προαναφέρθηκε επιτρέπει συγκεκριμένα τη διαγνωστική εξέταση της ψυχογενετικής κατάστασης ενός υπόπτου ή κατηγορούμενου ατόμου. Στην παρ. 1 του άρθρου αυτού ορίζεται ότι άτομα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα για αδικήματα του 19ου Κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα μπορούν να υποβάλλονται οικειοθελώς σε ψυχογενετική διαγνωστική εξέταση.

Η εξέταση αυτή μπορεί να γίνει κατά το στάδιο της προανάκρισης κατόπιν αιτήματος του Εισαγγελέα, κατά την τακτική ανάκριση από τον Ανακριτή και κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης στο δικαστήριο. Η παράγραφος 3 του προαναφερθέντος άρθρου εισάγει θεραπευτικά μέτρα για τα ανήλικα θύματα. Αναφέρει ότι θα πρέπει να διενεργηθεί ειδική εξέταση της ψυχικής και σωματικής κατάστασης ενός ανήλικου θύματος για να διαπιστωθεί εάν χρειάζονται κάποια θεραπεία. Η εξέταση αυτή μπορεί να γίνει κατά το στάδιο της προανάκρισης κατόπιν αιτήματος του Εισαγγελέα, κατά την τακτική ανάκριση από τον Ανακριτή και κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης στο δικαστήριο. Επιπλέον, μπορούν να εφαρμοστούν προστατευτικά μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας του ανήλικου θύματος. Αυτά τα μέτρα μπορεί να περιλαμβάνουν την απομάκρυνση του δράστη από το περιβάλλον του θύματος, τη μετεγκατάσταση του θύματος σε ένα προστατευμένο περιβάλλον και την απαγόρευση της επικοινωνίας μεταξύ του θύματος και του δράστη. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται όταν κρίνεται απαραίτητο για την προστασία του ανήλικου θύματος, όπως σε περιπτώσεις όπου υπάρχει κίνδυνος επανειλημμένων αδικημάτων κατά του ανήλικου από τον δράστη.

Η Επεξηγηματική Έκθεση που συνοδεύει το Νόμο παρέχει περαιτέρω καθοδήγηση για την εφαρμογή αυτών των μέτρων. Συνοπτικά, οι τροποποιήσεις του νόμου στοχεύουν στη διεύρυνση των δυνατοτήτων συμμετοχής ατόμων που εμπλέκονται σε νομικές διαδικασίες σε προγράμματα ψυχογενετικής θεραπείας, χωρίς να τίθενται σε κίνδυνο τα θεμελιώδη δικονομικά τους δικαιώματα. Ο νόμος εισάγει

επίσης μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και της ευημερίας των ανηλίκων θυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής διαγνωστικών εξετάσεων και θεραπευτικών παρεμβάσεων, καθώς και μέτρα προστασίας για τη διασφάλιση της ασφάλειάς τους. Αυτές οι τροπολογίες αντικατοπτρίζουν τις συνεχιζόμενες προσπάθειες για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων που εμπλέκονται σε νομικές διαδικασίες, ιδιαίτερα των ευάλωτων ατόμων όπως οι ανήλικοι. Επιπλέον, οι τροποποιήσεις που έγιναν στον Ποινικό Κώδικα αποσκοπούν επίσης στην προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων θυμάτων. Για παράδειγμα, η προσθήκη του άρθρου 108Α στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) θεσπίζει τα «Δικαιώματα ανηλίκου θύματος παραβίασης της προσωπικής και σεξουαλικής ελευθερίας».

Το άρθρο αυτό παρέχει δικαιώματα σε ανηλίκους που πέφτουν θύματα αδικημάτων που αναφέρονται στον Ποινικό Κώδικα, όπως τα άρθρα 323Α παρ. 4, 324, 336, 338, 339, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 348Α, 349, 351, και 351Α. Τα δικαιώματα αυτά παρέχονται σύμφωνα με τα άρθρα 101, 104, και 105 του ΚΠΔ, ακόμη και αν ο ανήλικος δεν έχει ακόμη ασκήσει αγωγή. Επιπρόσθετα, το άρθρο 226Α του ΚΠΔ εισάγει κρίσιμες ρυθμίσεις σχετικά με «Ανήλικοι μάρτυρες θύματα παραβίασης της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας» (άρθρο 3).

Για τη διασφάλιση της προστασίας των ανηλίκων θυμάτων, προστίθεται παράγραφος 5 στο άρθρο 3 του ν. 3226/2004, που επιτρέπει τον διορισμό νομίμου εκπροσώπου από τον ειδικό κατάλογο συνηγόρων αυτεπάγγελτα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως κρίνεται απαραίτητο από εισαγγελέα, ανακριτή, συμβούλιο, και δικαστήριο. Οι κυρώσεις αυτές, τις οποίες μπορεί να αποφασίσει ο αρμόδιος Νομάρχης, περιλαμβάνουν προσωρινή αναστολή της άδειας λειτουργίας της εταιρείας για χρονικό διάστημα από ένα μήνα έως δύο έτη ή εάν η αναστολή αυτή δεν προβλέπεται από το νόμο, προσωρινή απαγόρευση άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας για την ίδια διάρκεια. Επιπρόσθετα, το νομικό πρόσωπο δύναται να αποκλειστεί από τη λήψη δημοσίων παροχών ή ενισχύσεων, καθώς και από τη συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Επίσης, μπορεί να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο από είκοσι χιλιάδες έως τρία εκατομμύρια ευρώ. Συμπερασματικά, αυτές οι εκτενείς τροποποιήσεις αποσκοπούν στη βελτίωση της ρύθμισης και της επιβολής της ευθύνης των νομικών προσώπων, στην προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων θυμάτων και στον εξορθολογισμό

των νομικών διαδικασιών σε υποθέσεις που αφορούν αδικήματα κατά ιδιωτών. Σε περιπτώσεις επανάληψης των παραπάνω αδικημάτων, το νομικό πρόσωπο ενδέχεται να αντιμετωπίσει οριστική ανάκληση της άδειας λειτουργίας του ή μόνιμη απαγόρευση άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Επιπλέον, εάν διαπραχθεί αδίκημα από κατώτερο στέλεχος λόγω αμέλειας στην εποπτεία, οι προαναφερόμενες κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν και στη διοίκηση εάν ενεργήσει τρίτος για λογαριασμό του νομικού προσώπου. Κατά τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παράβασης και τη μέτρηση των διοικητικών κυρώσεων που θα επιβληθούν, λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως η βαρύτητα του αδικήματος, το επίπεδο ενοχής, η οικονομική κατάσταση της νομικής οντότητας ή επιχείρησης και οι ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης. λογαριασμό (όπως αναφέρεται στο άρθρο 4). Περαιτέρω, προστίθεται παράγραφος 3 στο άρθρο 1 του ν. 3226/2004, επεκτείνοντας την παροχή νομικής συνδρομής στα ανήλικα θύματα των αδικημάτων που προαναφέρθηκαν, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ασκήσουν ποινικές και αστικές αξιώσεις.

Επίσης, αναθεωρείται η παράγραφος 2 του άρθρου 3 του ν. 2472/1997, ορίζοντας ότι οι προστατευτικές διατάξεις του νόμου δεν εφαρμόζονται όταν η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται από δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, καθώς και υπηρεσίες που λειτουργούν υπό την άμεση εποπτεία τους, για ο σκοπός της απονομής δικαιοσύνης ή της εξυπηρέτησης των λειτουργικών αναγκών των αρχών, ιδίως σε υποθέσεις που αφορούν σοβαρά εγκλήματα κατά της ζωής, τη σεξουαλική ελευθερία, την οικονομική εκμετάλλευση της σεξουαλικής ζωής και την προσωπική ελευθερία.

Σχετικά με την οικονομική επιβάρυνση των δικαστικών διαδικασιών, τροποποιείται το άρθρο 173 του Αστικού Κώδικα για την κάλυψη των εξόδων και αμοιβών του ενάγοντα, συμπεριλαμβανομένων και των ανηλίκων θύματος, μέχρι εξακόσια ευρώ κατ' ανώτατο όριο, όπως ορίζεται από το δικαστήριο. Μία από τις τροπολογίες διευκρινίζει ότι οι υποθέσεις που αφορούν ανήλικα θύματα αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παράγραφος 4, 324, 336, 337, 338, 339, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 35, 31, 34, 353 θα πρέπει να ερευνηθεί και να δικαστεί εντός δύο ετών το πολύ από την εκδήλωση του αδικήματος ή την ανακάλυψή του. Επιπλέον, μια σημαντική ρύθμιση που στοχεύει στην πάταξη των παράνομων δραστηριοτήτων είναι

η εφαρμογή ευθύνης για νομικά πρόσωπα και η επιβολή διοικητικών κυρώσεων. Εάν κάποιος από τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παράγραφος 4α και 324, 336, 338, 339, 342, 343, 345, 346, 347, 348Α, 349, 351, 351Α του Ποινικού Κώδικα, διαπράττεται κατά νόμιμο, με τη συμμετοχή οποιουδήποτε ατόμου που ενεργεί είτε ανεξάρτητα είτε ως μέλος του διοικητικού οργάνου της οντότητας και ασκεί διευθυντική εξουσία εντός της οντότητας, η νομική οντότητα μπορεί να υπόκειται σε διάφορες διοικητικές κυρώσεις.

Αυτές οι τροπολογίες αποσκοπούν στην ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την προστασία και την υποστήριξη των ανήλικων θυμάτων, διασφαλίζοντας ότι τα δικαιώματά τους προστατεύονται και διευκολύνεται η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη. Αναφορικά με το άρθρο 173 ΑΚ, ο εναγόμενος καλείται πλέον να καλύψει τα έξοδα και τις αμοιβές του ενάγοντος και συγκεκριμένα στην περίπτωση ανηλικού θύματος μέχρι ανώτατου ποσού εξακοσίων ευρώ.

Αυτή η τροπολογία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι η πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν παρεμποδίζεται από οικονομικούς περιορισμούς. Επίσης, αναθεωρήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 3 του Ν. 2472/1997 ώστε να εξαιρούνται οι προστατευτικές διατάξεις της όταν η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται από δικαστικές και διοικητικές αρχές, καθώς και υπηρεσίες υπό την άμεση εποπτεία τους, με σκοπό τη διερεύνηση και δίωξη σοβαρών εγκλήματων όπως αυτά κατά της ζωής, της σεξουαλικής ελευθερίας, της οικονομικής εκμετάλλευσης της σεξουαλικής ζωής και της προσωπικής ελευθερίας. Επιπλέον, προστέθηκε πρόσθετη παράγραφος 3 στο άρθρο 1 του ν. 3226/2004, διευρύνοντας τους δικαιούχους νομικής αρωγής ώστε να συμπεριλάβουν και ανήλικα θύματα των προαναφερόμενων αξιόποινων πράξεων. Η διάταξη αυτή τους επιτρέπει να ασκούν ποινικές και αστικές αξιώσεις. Επιπρόσθετα, η παράγραφος 5 έχει συμπεριληφθεί στο άρθρο 3 του Ν. 3226/2004, παρέχοντας στον εισαγγελέα, τον ανακριτή, το συμβούλιο και το δικαστήριο την εξουσία να ορίζουν αυτεπάγγελτα δικηγόρο από ειδικό κατάλογο σε υποθέσεις που αφορούν ανήλικα θύματα, εάν κριθεί απαραίτητο^{18, 19, 20, 21, 22}.

¹⁸Ανδρουλάκη Ν., Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος Ι, Θεωρία για το έγκλημα, 2006, 147 επ

¹⁹Μανωλεδάκη Ι./Καϊάφα – Γκμπάντι Μ./Συμεωνίδου – Καστανίδου Ελ., Ποινικό Δίκαιο, Επιτομή Γενικού Μέρους, Ζ΄ έκδοση, 2005, 179 επ

1.14. **N. 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις»:**

Ο προαναφερόμενος νόμος, ο οποίος έχει κυρωθεί και έχει την εξουσία όπως ορίζεται στο άρθρο 28, παράγραφος 1 του Συντάγματος, παραπέμπει στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση. Αυτή η σύμβαση εγκρίθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 12 Ιουλίου 2007, κατά τη διάρκεια της 1002ης συνεδρίασης των Αναπληρωτών Υπουργών, και τέθηκε προς υπογραφή στο Λανθαρότε της Ισπανίας στις 25 Οκτωβρίου 2007. Επιπλέον, η Σύμβαση εισάγει μια επιβαρυντική περίπτωση στην αδίκημα κακοποίησης ανηλίκων από αμέλεια όταν ο δράστης εκμεταλλεύεται την πνευματική ή σωματική αναπηρία ανηλίκου. Το όριο ηλικίας για το αδίκημα της πορνογραφίας ανηλίκων αυξάνεται στα 15 έτη.

Επιπλέον, εισάγεται νέα διάταξη στον Ποινικό Κώδικα που τυποποιεί το αδίκημα της παρότρυνσης παιδιών για σεξουαλικούς λόγους μέσω της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Η διάταξη αυτή επιβάλλει φυλάκιση και πρόστιμα σε ενήλικες που προτείνουν συνάντηση με ανήλικο κάτω των 15 ετών με πρόθεση να διαπράξουν αδικήματα σε βάρος τους. Η Σύμβαση περιέχει διατάξεις που είναι απαραίτητες για την πρόληψη, την καταστολή και τη βοήθεια σε παιδιά θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων. Πρώτον, απαγορεύει σε άτομα που έχουν διωχθεί ή καταδικαστεί για εγκλήματα εκμετάλλευσης κατά παιδιών να εργάζονται σε επαγγέλματα που σχετίζονται με παιδιά. Οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί ενθαρρύνονται να ευαισθητοποιήσουν, να παρέχουν πληροφορίες, εκπαίδευση και κατάρτιση σε άτομα που έρχονται σε επαφή με παιδιά, καθώς και να αξιολογούν και να αποτρέπουν τον κίνδυνο διάπραξης σχετικών αδικημάτων. Προτείνεται επίσης η

²⁰ Παρασκευόπουλο Ν., Τα θεμέλια του Ποινικού Δικαίου, 2008, Εκδ. Σάκκουλα.

²¹ Χαραλαμπίκη Α., Ο νέος ν. 3625/2007 για την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, ΠoinΛογ 2006, σελ 825 επ.

²² Παπαγεωργίου – Γονατά Σ., σε Χαραλαμπίκη Α., Ποινικός Κώδικας – Τόμος II, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ 1557-60.

εισαγωγή σχετικών προγραμμάτων ενημέρωσης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι κύριοι στόχοι αυτής της Σύμβασης είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης παιδιών, η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών θυμάτων και η προώθηση της εθνικής και διεθνούς συνεργασίας κατά τέτοιων εγκλημάτων. Τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλα συμβαλλόμενα μέρη έχουν υπογράψει αυτή τη Σύμβαση, αναγνωρίζοντας ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε προστατευτικά μέτρα ως ανήλικο, που παρέχονται από την οικογένειά του, την κοινωνία και το κράτος. Πιστεύεται ότι η ευημερία και το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών είναι θεμελιώδεις αξίες που πρέπει να τηρούνται από όλα τα κράτη μέλη χωρίς καμία διάκριση.

Συμπερασματικά, ο κυρωμένος νόμος που αναφέρεται στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση είναι ολοκληρωμένος και στοχεύει στην πρόληψη, την καταπολέμηση και την παροχή βοήθειας στην αποκατάσταση παιδιών-θυμάτων. Αντιμετωπίζει διάφορες πτυχές της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης, παρέχοντας μέτρα για την πρόληψη, την καταστολή και την υποστήριξη. Η Σύμβαση τονίζει τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση αυτών των αποτρόπαιων εγκλημάτων κατά των παιδιών. Είναι προφανές ότι η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, ιδιαίτερα μέσω της παιδικής πορνογραφίας, της πορνείας και άλλων μορφών κακοποίησης, θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτές οι μορφές εκμετάλλευσης έχουν λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, λόγω της αυξανόμενης χρήσης της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών τόσο από παιδιά όσο και από τους δράστες. Ως εκ τούτου, η διεθνής συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης παιδιών.

Επίσης, έχουν γίνει τροποποιήσεις στο αδίκημα της μαστροπείας, ειδικά στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εκτελεστεί με ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας και με προσφορά ή υπόσχεση πληρωμής χρημάτων ή οποιοδήποτε άλλο αντάλλαγμα. Επιπλέον, έχει γίνει ένταξη στο άρθρο 352Α ΑΚ, που αφορά την «Ψυχοδιαγνωστική εξέταση και αντιμετώπιση δραστών και θυμάτων εγκλημάτων κατά της σεξουαλικής ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της σεξουαλικής ζωής». Η παράγραφος

αυτή εισάγει τη δυνατότητα συμμετοχής τόσο των διωκόμενων όσο και των υπόδικων σε προγράμματα που αποσκοπούν στην αποκατάστασή τους, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις πιθανές επιπτώσεις στο δικαίωμά τους στην άμυνα και στο τεκμήριο της αθωότητας, όπως περιγράφηκε προηγουμένως. Στη συνέχεια, το πέμπτο άρθρο του Ν. 3625/2007 έχει υποστεί θεμελιώδεις αλλαγές, ειδικά όσον αφορά τη διαδικασία ανάκρισης για ανήλικα θύματα.

Επιβάλλεται πλέον η ανάκρισή τους να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα και να περατωθεί ταχέως για κακουργήματα και συναφή πλημμελήματα κατά τα άρθρα 20 και 21 του Ν. 663/1977. Επιπρόσθετα, ο καθορισμός της δικαιοδοσίας πρέπει να γίνει εντός έξι μηνών από την παραπομπή της υπόθεσης για συζήτηση σε πρώτο βαθμό και εντός τεσσάρων μηνών από την άσκηση της έφεσης σε δεύτερο βαθμό. Επιπλέον, η αβεβαιότητα σχετικά με την πραγματική ηλικία του θύματος δεν πρέπει να εμποδίζει την έναρξη της ποινικής διαδικασίας. Τέλος, το άρθρο 8 περιλαμβάνει πλέον αποτελεσματικές ρυθμίσεις για την προστασία των μαρτύρων και των συγγενών του θύματος κατά τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών που σχετίζονται με πράξεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης παιδιών. Επιπλέον, με την προσθήκη της παραγράφου 3 στο άρθρο 6 του υπό συζήτηση νόμου, η ανάλυση DNA χρησιμοποιείται πλέον σε περιπτώσεις σεξουαλικών εγκλημάτων που αφορούν εκμετάλλευση και κακοποίηση ανηλίκων.

Μια άλλη τροπολογία βρίσκεται στο άρθρο 226Α του ΚΠΔ, όπου προστέθηκε παράγραφος που αναφέρει ότι κατά τις εξετάσεις πρέπει να παρίσταται παιδοψυχίατρος ή ψυχολόγος και ο ανήλικος μπορεί να συνοδεύεται από τον νόμιμο εκπρόσωπό του, εκτός εάν ο ανακριτής κρίνει απαραίτητο να απαγορεύουν την παρουσία τους βάσει αιτιολογημένης απόφασης, ιδίως σε περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων ή ανάμειξης του εν λόγω προσώπου στην υπό έρευνα πράξη. Επιπλέον, έχουν γίνει τροποποιήσεις στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ιδίως στο άρθρο 108Α ΚΠΔ, το οποίο πλέον ενσωματώνει τα «Δικαιώματα ανηλικού θύματος παραβίασης της προσωπικής και σεξουαλικής ελευθερίας». Αυτό περιλαμβάνει την ένταξη του εγκλήματος της σεξουαλικής ασέβειας και την παροχή του δικαιώματος ενημέρωσης του ανηλικού από τον αρμόδιο εισαγγελέα σχετικά με την εκτέλεση ποινών για προσωρινή ή οριστική απόλυση του δράστη, καθώς και για άδειες εξόδου από την κράτηση. ευκολία. Επιπλέον, το άρθρο 185 του ΚΠΔ ορίζει πλέον ότι οι

παιδοψυχίατροι πρέπει να περιλαμβάνονται στον πίνακα των εμπειρογνομόνων και, σε περίπτωση απουσίας τους, ψυχίατροι και ψυχολόγοι ειδικευμένοι στη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση παιδιών.

1.15. Ν. 3875/2010 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις»:

Όσον αφορά την επικύρωση των Πρωτοκόλλων που συμπληρώνουν τη Σύμβαση, η ελληνική νομοθεσία κρίνεται επαρκής όσον αφορά το Πρωτόκολλο για την Παράνομη Διακίνηση Όπλων. Όσον αφορά τα άλλα δύο Πρωτόκολλα, η ισχύουσα νομοθεσία καλύπτει ήδη τα περισσότερα από τα αναδυόμενα ζητήματα που σχετίζονται με την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και την προστασία και βοήθεια των θυμάτων της. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες σημαντικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν, όπως η τροποποίηση του άρθρου 323Α του Αστικού Κώδικα ώστε να συμπεριληφθούν διατάξεις για την εμπορία ιστών και την εκμετάλλευση ατόμων μέσω της εξαναγκαστικής επαιτείας.

Επιπλέον, οι ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 πρέπει να επεκταθούν ώστε να ισχύουν για όλα τα αλλοδαπά θύματα εμπορίας ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη συνεργασία τους με τις αρχές. Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί η παροχή προστασίας στα θύματα, ακόμη και αν δεν συνεργάζονται με τις αρχές. Τα προστατευτικά μέτρα που περιγράφονται στην ελληνική νομοθεσία για τα θύματα εμπορίας θα πρέπει επίσης να επεκταθούν για να καλύπτουν τα θύματα εγκλημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 323Β του Ποινικού Κώδικα, 348Α του Ποινικού Κώδικα και στα άρθρα 87 και 88 του Ν. 3386/2005. Τέλος, πρέπει να θεσπιστούν μέτρα προστασίας μαρτύρων για ποινικά αδικήματα που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων και τη λαθρεμπόριο μεταναστών. Επιπλέον, η Σύμβαση ενισχύει το πλαίσιο για την έκδοση και την αμοιβαία δικαστική συνδρομή σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος.

Το Σχέδιο Νόμου εισάγει επίσης ειδική διάταξη, στο δέκατο άρθρο του, για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται σε δραστηριότητες εγκληματικών οργανώσεων, με ταυτόχρονη αναμόρφωση και

εξάλειψη των επικαλύψεων μεταξύ των άρθρων 41 Ν του Ν. 3251/2004 και του άρθρου 51 του Ν. 3691. /2008. Τέλος, είναι κρίσιμο να τονιστεί η επείγουσα ανάγκη για την ταχεία προώθηση αυτού του νομοσχεδίου λόγω του σημαντικού χρόνου που έχει περάσει από την υπογραφή της Συμφωνίας από τη χώρα μας. Η καθυστέρηση μας έχει φέρει σε δυσμενή θέση σε διεθνές επίπεδο και απαιτείται άμεση δράση για να διορθωθεί αυτή η κατάσταση. Ο Έλληνας νομοθέτης έχει ήδη αντιμετωπίσει τα περισσότερα από τα ζητήματα που θέτει η Συνέλευση μέσω προηγούμενων νομοθετικών πρωτοβουλιών.

Συγκεκριμένα, έχουν ποινικοποιήσει διάφορες μορφές συμμετοχής σε ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τη διαφθορά και την παρεμπόδιση της δικαιοσύνης στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος. Ως εκ τούτου, το Σχέδιο Νόμου απαιτεί περιορισμένες μόνο παρεμβάσεις στο άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα, εστιάζοντας στη διευκρίνιση του σκοπού της διάπραξης εγκλημάτων εντός της οργάνωσης, προσθέτοντας την παροχή πληροφοριών και υλικής υποστήριξης για τη διευκόλυνση των δραστηριοτήτων εγκληματικής οργάνωσης, κατηγορώντας τον αρχηγό την οργάνωση, κατάσχεση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλα συναφή θέματα.

Επιπλέον, για λόγους συνέπειας, οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 187Α σχετικά με τις τρομοκρατικές οργανώσεις απαιτούν επίσης ορισμένες τροποποιήσεις, όπως η αποσαφήνιση του σκοπού της εκτέλεσης καθώς σχετίζεται με την τρομοκρατική οργάνωση και όχι με τα μέλη της, την αποσύνδεση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας από συγκεκριμένες τρομοκρατικές ενέργειες και μείωση των ποινών για την διάπραξη πλημμελημάτων. Βασικός στόχος του προαναφερθέντος νομοσχεδίου είναι η ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την πρόληψη και την καταπολέμηση των οργανωμένων και συναφών εγκλημάτων, προκειμένου να εκπληρώσουμε τις διεθνείς μας υποχρεώσεις όπως ορίζονται στη «Σύμβαση του Παλέρμο» και στα πρόσθετα Πρωτόκολλα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, της λαθρεμπορίας μεταναστών. Εμπορία και παράνομη διακίνηση όπλων²³.

²³ <http://www.ministryofjustice.gr> Ενημερωτικό σημείωμα του Ν.3875/2010

1.16. Ν. 4198/2013 για την «Πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων αυτής και άλλες διατάξεις»:

Στην αρχή, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την ευθυγράμμιση του προαναφερθέντος νόμου με την Οδηγία 2011/36/ΕΕ, η οποία αφορά την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων της. Συγκεκριμένα, έγιναν τροποποιήσεις σε ορισμένα άρθρα του Αστικού Κώδικα και συγκεκριμένα στα άρθρα 187B, 323A και 351 ΠΚ. Μια σημαντική αλλαγή που εισάγεται με την τροποποίηση του άρθρου 187B παράγραφος 3 ΠΚ, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2 του υπό συζήτηση νόμου, είναι η διάταξη που παρέχει στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών τη δυνατότητα προσωρινής αποχής από τη δίωξη παραβάσεων της νομοθεσίας περί αλλοδαπών, τα τέλη που επιβάλλονται σε άτομα και συμμετοχή σε εγκληματικές δραστηριότητες για όσους καταγγέλλουν εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε βάρος τους από εγκληματική οργάνωση ή πέφτουν θύματα εγκλημάτων των άρθρων 323A και 351 του Αστικού Κώδικα.

Περαιτέρω, το άρθρο 187B, παράγραφος 4, επιτρέπει την αναστολή της απέλασης για αλλοδαπούς που καταγγέλλουν εγκληματικές πράξεις βάσει των άρθρων 323A και 351 του Ποινικού Κώδικα ή πράξεις εγκληματικής οργάνωσης. Τροποποιήσεις έγιναν επίσης στα άρθρα 323A και 351 του Αστικού Κώδικα, ιδίως όσον αφορά την αντικειμενική κατάσταση των εγκλημάτων αυτών, τόσο σε θεμελιώδες επίπεδο (άρθρο 323A παράγραφος 1 και άρθρο 351 παράγραφος 1 ΠΚ) όσο και σε πιο αναλυτικό επίπεδο (άρθρο 323A, παράγραφος 4, εδάφιο δ, και άρθρο 351, παράγραφος 4, περίπου στο ΠΚ), που πλέον περιλαμβάνει την έκθεση σε κίνδυνο και τη σοβαρή σωματική και ψυχική βλάβη. Σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 6 της οδηγίας, θεσπίζεται διοικητική ευθύνη για τα φυσικά πρόσωπα που διαπράττουν πράξεις δυνάμει των άρθρων 323A και 351 του Αστικού Κώδικα για λογαριασμό ή προς όφελος νομικού προσώπου. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι πλέον υπεύθυνος για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν πρόστιμα που κυμαίνονται από 15.000 έως 150.000 ευρώ, ανάκληση ή αναστολή της άδειας λειτουργίας του νομικού προσώπου για έως και έξι μήνες ή απαγόρευση επιχειρηματικές δραστηριότητες για την ίδια διάρκεια. Επιπλέον, η νομική οντότητα μπορεί να αποκλειστεί από τη λήψη

κρατικών ενισχύσεων, παροχών, επιδοτήσεων ή συμβάσεων για έργα ή υπηρεσίες κατά την ίδια περίοδο.

Επιπρόσθετα, έχουν επέλθει διαδικαστικές τροποποιήσεις, συγκεκριμένα στην παράγραφο 1 του άρθρου 226Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.), που αφορά τις προϋποθέσεις εξέτασης ανηλίκων θυμάτων, και προσθήκη του άρθρου 226Β Κ.Π.Δ., που αφορά τον τρόπο εξέτασης μαρτύρων που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων (όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 του ν. 4198/2013). Αυτές οι διατάξεις του Κ.Π.Δ είναι ζωτικής σημασίας όταν πρόκειται για εγκλήματα που αφορούν σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων και ενήλικων θυμάτων. Έχουν προκαλέσει σημαντικό ενδιαφέρον και κριτική τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία, και θα αναλυθούν εκτενώς στις επόμενες ενότητες. Επιπλέον, έχει εισαχθεί επέκταση των ειδικών ανακριτικών πράξεων σε σχέση με τα εγκλήματα που αναφέρονται στα άρθρα 323Α και 351 ΠΚ του Ποινικού Κώδικα.

Η επέκταση αυτή ισχύει και για τις αξιόποινες πράξεις που περιγράφονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 187, καθώς και για τις αξιόποινες πράξεις του άρθρου 187Α ΠΚ (όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 του ν. 4198/2013). Επιτρέπονται πλέον οι ακόλουθες ανακριτικές ενέργειες: α) οι έρευνες διείσδυσης, με τις απαραίτητες εγγυήσεις και διαδικασίες, όπως ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 25B του ν. 1729/1987 (περί καταπολέμησης ναρκωτικών) και στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του ν. 2713/ 1999 (σχετικά με την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας), εφόσον οι έρευνες διείσδυσης περιορίζονται στις ουσιώδεις πράξεις που απαιτούνται για τον έλεγχο της διάπραξης εγκλημάτων που είχαν προκαθοριστεί από μέλη της οργάνωσης. β) ελεγχόμενες μεταβιβάσεις, με τις ίδιες εγγυήσεις και διαδικασίες με τις λοιπές μεταβιβάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 38 του ν. 2145/1993 (που ρυθμίζει θέματα εκτέλεσης κυρώσεων, διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης και άλλα θέματα). γ) αφαίρεση απορρήτου, ακολουθώντας τις ίδιες εγγυήσεις και διαδικασίες με άλλες αφαιρέσεις που αναφέρονται στα άρθρα 4 και 5 του ν. 2225/1994 (προστασία της ελευθερίας ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις). δ) καταγραφή δραστηριοτήτων ή γεγονότων εκτός σπιτιού με τη χρήση συσκευών ήχου ή εικόνας ή άλλων ειδικών τεχνικών μέσων, με την επιφύλαξη των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασιών· και ε) ο συσχετισμός ή ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων, ακολουθώντας τις ίδιες εγγυήσεις και διαδικασίες και

σύμφωνα με τους ουσιώδεις όρους και προϋποθέσεις του Ν. 2472/1997 (προστασία των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων).

Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση, ο εγχώριος νομοθέτης έχει διευρύνει τις αρμοδιότητες του εθνικού εισαγγελέα, υπερβαίνοντας τις απλές περιπτώσεις όπου διαπράττεται εγκληματική ενέργεια προς όφελος του εμπλεκόμενου οργανισμού. Σύμφωνα με την Οδηγία, ο εθνικός εισαγγελέας καλύπτει πλέον όλα τα αδικήματα που διαπράχθηκαν μέσω ή για λογαριασμό του οργανισμού από άτομα που είχαν την εξουσία εκπροσώπησης ή εξουσιοδότησης να λαμβάνουν αποφάσεις για λογαριασμό του. Η επέκταση αυτή περιγράφεται στο άρθρο 3 του ν. 4198/2013. Επιπλέον, έχουν εισαχθεί νέες ρυθμίσεις σε ειδικούς ποινικούς νόμους. Ειδικότερα, το άρθρο 4, παράγραφος 1, εδάφιο α' του ν. 2225/1994 τροποποιήθηκε για να συμπεριληφθούν τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα στον κατάλογο των αδικημάτων για τα οποία μπορεί να αρθεί το απόρρητο των επικοινωνιών (όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 του ν. 4198/2013).

Επιπλέον, τα άρθρα 1 και 3 του Ν. 3811/2009 έχουν τροποποιηθεί ώστε να διασφαλίζεται ότι τα θύματα εγκλημάτων βάσει των άρθρων 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα έχουν πρόσβαση σε προγράμματα αποζημίωσης μαζί με θύματα εκ προθέσεως βίαιων εγκλημάτων. Για να διευκολυνθεί αυτό, έχει προταθεί μια νέα αρχή με την ονομασία «Ελληνική Αρχή Αποζημιώσεων», η οποία θα λειτουργεί στο πλαίσιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η αρχή αυτή θα λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με αιτήσεις αποζημίωσης από θύματα εκ προθέσεως βίαιων εγκλημάτων και εγκλημάτων βάσει των άρθρων 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα (όπως ορίζεται στο άρθρο 5 του ν. 4198/2013).

Επιπλέον, οι λεπτομέρειες της ετήσιας εθνικής έκθεσης διαβιβάζονται στον Συντονιστή Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό διασφαλίζει ότι οι προσπάθειες και η πρόοδος που σημειώνει η χώρα στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μοιράζονται με τους ευρωπαίους ομολόγους τους, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Εκτός από τον συντονισμό και τη συλλογή δεδομένων, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου λαμβάνει επίσης προληπτικά μέτρα για την πρόληψη της προσφοράς και της ζήτησης για υπηρεσίες που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων. Αυτό περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας, εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Επιπλέον, το γραφείο αναλαμβάνει δράσεις για την ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω διαφόρων καναλιών, όπως δελτία τύπου, διαδικτυακές πλατφόρμες και συνεργασίες με αρμόδιους φορείς.

Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του Εισηγητή του Εθνικού Γραφείου είναι ποικίλες και κρίσιμες για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Πρώτον, είναι υπεύθυνος για το συντονισμό όλων των σχετικών κυβερνητικών και μη φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση της τακτικής εκπαίδευσης για αυτούς τους οργανισμούς στον εντοπισμό, τον εντοπισμό και την παροχή βοήθειας σε ύποπτα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Για να διασφαλιστεί η λογοδοσία και η συνεχής βελτίωση, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου συντάσσει ετήσια εθνική έκθεση. Αυτή η έκθεση περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία για καταγεγραμμένα περιστατικά εμπορίας ανθρώπων και εκτιμήσεις για τις νέες τάσεις που εντοπίστηκαν μέσω προσεκτικής ανάλυσης.

Με βάση αυτά τα ευρήματα, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου προτείνει πιο αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Αυτή η ετήσια εθνική έκθεση υποβάλλεται από τον Υπουργό Εξωτερικών στη Βουλή των Ελλήνων και κοινοποιείται στις αρμόδιες εθνικές και διεθνείς αρχές. Εκτός από τις προαναφερθείσες καινοτομίες, ο νέος νόμος εισήγαγε επίσης τη σύσταση του Εθνικού Γραφείου Εισηγητή, μια σημαντική εξέλιξη στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Αυτό το γραφείο είναι υπεύθυνο για την προετοιμασία, τον συντονισμό και την εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που καλύπτει διάφορες πτυχές όπως η πρόληψη, η καταστολή, η δίωξη των παραβατών και η προστασία των θυμάτων. Είναι σημαντικό ότι ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου αναφέρεται απευθείας στον Υπουργό Εξωτερικών, διασφαλίζοντας αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία. Συνολικά, η σύσταση του Εθνικού Γραφείου Εισηγητή βάσει του νέου νόμου επιφέρει σημαντικές προόδους στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Μέσω του συντονισμού, της εκπαίδευσης, της συλλογής δεδομένων, των πρωτοβουλιών πρόληψης και των μηχανισμών αναφοράς, αυτό το γραφείο διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση των εθνικών και διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση αυτού του αποτρόπαιου εγκλήματος. Επιπλέον, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου συνεργάζεται στενά με υπηρεσίες επιβολής του νόμου, δικαστικές

αρχές και εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης. Αυτή η συνεργασία στοχεύει στη συλλογή σχετικών δεδομένων για την εμπορία ανθρώπων, τα οποία είναι απαραίτητα για την κατανόηση του εύρους και της φύσης αυτού του ζητήματος. Δεύτερον, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη διασφάλιση ότι οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διερεύνηση και τη δίωξη αδικημάτων εμπορίας ανθρώπων λαμβάνουν την κατάλληλη εκπαίδευση και εξειδίκευση. Με την οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης, αυτό το γραφείο εγγυάται ότι αυτοί οι υπάλληλοι διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την αποτελεσματική καταπολέμηση αυτού του εγκλήματος.

Τέλος, ο Εισηγητής του Εθνικού Γραφείου εκπροσωπεί τη χώρα στο Δίκτυο Εθνικών Ομιλητών ή σε αντίστοιχους μηχανισμούς εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η συμμετοχή επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή σε συζητήσεις, λήψη αποφάσεων και κοινές δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.17. Ν. 4216/2013 «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων»:

Το πεδίο εφαρμογής της παραπάνω σύμβασης ισχύει για όλες τις μορφές εμπορίας ανθρώπων, είτε εθνικές είτε διακρατικές, είτε σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα είτε όχι, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2. Το άρθρο 3 της σύμβασης θεσπίζει την αρχή της μη διάκρισης στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των θυμάτων, διασφαλίζοντας ότι δεν υφίστανται διακρίσεις λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης άποψης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, συμμετοχής σε εθνική μειονότητα, ιδιοκτησίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης. Η σύμβαση παρέχει επίσης ορισμούς για την εμπορία ανθρώπων και περιλαμβάνει ειδικούς κανονισμούς σχετικά με τα ανήλικα θύματα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της σύμβασης, το οποίο επικεντρώνεται στην πρόληψη, τη συνεργασία και άλλα μέτρα, τα κράτη μέλη καλούνται να θεσπίσουν ή να ενισχύσουν εθνικά συντονισμός μεταξύ διαφόρων φορέων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ενθαρρύνονται επίσης να αναπτύξουν αποτελεσματικές πολιτικές και προγράμματα πρόληψης, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν έρευνα, διάδοση πληροφοριών, εκστρατείες ευαισθητοποίησης και

εκπαίδευσης, κοινωνικές και οικονομικές πρωτοβουλίες, προγράμματα κατάρτισης για ευάλωτα άτομα και επαγγελματίες και υιοθέτηση μιας προσέγγισης βασισμένης στα δικαιώματα που ενσωματώνει την ισότητα των φύλων. και μια παιδοκεντρική προσέγγιση στην ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση πολιτικών.

Τα κράτη μέλη αναμένεται επίσης να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διευκόλυνση της νόμιμης μετανάστευσης παρέχοντας ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τις προϋποθέσεις νόμιμης εισόδου και διαμονής. Επιπλέον, θα πρέπει να εφαρμοστούν συγκεκριμένα μέτρα για τον περιορισμό της ευπάθειας των παιδιών στην εμπορία ανθρώπων, με έμφαση στη δημιουργία ενός προστατευτικού περιβάλλοντος για αυτά. Ο νόμος που αναφέρεται ανωτέρω, ο οποίος κυρώνεται και έχει ισχύ του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος, αναφέρεται στη «Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων» που υπογράφηκε στη Βαρσοβία στις 16 Μαΐου 2005. Οι κύριοι στόχοι αυτής της σύμβασης είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων με παράλληλη διασφάλιση της ισότητας των φύλων, η προστασία τα δικαιώματα των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, να δημιουργήσουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την υποστήριξή τους και την υποστήριξη των μαρτύρων και να εξασφαλίσουν αποτελεσματικές έρευνες και ποινικές διώξεις. Επιπλέον, η σύμβαση στοχεύει στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεών της, η σύμβαση θεσπίζει έναν ειδικό μηχανισμό παρακολούθησης που ονομάζεται GRETA.

Επιπλέον, επιπρόσθετα μέτρα θεωρούνται απαραίτητα για την αποθάρρυνση της ζήτησης για εμπορία ανθρώπων. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν την αναγνώριση και την προώθηση βέλτιστων πρακτικών, μεθόδων και στρατηγικών, καθώς και την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ευθύνη και τον σημαντικό ρόλο των μέσων ενημέρωσης στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Προτείνονται επίσης ενημερωτικές και εκπαιδευτικές εκστρατείες που απευθύνονται τόσο σε αγόρια όσο και σε κορίτσια κατά τη διάρκεια των σχολικών τους ετών (άρθρο 6). Το Κεφάλαιο IV πραγματεύεται τις διατάξεις για το ουσιαστικό Ποινικό Δίκαιο. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ποινικοποιούν πράξεις εμπορίας ανθρώπων, τη χρήση υπηρεσιών θυμάτων και πράξεις που σχετίζονται με ταξιδιωτικά έγγραφα και δελτία ταυτότητας,

όπως η πλαστογραφία, η απόκρυψη, η αφαίρεση, η απόκρυψη, η φθορά ή η καταστροφή.

Οι απόπειρες και η συμμετοχή σε αυτά τα εγκλήματα θα πρέπει επίσης να τιμωρούνται. Οι επιβαρυντικές περιστάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη δίωξη αυτών των εγκλημάτων και οι δράστες θα πρέπει να τιμωρούνται με αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές κυρώσεις. Καθιερώνεται και η ευθύνη των διοικητικών προσώπων, αν και δεν μπορεί να θεωρηθεί ποινικό αδίκημα στην ελληνική έννομη τάξη. Επιπλέον, το συμβαλλόμενο μέρος/κράτος θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις καταδίκες από άλλες δικαιοδοσίες και τα θύματα δεν θα πρέπει να τιμωρούνται για τη συμμετοχή τους σε αυτά τα εγκλήματα. Όσον αφορά την ανάκριση, την ποινική δίωξη και άλλες διαδικαστικές διατάξεις για έρευνες ή την ποινική δίωξη δραστών εμπορίας ανθρώπων, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι ενέργειες δεν εξαρτώνται από την αναφορά ή την καταγγελία του θύματος.

Τα θύματα θα πρέπει να έχουν εύκολη και άμεση πρόσβαση στις αρμόδιες διωκτικές αρχές. Επιπλέον, κάθε ομάδα, ίδρυμα, ένωση ή μη κυβερνητική υπηρεσία που εμπλέκεται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων ή στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να επιτρέπεται να βοηθά και να υποστηρίζει τα θύματα με τη συγκατάθεσή τους κατά τη διάρκεια των σχετικών διαδικαστικών σταδίων αδικημάτων που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 18 (άρθρο 27). Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων από αντίποινα και ενδεχόμενο εκφοβισμό (άρθρο 28). Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι αρχές που είναι αρμόδιες για την αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων είναι επαρκώς στελεχωμένες με έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό (άρθρο 29). Το τρίτο κεφάλαιο αυτής της συμφωνίας επικεντρώνεται σε μέτρα για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των θυμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ισότητα των φύλων. Τα κράτη μέλη καλούνται να συνεργαστούν και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα θύματα αναγνωρίζονται μέσω μιας διαδικασίας που λαμβάνει πλήρως υπόψη τις ειδικές συνθήκες των γυναικών και των παιδιών θυμάτων. Επιπλέον, στα θύματα που χρειάζονται άδειες διαμονής θα πρέπει να χορηγούνται σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 14.

Η προστασία της ιδιωτικής ζωής των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων της ταυτότητας και των προσωπικών τους δεδομένων, είναι υψίστης σημασίας. Αυτό περιλαμβάνει συγκεκριμένες πολιτικές στα μέσα ενημέρωσης, όπως ερμηνεύονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη βοήθεια των θυμάτων που περιγράφεται στο άρθρο 12. Αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνει διατάξεις για κατάλληλη και ασφαλή στέγαση, ψυχολογική και υλική υποστήριξη, πρόσβαση σε επείγουσα ιατρική περίθαλψη, υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας, παροχή συμβουλών και πληροφοριών για νομικά θέματα και διαθέσιμες υπηρεσίες και άλλα. Αυτές οι διατάξεις ισχύουν ανεξάρτητα από την προθυμία του θύματος να ενεργήσει ως μάρτυρας.

Άλλοι κρίσιμοι κανονισμοί καλύπτουν τις περιόδους αποκατάστασης και επίσκεψης, τη χορήγηση αδειών διαμονής, την αποζημίωση και τα ένδικα μέσα, καθώς και τον επαναπατρισμό και την επιστροφή των θυμάτων. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται επισημαίνοντας τη σημασία της αρχής της ισότητας των φύλων. Όσον αφορά τα μέτρα ελέγχου των συνόρων, προτείνεται η ενίσχυση των συνοριοφυλάκων και η εφαρμογή νομοθετικών ή άλλων μέτρων για την αποτροπή της χρήσης εμπορικών μεταφορικών μέσων για τη διάπραξη αδικημάτων εμπορίας ανθρώπων. Αυτό περιλαμβάνει αυστηρότερο έλεγχο των ταξιδιωτικών εγγράφων και τη δυνατότητα άρνησης εισόδου ή ανάκλησης βίζας για άτομα που εμπλέκονται σε αυτά τα εγκλήματα, με παράλληλη τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται επίσης να εκδίδουν ταξιδιωτικά έγγραφα που είναι δύσκολο να παραποιηθούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους για την επαλήθευση της γνησιότητας αυτών των εγγράφων (άρθρα 8 και 9).

Ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές που ορίζονται στη σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, συγκεκριμένα στο άρθρο 6, κάθε εμπλεκόμενο μέρος δεσμεύεται να εφαρμόσει κατάλληλα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να εξασφαλίσει την προστασία της ιδιωτικής ζωής και, όταν είναι απαραίτητο, την ανωνυμία των θυμάτων διαδικαστικές διαδικασίες. Επιπλέον, η ασφάλεια των θυμάτων και η διασφάλισή τους από εκφοβισμό τίθεται σε προτεραιότητα, σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Σε περιπτώσεις που αφορούν παιδιά θύματα, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή

στις ειδικές ανάγκες τους και στην επιβολή του δικαιώματός τους να λαμβάνουν ειδικά μέτρα προστασίας. Επιπλέον, κάθε συμβαλλόμενο μέρος πρέπει να καθιερώσει δικαιοδοσία για τα εγκλήματα που περιγράφονται σε αυτή τη σύμβαση.

Αυτό ισχύει όταν η εγκληματική πράξη λαμβάνει χώρα εντός της επικράτειάς της, σε σκάφος που φέρει τη σημαία του, σε αεροσκάφος νηολογημένο σύμφωνα με τη νομοθεσία του ή όταν διαπράττεται από υπήκοό του ή απάτριδα που έχει τη συνήθη διαμονή του στην επικράτειά του. Αυτή η δικαιοδοσία ισχύει ακόμη και αν το αδίκημα τιμωρείται σύμφωνα με τους νόμους της χώρας στην οποία διαπράχθηκε ή εάν το αδίκημα συνέβη εκτός της εδαφικής δικαιοδοσίας οποιουδήποτε κράτους. Τέλος, το κόμμα πρέπει επίσης να παρέχει προστασία στους υπηκόους του εάν είναι θύματα τέτοιων εγκλημάτων. Επιπλέον, όταν ένα κράτος λαμβάνει αίτημα για πληροφορίες από άλλο κράτος, είναι υποχρεωμένο να παράσχει έγκαιρη απάντηση σχετικά με το τελικό αποτέλεσμα των ενεργειών που έγιναν. Αυτό ισχύει για καταστάσεις όπου οι περιστάσεις εμποδίζουν την εκτέλεση των ζητούμενων ενεργειών ή εάν υπάρχει σημαντική καθυστέρηση στην εκτέλεσή τους. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η διαδικασία εφαρμόζεται χωρίς να απαιτείται επίσημο αίτημα και υπόκειται σε ορισμένες προϋποθέσεις.

Υπάρχει επίσης ειδική διαδικασία για τη διαβίβαση εμπιστευτικών πληροφοριών. Όσον αφορά τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, κάθε μέρος είναι υπεύθυνο για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ δημόσιων αρχών, δημοσίων υπαλλήλων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων σχετικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος είναι η δημιουργία στρατηγικών εταιρικών σχέσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που περιγράφονται σε αυτή τη σύμβαση (άρθρο 35). Το έκτο κεφάλαιο αυτής της συμφωνίας επικεντρώνεται στη διεθνή συνεργασία και τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών. Τα εμπλεκόμενα μέρη ενθαρρύνονται να συνεργάζονται πλήρως μεταξύ τους για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, την προστασία και την υποστήριξη των θυμάτων και τη διερεύνηση και δίωξη ατόμων που εμπλέκονται σε αυτές τις εγκληματικές δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα, εάν ένα μέρος διαθέτει αξιόπιστες πληροφορίες που υποδηλώνουν ότι η ζωή, η ελευθερία ή η σωματική ακεραιότητα ενός προσώπου που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 28 βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο εντός της

επικράτειας άλλου συμβαλλόμενου μέρους, έχει υποχρέωση να κοινοποιήσει αμέσως αυτές τις πληροφορίες σε το ενδιαφερόμενο μέρος προκειμένου να εφαρμόσει τα κατάλληλα προστατευτικά μέτρα. Η περίπτωση των αγνοουμένων ανηλίκων που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή.

Για να εξασφαλιστεί η ποικιλομορφία και η τεχνογνωσία, τα μέλη της GRETA εκλέγονται από την Επιτροπή των Συμβαλλόμενων Μερών για τετραετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης μία φορά. Επιλέγονται μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών που συμμετέχουν στη σύμβαση. Η Επιτροπή των Συμβαλλόμενων Μερών αποτελείται από εκπροσώπους της Επιτροπής Υπουργών των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και από εκπροσώπους των συμβαλλόμενων μερών που δεν είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης συγκαλεί αυτήν την επιτροπή. Επιπλέον, η GRETA κατέχει αξιολογη εξουσία καθώς μπορεί να υποβάλει γνώμη στην Επιτροπή Υπουργών σχετικά με προτεινόμενες τροποποιήσεις της σύμβασης. Αυτό διασφαλίζει ότι η τεχνογνωσία και οι συστάσεις της GRETA λαμβάνονται υπόψη σε τυχόν πιθανές αλλαγές στη σύμβαση. Σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές και τους διορισμένους συνδέσμους τους, η GRETA έχει την εξουσία να οργανώνει επισκέψεις στις υπό εξέταση χώρες. Αυτές οι επισκέψεις στοχεύουν στη συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών για τη σύνταξη μιας έκθεσης που περιλαμβάνει αναλύσεις, προτάσεις και προτάσεις. Στη συνέχεια, η GRETA συμμετέχει σε συζητήσεις με κάθε συμβαλλόμενο μέρος για την επιδίωξη κοινών στόχων. Η έκθεση και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η GRETA κοινοποιούνται στο σχετικό συμβαλλόμενο μέρος και στην Επιτροπή των Συμβαλλόμενων Μερών. Μετά την υιοθέτησή τους, δημοσιοποιούνται, μαζί με τυχόν σχόλια του συμβαλλόμενου μέρους. Με βάση την έκθεση και τα συμπεράσματα της GRETA, η Επιτροπή των Συμβαλλόμενων Μερών μπορεί να εκδώσει συστάσεις προς το συγκεκριμένο συμβαλλόμενο μέρος. Αυτές οι συστάσεις περιγράφουν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την εφαρμογή των συμπερασμάτων και μπορεί να περιλαμβάνουν προθεσμίες για την παροχή σχετικών πληροφοριών.

Στόχος είναι η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της GRETA και του συμβαλλόμενου μέρους για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της σύμβασης. Τα μέλη της GRETA είναι άτομα με μεγάλη εκτίμηση και έχουν εκτεταμένη γνώση και

εμπειρία σε σχετικούς τομείς. Απαιτείται να ασκούν τα καθήκοντά τους ανεξάρτητα, αμερόληπτα και αποτελεσματικά ενώ εκπροσωπούν τα αντίστοιχα νομικά τους συστήματα. Για να διασφαλιστεί η δίκαιη εκπροσώπηση, δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στη GRETA περισσότερα από ένα μέλη από κάθε κράτος. Η διαδικασία αξιολόγησης που διεξάγει η GRETA επικεντρώνεται στα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης. Χωρίζεται σε γύρους, η διάρκεια των οποίων καθορίζεται από την GRETA. Κάθε γύρος εστιάζει σε συγκεκριμένες διατάξεις της σύμβασης που αποτελούν τη βάση για τη διαδικασία αξιολόγησης. Η GRETA μπορεί να αναπτύξει ένα ερωτηματολόγιο για κάθε γύρο για να αξιολογήσει την εφαρμογή της σύμβασης από τα συμβαλλόμενα μέρη. Τα μέρη υποχρεούνται να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο και να παράσχουν οποιεσδήποτε ζητούμενες πληροφορίες. Μια σημαντική καινοτομία στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι η δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης που ονομάζεται Ομάδα Εμπειρογνομώνων για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (GRETA). Αυτή η ομάδα είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογής μιας συγκεκριμένης σύμβασης από τα συμβαλλόμενα μέρη. Η GRETA αποτελείται από τουλάχιστον 10 έως 15 μέλη που επιλέγονται για την εξειδίκευσή τους στα ανθρώπινα δικαιώματα, την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

1.18. N. 4251/14 «Κώδικας Μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης»:

Ο ορισμός του θύματος εμπορίας ανθρώπων αναφέρεται ήδη στο άρθρο 1 του Κεφαλαίου Α, το οποίο καλύπτει γενικές διατάξεις. Αυτό περιλαμβάνει θύματα διαφόρων εγκλημάτων όπως 323, 323Α, 323Β, 339 παράγραφοι 1 και 4, 342 παράγραφοι 1 και 2, 348Α, 348Β, 349, 351, και 351Α του Π.Κ., καθώς και ειδικότερα το 336 του Ποινικού Κώδικα. όταν το θύμα είναι ανήλικο. Επιπλέον, ο χαρακτηρισμός του θύματος καθορίζεται από τη διαδικασία αίτησης που περιγράφεται στον Ν. 3386/2005 (άρθρα 46-52). Οι πιο σημαντικοί και κρίσιμοι κανονισμοί για αυτά τα άτομα βρίσκονται στην ΕΝΟΤΗΤΑ Β, με τίτλο "ΕΙΣΟΔΟΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ Ή ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2004/81/ΕΚ", συγκεκριμένα στα άρθρα-564.

Αρχικά προβλέπεται περίοδος επίσκεψης τριών μηνών, η οποία μπορεί να παραταθεί για δύο επιπλέον μήνες για ανηλίκους που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων ή παράνομης διακίνησης μεταναστών, με απόφαση της αρμόδιας Εισαγγελικής Αρχής. Αυτό τους επιτρέπει να αποστασιοποιηθούν από την επιρροή των δραστών. Επιπλέον, το δικαίωμα ενημέρωσης για τη δυνατότητα υποβολής αίτησης για άδεια διαμονής τονίζεται στο άρθρο 50. Ειδικές διατάξεις προβλέπονται για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, όπου οι διοικητικές αρχές καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ταυτοποίηση του ανηλίκου και τον εντοπισμό της οικογένειάς τους. Εάν δεν βρεθεί η οικογένεια του ανηλίκου ή διαπιστωθεί ότι ο επαναπατρισμός δεν είναι προς το συμφέρον τους, ενδέχεται να διαταχθούν τα κατάλληλα προστατευτικά μέτρα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου εξέτασης, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ή λαθρεμπορίας μεταναστών δικαιούνται ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη και επαρκείς συνθήκες διαβίωσης, καθώς συχνά δεν έχουν επαρκείς πόρους. Επιπλέον, υπηρεσίες μετάφρασης, διερμηνείας και νομικής συνδρομής παρέχονται από τις αρμόδιες εισαγγελικές, δικαστικές και αστυνομικές αρχές (άρθρο 51). Το άρθρο 52 αφορά το δικαίωμα χορήγησης και ανανέωσης άδειας διαμονής από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 49, χωρίς να απαιτείται καταβολή παραβόλου.

Η άδεια αυτή έχει διάρκεια δώδεκα μήνες και χορηγείται ή ανανεώνεται με βάση την εκτίμηση του εισαγγελέα για το εάν ενδείκνυται η παράταση της διαμονής του ατόμου στην Ελλάδα για σκοπούς εν εξελίξει έρευνας ή ποινικής διαδικασίας, εάν το άτομο έχει επιδείξει σαφή προθυμία συνεργασίας, και εάν έχουν διακόψει κάθε σχέση με τους φερόμενους ως δράστες των αδικημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 1 περιπτώσεις ια και ιβ. Ο Υπουργός Εσωτερικών λαμβάνει την οριστική απόφαση για την άδεια διαμονής (άρθρο 53). Η άδεια αυτή παρέχει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια ισχύος της, καθώς και παροχές και περίθαλψη που προβλέπονται στο άρθρο 52. Περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση, όπως ορίζεται στα άρθρα 5 και 6 του π.δ. 233/2003.

Επιπλέον, το έγγραφο υπογραμμίζει τη δυνατότητα των θυμάτων να ζητήσουν άδεια διαμονής για λόγους διαφορετικούς από αυτούς που έχουν ήδη χορηγηθεί. Το αίτημα αυτό αξιολογείται από τον Υπουργό Εσωτερικών ή τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο αιτών ήταν

ή είναι σήμερα κάτοχος άδειας διαμονής ως θύμα εμπορίας ανθρώπων ή λαθρεμπορίας μεταναστών (άρθρο 56). Το προστατευτικό πλαίσιο ενισχύεται σημαντικά με την εισαγωγή του άρθρου 19α με την τροποποίηση του Ν. 4332/15. Η τροπολογία αυτή αφορά τη χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Η απόφαση για τη χορήγηση αυτής της άδειας λαμβάνεται από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και ισχύει για θύματα εμπορίας ανθρώπων που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις ορισμένων άρθρων του Ν. 4251/2014, θύματα και βασικούς μάρτυρες συγκεκριμένων εγκληματικών πράξεων, θύματα της ενδοοικογενειακής βίας όπως ορίζεται στο Ν. 3500/2006, πολίτες τρίτων χωρών που απασχολούνται υπό καταχρηστικές συνθήκες ή ως ανήλικοι, άτομα που παρακολουθούν εγκεκριμένο πρόγραμμα θεραπείας ψυχικής εξάρτησης, πολίτες τρίτων χωρών των οποίων οι περιπτώσεις έχουν παραπεμφθεί στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, και γονείς ανηλίκων πολιτών.

Η αρχική άδεια χορηγείται για περίοδο ενός έτους και είναι ανανεώσιμη για δύο χρόνια κάθε φορά. Επιτρέπει επίσης στον κάτοχο το δικαίωμα να ασκεί εξαρτημένη εργασία ή να παρέχει υπηρεσίες. Επιπρόσθετα, στο έγγραφο σημειώνεται ότι η προαναφερθείσα άδεια μπορεί να ανανεωθεί για διαφορετικό λόγο όπως προβλέπεται στον Ν. 4521/14. Αυτή η διάταξη επιτρέπει την ευελιξία στην αντιμετώπιση των μοναδικών περιστάσεων κάθε μεμονωμένης περίπτωσης. Συνοπτικά, το έγγραφο παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη επισκόπηση των λόγων ανάκλησης ή μη ανανέωσης άδειας διαμονής, τη δυνατότητα των θυμάτων να ζητήσουν διαφορετικό λόγο για άδεια διαμονής και το ενισχυμένο προστατευτικό πλαίσιο που προβλέπει η τροποποίηση του Ν. 4332/ 15. Στη συνέχεια, το έγγραφο προχωρά στην περιγραφή των διαφόρων λόγων ανάκλησης ή μη ανανέωσης άδειας διαμονής.

Αυτά περιλαμβάνουν την αποκατάσταση των σχέσεων με τους δράστες των καταγγελλόμενων πράξεων, τη δόλια ή καταχρηστική συνεργασία ή καταγγελίες από το θύμα, λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας και την περάτωση της ποινικής διαδικασίας ή την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης σχετικά με συγκεκριμένες εγκλήματα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι εν λόγω διατάξεις ανάκλησης και μη ανανέωσης δεν ισχύουν για τα θύματα όπως ορίζονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2 του π.δ. 233/2003.

1.19. Ν. 4267/2014 «Καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και άλλες διατάξεις»:

Ο προαναφερόμενος νόμος στοχεύει στην ευθυγράμμιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2011/93/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση του πλαισίου αποφάσεων 2004/68/ΙΕΥ του Συμβουλίου. Ο νόμος αυτός, γνωστός ως Ν.4267/2014, έχει υποστεί διάφορες τροποποιήσεις για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του στην αντιμετώπιση εγκλημάτων που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων επικοινωνίας. Οι τροπολογίες αυτές περιλαμβάνουν την προσθήκη της παραγράφου 3 στο άρθρο 5, που ορίζει ότι εάν η πράξη πραγματοποιείται μέσω διαδικτύου ή άλλων μεθόδων επικοινωνίας και παρέχεται πρόσβαση στα συγκεκριμένα μέσα στην ελληνική επικράτεια, θα θεωρείται ότι πραγματοποιείται στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από όπου είναι εγκατεστημένα τα μέσα.

Ο Ν.4267/2014 εισάγει επίσης την αναστολή της παραγραφής για εγκλήματα που σχετίζονται με παιδική πορνογραφία και πορνογραφικές παραστάσεις έως ότου το θύμα συμπληρώσει την ηλικία της ενηλικίωσης, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 113 του Ποινικού Κώδικα. Επιπλέον, συγκεκριμένες εγκληματικές συμπεριφορές έχουν τυποποιηθεί με τροποποιήσεις των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα. Για παράδειγμα, το άρθρο 7 τροποποιεί την παράγραφο 4 του άρθρου 339 του Αστικού Κώδικα για να διαφοροποιηθεί η ποινική μεταχείριση των δραστών με βάση το είδος της σεξουαλικής πράξης που αφορά ανήλικο. Επιπλέον, η ηλικία του θύματος δεν λαμβάνεται πλέον υπόψη κατά τον προσδιορισμό της εγκληματικότητας της συμπεριφοράς του δράστη, λαμβάνοντας υπόψη την ασέβεια και τις συνέπειες τέτοιων πράξεων στο ανήλικο θύμα.

Συνοπτικά, ο Ν.4267/2014 έχει υποστεί σημαντικές τροποποιήσεις για την ευθυγράμμιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις ευρωπαϊκές οδηγίες και την ενίσχυση της προστασίας των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση, την εκμετάλλευση και την πορνογραφία. Αυτές οι τροπολογίες αφορούν εγκλήματα που διαπράττονται μέσω της τεχνολογίας, τυποποιούν εγκληματικές συμπεριφορές, αναστέλλουν την παραγραφή για ορισμένα αδικήματα και επιβάλλουν αυστηρότερες ποινές. Αυτές οι

τροποποιήσεις ήταν απαραίτητες λόγω της ραγδαίας αύξησης της χρήσης τεχνολογίας για τη διάπραξη εγκλημάτων. Η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων δεν είναι μόνο απαίτηση που απορρέει από τα ευρωπαϊκά κείμενα και την Οδηγία 2013/40/ΕΕ αλλά και ηθική υποχρέωση για την προστασία των παιδιών. Επιπλέον, το άρθρο 8 του Αστικού Κώδικα, στοιχείο η', τροποποιήθηκε για να επεκτείνει την αρχή της «καθολικής δικαιοσύνης» σε εγκλήματα όπως βιασμός, κακοποίηση λόγω αμέλειας, αποπλάνηση παιδιών, άσεμνη κακοποίηση, πορνογραφικές παραστάσεις και μαστροπεία με ανηλίκους. Περαιτέρω, τροποποιήθηκε η παράγραφος 1 του άρθρου 67 του Αστικού Κώδικα για την απαγόρευση της επαγγελματικής άσκησης των ατόμων που διαπράττουν εγκλήματα που αναφέρονται στο 19ο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα.

Οι τροπολογίες εισάγουν επίσης επιβαρυντικές περιστάσεις για ορισμένα αδικήματα. Για παράδειγμα, σε περίπτωση έκθεσης της ζωής ανηλίκου σε σοβαρό κίνδυνο (περίπτωση β' του άρθρου 348Α), και η εκμετάλλευση της συγκεκριμένης ιδιότητας ή θέσης του θύματος από τον δράστη (περίπτωση γ' του άρθρου 9), εξετάζονται. Επίσης, έχουν επιβληθεί αυστηρότερες ποινές, με χρηματικά πρόστιμα από εκατό χιλιάδες έως πεντακόσιες χιλιάδες ευρώ και σε περιπτώσεις σοβαρής σωματικής βλάβης του παθόντος, το κατώτατο όριο του προστίμου ορίζεται σε τριακόσιες χιλιάδες ευρώ. Επιπλέον, η πρόσβαση σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών θεωρείται πλέον ποινικό αδίκημα σύμφωνα με τη νέα παράγραφος 5 του άρθρου 348Α του Ποινικού Κώδικα που προστέθηκε, σύμφωνα με την Οδηγία 2011/93/ΕΕ (άρθρο 5, παράγραφος 3). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η φράση «να είσαι μάρτυρας» χρησιμοποιείται στη νομοθεσία για να καλύψει περιπτώσεις όπου ανήλικοι παρατηρούν τέτοιες πράξεις εξ αποστάσεως μέσω τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, όπως το Skype. Επιπρόσθετα, έγιναν αλλαγές στις παραγράφους 2, 3, και 4 του άρθρου 348Α του Ποινικού Κώδικα και προστέθηκε πέμπτο εδάφιο (άρθρο 8).

Αυτές οι αλλαγές ευθυγραμμίζουν την ορολογία που χρησιμοποιείται με αυτήν της Οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης της φράσης «μέσω τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών» αντί για «μέσω συστήματος υπολογιστή ή μέσω διαδικτύου». Ο ορισμός της παιδικής πορνογραφίας έχει επίσης αναθεωρηθεί για να συμπεριλάβει τη φράση "γεννητικά όργανα ή το σώμα γενικά του ανηλίκου",

διασφαλίζοντας συνέπεια με τον ορισμό των πορνογραφικών παραστάσεων που περιγράφεται στο νέο άρθρο 348Γ του Αστικού Κώδικα.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η απλή προβολή ρητού υλικού γενικά δεν θεωρείται ποινικό αδίκημα. Ωστόσο, για να χαρακτηριστεί ένα συγκεκριμένο έγκλημα, είναι απαραίτητο το άτομο να αποκτήσει εν γνώσει του πρόσβαση σε τέτοιο υλικό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την καταβολή σχετικού τέλους ή με τη συνήθη πράξη πρόσβασης σε τέτοιο υλικό μέσω τεχνολογίας και συσκευών επικοινωνίας. Αυτά τα κριτήρια, τα οποία καθορίζουν τον εθελοντικό χαρακτήρα της πρόσβασης σε σαφές υλικό, περιγράφονται στο σημείο 18 του προοιμίου της οδηγίας. Επιπλέον, έχουν γίνει τροποποιήσεις στο άρθρο 348B του Αστικού Κώδικα (άρθρο 9) και προστέθηκε το άρθρο 348Γ για την αντιμετώπιση του ζητήματος των πορνογραφικών παραστάσεων που αφορούν ανηλίκους (άρθρο 10). Η εισαγωγή του άρθρου 348B, «Προσέλκυση παιδιών για σεξουαλικούς λόγους PK», ήταν αποτέλεσμα του Νόμου 3727/2008, ο οποίος βασίστηκε στο άρθρο 23 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Κακομεταχείριση (Lanzarote, 2007).

Ωστόσο, λόγω λανθασμένης ερμηνείας των όρων της Σύμβασης, η αρχική τυποποίηση του αδικήματος στο PK τιμωρούσε την πράξη πρότασης συνάντησης μεταξύ ενός ενήλικα και ενός ανηλίκου μέσω της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, μόνο εάν ακολουθούσαν από περαιτέρω πράξεις που οδηγούσαν σε διάπραξη αυτών των αδικημάτων. Αυτό σήμαινε ότι η εγκληματική συμπεριφορά, όπως η αναγκαστική λήψη απόφασης αποπλάνησης ανηλίκου από έναν ενήλικα, ήταν ήδη τιμωρούμενη βάσει διαφορετικής νομοθεσίας (άρθρο 186 Αστικού Κώδικα). Εάν η αποπλάνηση γινόταν, θα θεωρούνταν απόπειρα διάπραξης του αδικήματος και θα τιμωρούνταν ως ηθική υποστήριξη. Το συγκεκριμένο άρθρο έχει αντικατασταθεί και διορθωθεί στον ισχύοντα νόμο. Η εγκληματική συμπεριφορά αναφέρεται πλέον συγκεκριμένα στην πράξη της πρότασης για συνάντηση μεταξύ του δράστη και ενός ανηλίκου, χωρίς τη συμμετοχή άλλου ενήλικα. Η φράση «πράξεις που οδηγούν στη διάπραξη αυτών των αδικημάτων» έχει επίσης αντικατασταθεί με «πράξεις που οδηγούν σε τέτοια συνάντηση», που διευκρινίζει τις περαιτέρω ενέργειες που πρέπει να συνοδεύουν την πρόταση για συνάντηση με ανήλικο.

Σύμφωνα με τη Συμβουλευτική Έκθεση του Νόμου, η εισαγωγή του άρθρου 348Γ του Ποινικού Κώδικα αποσκοπεί στην ευθυγράμμιση του εθνικού νομικού συστήματος με την επιλογή της Οδηγίας να ποινικοποιεί τις πορνογραφικές πράξεις και παραστάσεις. Η Οδηγία, στην προσπάθειά της να καταπολεμήσει σοβαρά αδικήματα όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων, η σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων και η παιδική πορνογραφία, ορίζει εννοιολογικά τις «πορνογραφικές παραστάσεις» ως την οργανωμένη και άμεση έκθεση ανηλίκων στο κοινό. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσω ζωντανών παραστάσεων ή σύγχρονων μέσων επικοινωνίας, όπως βιντεοκλήσεις σε πλατφόρμες όπως το Skype. Το περιεχόμενο αυτών των παραστάσεων συνήθως περιλαμβάνει ανηλίκους που εμπλέκονται σε σεξουαλικές πράξεις, είτε πραγματικές είτε εικονικές, και εμφανίζουν τα γεννητικά τους όργανα ή το σώμα τους με σεξουαλικά υποβλητικό τρόπο. Επιπλέον, το άρθρο 348Ζ του Αστικού Κώδικα αναφέρεται στην τυποποίηση των πορνογραφικών παραστάσεων που αφορούν ανηλίκους. Αυτό περιλαμβάνει ενέργειες όπως ο εξαναγκασμός ή ο δελεασμός ενός ανηλίκου να συμμετάσχει σε πορνογραφικές παραστάσεις ή η οργάνωση τέτοιων παραστάσεων. Περιλαμβάνει επίσης την πράξη παρακολούθησης πορνογραφικής παράστασης στην οποία εμπλέκονται ανήλικοι, με την καταβολή ανταλλάγματος. Οι επιβαρυντικοί παράγοντες και ο ορισμός της πορνογραφικής παράστασης περιγράφονται στις παραγράφους 2 και 3, αντίστοιχα. Στο εθνικό μας νομικό σύστημα, η ποινικοποίηση της πορνογραφίας εισήχθη με την προσθήκη του άρθρου 348Α στον Αστικό Κώδικα.

Η ποινικοποίηση αυτή ισχύει ειδικά για περιπτώσεις όπου η πορνογραφία παράγεται με σκοπό το κέρδος και αφορά ανηλίκους, όπως αναφέρεται στην εισαγωγική έκθεση του Ν. 3064/2002. Αξίζει να σημειωθεί ότι η απλή προβολή πορνογραφικού υλικού σε οθόνη υπολογιστή ή κινητού δεν συνιστά πραγματική κατοχή του υλικού ή των ηλεκτρονικών δεδομένων στα οποία βρίσκεται. Ομοίως, το άνοιγμα ενός email ή αρχείου που περιέχει τέτοιο υλικό δεν συνιστά κατοχή. Ακόμα κι αν θεωρείται πράξη εξουσίας, δεν καλύπτεται από σχετική νομοθεσία.

Η έρευνα έχει πράγματι δείξει ότι η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών μέσω ζωντανών μεταδόσεων, όπου οι θεατές ανταλλάσσουν χρήματα, δεν είναι απλώς μια αναδυόμενη απειλή, αλλά μια σκληρή πραγματικότητα. Αυτό το πρόβλημα γίνεται ολοένα και πιο διαδεδομένο λόγω της αύξησης της χρήσης του Διαδικτύου στις

αναδυόμενες αγορές, ιδιαίτερα στην Ανατολική Ασία και σε άλλες περιοχές. Η ανησυχητική πτυχή αυτού του ζητήματος είναι ότι η κατάχρηση ζωντανής ροής συχνά εμποδίζει την επιβολή του νόμου να συγκεντρώσει στοιχεία, καθώς η φύση του αδικήματος καθιστά δύσκολη την αναγνώριση του δράστη κατά τη μετάδοση. Κατά συνέπεια, υπήρξε μια στροφή στη διάπραξη αυτών των εγκλημάτων, κυρίως επειδή οι αρχές επιβολής του νόμου αντιμετωπίζουν προκλήσεις στη διερεύνηση και τη διαλεύκανση τέτοιων υποθέσεων, ιδίως σε σχέση με αδικήματα όπως η κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας.

Η κατοχή τέτοιου υλικού μπορεί να εντοπιστεί μέσω ενδεδειγμένων ιατροδικαστικών ερευνών που διεξάγονται σε ψηφιακά μέσα. Επιπλέον, η εμφάνιση νέων τεχνολογιών έχει επιδεινώσει περαιτέρω την παραγωγή παράνομου υλικού. Μια ανησυχητική τάση που έχει παρατηρηθεί είναι η επικράτηση του ηλεκτρονικού εκφοβισμού, όπου παιδιά και έφηβοι εκβιάζονται και εξαναγκάζονται να μοιράζονται προσωπικές πληροφορίες, φωτογραφίες και βίντεο με αγνώστους. Επιπλέον, οι αρχές επιβολής του νόμου έχουν αναφέρει πολλές περιπτώσεις όπου παιδόφιλοι μοιράζονται παράνομο υλικό μεταξύ τους, συχνά για υπέρογκα χρηματικά ποσά, μέσω του Deepweb και του Darknet.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι ακόμη και σε περιόδους κρίσης, υπάρχουν άτομα που καταφεύγουν σε αυτές τις άθλιες μεθόδους για να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη. Συμπερασματικά, η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών μέσω ζωντανών εκπομπών και η παραγωγή παράνομου υλικού έχουν γίνει εξαιρετικά συχνές λόγω της αυξανόμενης χρήσης του Διαδικτύου στις αναδυόμενες αγορές. Οι αρχές επιβολής του νόμου αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στη διερεύνηση και τη διαλεύκανση αυτών των υποθέσεων, καθιστώντας επιτακτική την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος με αυξημένη επαγρύπνηση και αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία αθώων ζώων.²⁴

Επιπλέον, το άρθρο 226Α του ΚΠΔ υφίσταται τις απαραίτητες τροποποιήσεις για να ευθυγραμμιστεί με τις ρυθμίσεις που αφορούν τα εγκλήματα 348B και 348Γ του Ποινικού Κώδικα. Προχωρώντας, το άρθρο 18 εισάγει ενδιαφέρουσες ρυθμίσεις. Με εντολή του αρμόδιου εισαγγελέα πρωτοδικών ή του εισαγγελέα εφετών, μπορούν να διαταχθούν ορισμένες ενέργειες για ιστοσελίδες που περιέχουν ή διαδίδουν

²⁴ Europol, 2013, Strategic Assessment of Commercial Sexual Exploitation of Children Online

παιδική πορνογραφία. Αυτές οι ενέργειες περιλαμβάνουν την αφαίρεση ιστότοπου που φιλοξενείται στην Ελλάδα, τον αποκλεισμό της πρόσβασης σε ιστότοπο που περιέχει τέτοιο υλικό αλλά δεν φιλοξενείται στην Ελλάδα και την προσωρινή απενεργοποίηση ενός ονόματος τομέα για δύο μήνες εάν δεν είναι βέβαιο εάν φιλοξενείται ο ιστότοπος που περιέχει υλικό παιδικής πορνογραφίας στην Ελλάδα ή βρίσκεται σε χώρο που παραχωρείται εντός των ονομάτων τομέα της Ελλάδας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι εντολές πρέπει να αιτιολογούνται πλήρως, να κοινοποιούνται στον πάροχο υπηρεσιών φιλοξενίας και να εκτελούνται αμέσως.

Ο ιδιοκτήτης του ιστότοπου ή του ονόματος χώρου έχει δικαίωμα προσφυγής στον προϊστάμενο της εισαγγελίας ή στον προϊστάμενο της εισαγγελίας εφετών, ο οποίος θα αποφασίσει βάσει ειδικής και αιτιολογημένης διάταξης. Περαιτέρω, αντικαθίσταται η παράγραφος 5 του άρθρου 173 του ΚΠολΔ, εισάγοντας διατάξεις σχετικά με την προκαταβολή των δικαστικών εξόδων και τελών για λογαριασμό του εναγομένου. Στις περιπτώσεις που ο ενάγων είναι θύμα αδικημάτων που αναφέρονται στα άρθρα 348B και 348Γ του Ποινικού Κώδικα, οι διατάξεις αυτές τίθενται σε ισχύ. Επιπλέον, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας έχει υποστεί αρκετές τροποποιήσεις. Ειδικότερα, το άρθρο 12 εισάγει αλλαγές στην παράγραφο 4 του άρθρ. 59 του ΚΠΔ, σύμφωνα με το άρθρο 14 της Οδηγίας.

Αυτή η τροπολογία επιτρέπει την υπό όρους αναστολή της ποινικής δίωξης για άτομα που εμπλέκονται στη σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών (άρθρο 348B ΑΚ) και την παραγωγή πορνογραφικού υλικού που αφορά ανηλίκους (νέο εισαγόμενο άρθρο 348Γ του Ποινικού Κώδικα). Η συμπερίληψη αυτών των συγκεκριμένων αδικημάτων ήταν απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα θύματα μπορούν να επωφεληθούν από τα μέτρα επιείκειας που περιγράφονται στο άρθρο 187B παράγραφος 3 του Αστικού Κώδικα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι λόγω της ευάλωτης ηλικίας των ανηλίκων και της αδυναμίας τους να αναφέρουν εγκλήματα, η αναβολή της ποινικής δίωξης δεν πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στην καταγγελία του θύματος. Επιπλέον, το άρθρο 14 επιφέρει αλλαγές στον τίτλο του 253Α ΚΠΔ, μετονομάζοντάς τον σε «Ειδικές ανακριτικές πράξεις για ορισμένα εγκλήματα». Επιπλέον, οι παράγραφοι 1 και 2 αυτού του άρθρου τροποποιούνται επίσης για να εφαρμόζονται σε όλα τα εγκλήματα που αφορούν σεξουαλική κακοποίηση, εκμετάλλευση παιδιών και παιδική πορνογραφία. Αυτές οι τροπολογίες

στοχεύουν να εξοπλίσουν τις αρχές που είναι αρμόδιες για τη διερεύνηση και τη δίωξη αυτών των αδικημάτων με αποτελεσματικά εργαλεία και πόρους. Παρόμοιες τροποποιήσεις εφαρμόζονται και σε άλλους σχετικούς νόμους όπως ο Ν. 2225/1994 και οι προστατευτικοί νόμοι μεταξύ των οποίων ο 3064/2002, το π.δ. 233/2003, ο ν. 3811/2009 και ο ν. 3226/2004. Αυτό διασφαλίζει ότι οι προστατευτικές διατάξεις εφαρμόζονται σε αδικήματα που αναφέρονται στον παρόντα Νόμο.

Η εφαρμογή του άρθρου 11 οδήγησε στην αντικατάσταση του τέταρτου άρθρου του Ν. 3625/2007. Αυτή η αλλαγή αποσκοπεί στην ενίσχυση των διατάξεων για διοικητικές κυρώσεις επιβολής κατά νομικών προσώπων ή ενώσεων που εμπλέκονται σε σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών, καθώς και σε παιδική πορνογραφία. Οι τροποποιήσεις αυτές ευθυγραμμίζονται με τις ισχύουσες ρυθμίσεις σχετικά με την ευθύνη των νομικών προσώπων.

1.20. Νόμος 4411/2016: «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και του Προσθέτου Πρωτοκόλλου της, σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω Συστημάτων Υπολογιστών - Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2013/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2005/222/ΔΕΥ του Συμβουλίου, ρυθμίσεις σωφρονιστικής και αντεγκληματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις» :

Σε σχέση με τα υπό μελέτη αδικήματα, υπάρχει μια μικρή τροποποίηση στο άρθρο 348Α του Ποινικού Κώδικα που αφορά την παιδική πορνογραφία. Οι όροι «ηλεκτρονικός υπολογιστής» και «διαδίκτυο» αντικαθίστανται με τον νεοεισαχθέντα όρο «συστήματα πληροφοριών». Η ίδια αυτή τροπολογία εφαρμόζεται και στο άρθρο 348Γ του Ποινικού Κώδικα για την εξασφάλιση συνέπειας στην ορολογία. Επιπλέον, ο Νόμος ποινικοποιεί τα εγκλήματα που διαπράττονται μέσω και κατά των πληροφοριακών συστημάτων. Τα αδικήματα της «παρακώλυσης λειτουργίας» προστίθενται στον Ποινικό Κώδικα του άρθρου 292Β. Επιπλέον, η παραγωγή και διανομή μέσων για τη διάπραξη εγκλημάτων του άρθρου 292Β ποινικοποιούνται βάσει του άρθρου 292Γ.

Ο Νόμος αντικαθιστά επίσης το άρθρο 370Γ με τον τίτλο «Παράνομη πρόσβαση σε πληροφοριακό σύστημα» και εισάγει νέα αδικήματα όπως η παρακολούθηση και υποκλοπή δεδομένων πληροφοριακών συστημάτων (άρθρο 370Δ) και η προμήθεια και διανομή μέσων για τη διάπραξη αδικημάτων των άρθρων 370Β, 370Γ, και 370D (άρθρο 370Ε). Επίσης, εισάγει αδικήματα όπως η καταστροφή ηλεκτρονικών δεδομένων (άρθρο 381Α) και η προμήθεια και διανομή μέσων για τη διάπραξή τους (άρθρο 381Β). Τέλος, η ηλεκτρονική απάτη αντιμετωπίζεται στο άρθρο 386Α του Ποινικού Κώδικα. Ο εν λόγω Νόμος εισάγει τροποποιήσεις στον Ποινικό Κώδικα και συγκεκριμένα στο δεύτερο άρθρο. Οι όροι «πληροφοριακό σύστημα» και «ψηφιακά δεδομένα» προστίθενται στους βασικούς όρους του Ποινικού Κώδικα και συγκεκριμένα στο άρθρο 13 στοιχεία η και θ.

Ως πληροφοριακό σύστημα ορίζεται μια συσκευή ή ομάδα διασυνδεδεμένων ή σχετικών συσκευών που εκτελούν αυτόματη επεξεργασία ψηφιακών δεδομένων σύμφωνα με ένα πρόγραμμα. Τα ψηφιακά δεδομένα αναφέρονται στην παρουσίαση γεγονότων, πληροφοριών ή εννοιών σε μορφή κατάλληλη για επεξεργασία από ένα σύστημα πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένου του λογισμικού που επιτρέπει στο σύστημα να λειτουργεί. Ο Νόμος ορίζει το Υπουργείο Δικαιοσύνης ως αρμόδια αρχή για την εφαρμογή της αλληλοβοήθειας και την έκδοση αιτημάτων. Επιπρόσθετα, η Διεύθυνση Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας, υπό την εποπτεία της Εισαγγελίας Εφετών, ορίζεται ως σημείο επαφής για την εκπλήρωση των σκοπών του άρθρου 35 της Σύμβασης, γνωστό ως «Δίκτυο 24/7». Τέλος, ο Νόμος ορίζει ότι η Ελλάδα θα συλλέγει δεδομένα κίνησης σε πραγματικό χρόνο, υπό τους όρους αποχαρακτηρισμού των επικοινωνιών και διατήρησης δεδομένων σε περίπτωση διπλού εγκλήματος.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, η οποία υπογράφηκε στη Βουδαπέστη στις 23 Νοεμβρίου 2001, και το πρόσθετο πρωτόκολλό του σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικού και ξενοφοβικού χαρακτήρα που διαπράττονται μέσω συστημάτων υπολογιστών, που υπογράφηκε στο Στρασβούργο στις 28 Ιανουαρίου 2003, είναι τα προαναφερθέντα του νόμου. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτοί οι νόμοι δεν επέφεραν σημαντικές αλλαγές σε σχέση με τα εγκλήματα που ήταν ήδη υπό μελέτη, ειδικά εκείνα που σχετίζονται με την οικονομική εκμετάλλευση και την προσωπική

ελευθερία. Ο Νόμος περιλαμβάνει επίσης τροποποιήσεις στο άρθρο 3 παράγραφος 1 του άρθρου 4 του Ν. 2225/1994 που αφορά την άρση της ιδιωτικής ζωής για τα προαναφερόμενα εγκλήματα. Το τέταρτο άρθρο του Νόμου επιβάλλει τη νομική ευθύνη σε άτομα για συγκεκριμένα προβλήματα που σχετίζονται με αυτά τα εγκλήματα, με επιβολή διοικητικών κυρώσεων όπως πρόστιμα, ανάκληση ή αναστολή αδειών λειτουργίας, αποκλεισμός από κοινωνικά οφέλη, ενισχύσεις, επιδοτήσεις, αναθέσεις έργων και υπηρεσιών. , τις δημόσιες συμβάσεις, τη διαφήμιση και τους διαγωνισμούς²⁵.

2. Ανάλυση του άρθρου 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ)

Το άρθρο 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) περιέχει πληθώρα διατάξεων που περιγράφουν τις ειδικές διαδικασίες για την εξέταση ανηλίκων μαρτύρων, ιδιαίτερα εκείνων που είναι θύματα εγκλημάτων κατά της προσωπικής και σεξουαλικής ελευθερίας. Αυτό το άρθρο ορίζει μια μοναδική διαδικασία για τη διενέργεια εξετάσεων ανηλίκων θυμάτων σε υποθέσεις που αφορούν συγκεκριμένο κατάλογο ποινικών αδικημάτων. Η εξέταση είναι παρόμοια με πραγματογνωμοσύνη, καθώς περιλαμβάνει την παρουσία εκπαιδευμένου πραγματογνώμονα που βοηθά στην προετοιμασία του ανηλίκου και είναι παρών κατά την εξέταση. Επιπλέον, τεχνικοί σύμβουλοι μπορούν επίσης να συμμετέχουν στη διαδικασία όπως περιγράφεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 227 του ΚΠΔ. Η εφαρμογή αυτού του άρθρου συχνά παρουσιάζει προκλήσεις τόσο για τους δικαστικούς λειτουργούς όσο και για τους νομικούς επαγγελματίες στον τομέα του ποινικού δικαίου. Αυτές οι προκλήσεις είναι συνήθως πρακτικές παρά θεωρητικές και περιστρέφονται γύρω από ζητήματα όπως το δικαίωμα του κατηγορουμένου για νομική εκπροσώπηση, η δυνατότητα αμφισβήτησης του διορισμένου πραγματογνώμονα, η επιλογή διορισμού τεχνικού συμβούλου και το δικαίωμα του δικηγόρου να υποβάλει γραπτές ερωτήσεις για τον ανήλικο μάρτυρα που θα

²⁵[Http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=z7c0XwYgEpY%3d&tabid=132](http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=z7c0XwYgEpY%3d&tabid=132)
Αιτιολογική Έκθεση Νόμου

ερωτηθεί κατά την εξέταση. Συνολικά, το άρθρο 227 του ΚΠΔ εισάγει ένα περίπλοκο πλαίσιο για τον χειρισμό υποθέσεων που αφορούν ανήλικους μάρτυρες, το οποίο απαιτεί προσεκτική προσέγγιση από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη²⁶.

Η εξέταση των θεμάτων αυτών, ιδίως σε σχέση με τα δικαιώματα του κατηγορουμένου, ξεκινά με την απόφαση του νομοθέτη να ορίσει ειδικούς πραγματογνώμονες όπως παιδοψυχολόγους, παιδοψυχιάτρους, ψυχολόγους ή ψυχιάτρους που εμπλέκονται στην εξέταση ανηλίκων κατά το άρθρο 227. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ο νομοθέτης παρέχει επίσης στον κατηγορούμενο το δικαίωμα να ορίζει τεχνικούς συμβούλους και επιτρέπει στους δικηγόρους του κατηγορουμένου να υποβάλλουν γραπτές ερωτήσεις στον ανήλικο μέσω του ανακριτή. Ενώ αυτά τα δικαιώματα περιγράφονται με σαφήνεια, συχνά υπονομεύονται στην πράξη κατά τις προκαταρκτικές και κύριες έρευνες. Η απόφαση του νομοθέτη να αποκλείσει μόνο την προσωπική επαφή μεταξύ τεχνικών συμβούλων και ανηλίκων περιορίζει την άσκηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και εμποδίζει την περαιτέρω ερμηνεία αυτών των δικαιωμάτων. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο ότι το άρθρο 227 περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο για τους μάρτυρες και όχι στο κεφάλαιο για τους πραγματογνώμονες και τους τεχνικούς συμβούλους του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας^{27, 28}.

Τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία έχουν αναδείξει τη σημασία του άρθρου 227 του ΚΠΔ, το οποίο θεσπίζει κανονισμό σχετικά με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ο δικονομικός νομοθέτης δεν αναφέρει ρητώς τις συνέπειες της παράβασης του κανόνα αυτού, ούτε απαγορεύει ρητά την ανεπίτρεπτη χρήση μαρτυριών που ελήφθησαν από το ανήλικο θύμα. Επιπλέον, προβλήθηκε επιχείρημα ότι η μη έγκαιρη ενημέρωση του κατηγορουμένου για την επικείμενη εξέταση του ανηλίκου θύματος, όπως ορίζεται στο άρθρο 227 του Ποινικού Κώδικα, έχει ως αποτέλεσμα την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας αυτής.

²⁶ **νομολογία:** ΜΟΔΑΘ 887/2019 Αρμ 2020.284, ΣυμβΕφΑθ 1772/2020, ΣυμβΕφΘεσ 604/2019, ΣυμβΠλημ Ροδ 42/2021 ΤΝΠ Νόμος, ΓνμδΕισΑΠ 1/2021 Αρμ 2022.1006. Υπό το προΐσχύσαν δίκαιο (άρθρο 226Α ΚΠΔ): ΑΠ 1332/2019, ΣυμβΕφΘεσ 782/2019 ΠοινΔικ 2020.90, ΣυμβΕφΚρητ 113/2015, ΣυμβΕφΔωδ 8/2014 ΤΝΠ Νόμος.

²⁷ Α. Κωνσταντινίδης, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2020, σελ. 252

²⁸ **νομολογία:** ΜΟΔΝαυπ 9-10/2019, ΠοινΔικ 2019 σελ. 715, ΣυμβΠλημΚέρκ 23/2014 ΠΧρ 2015.383

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η εξήγηση που δίνεται στο νόμο δεν προσφέρει καμία σαφή εικόνα του θέματος. Δεν διευκρινίζει εάν ο νομοθέτης σκόπευε να επέλθει απόλυτη ακυρότητα σε όλες τις περιπτώσεις, εμποδίζοντας τους κατηγορούμενους να ασκήσουν τα δικαιώματά τους όπως περιγράφονται στο άρθρο 227 του Ποινικού Κώδικα. Αυτή η ασάφεια θα μπορούσε να είναι αποτέλεσμα αντικρουόμενων νομοθετικών προτεραιοτήτων που αποσκοπούν στην εξισορρόπηση της προστασίας διαφορετικών έννομων συμφερόντων και δικαιωμάτων.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων δεν θα πρέπει να εξαρτάται από την τυχαία και συμπτωματική ενημέρωση του κατηγορουμένου. Αντίθετα, θα πρέπει να ενημερώνονται έγκαιρα για την επικείμενη εξέταση ανηλικού μάρτυρα βάσει του άρθρου 227 ΚΠΔ. Οποιαδήποτε ερμηνεία που υποδηλώνει ότι τα δικαιώματα του κατηγορουμένου εξαρτώνται από την τυχαία ειδοποίηση της επικείμενης εξέτασης ενός ανηλικού μάρτυρα δεν είναι μόνο αντίθετη με τον εγγυητικό χαρακτήρα των διαδικαστικών κανόνων, αλλά και πρακτικά δύσκολο να εφαρμοστεί. Επομένως, είναι σαφές ότι η μνεία διορισμένων τεχνικών συμβούλων στο νόμο (παρ. 2 του άρθρου αυτού) δεν συνεπάγεται ότι ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να ορίσει τέτοιους συμβούλους. Αντίθετα, σκοπός της είναι η ενημέρωση του κατηγορουμένου για την επικείμενη εξέταση του ανηλικού θύματος σύμφωνα με το άρθρο 227 του ΚΠΔ, δίνοντάς του τη δυνατότητα να αποφασίσει εάν θα ορίσει ή όχι τεχνικούς συμβούλους. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα υποβολής αίτησης για απαλλαγή συγκεκριμένων επαγγελματιών, όπως παιδοψυχολόγοι ή ψυχίατροι, και το δικαίωμα διορισμού τεχνικών συμβούλων εξαρτώνται τελικά από τη βούληση του κατηγορουμένου. Αυτό μπορεί να εκφραστεί σιωπηρά και έγκυρα μόνο εάν ο κατηγορούμενος ειδοποιηθεί έγκαιρα για την επικείμενη εξέταση του ανηλικού μάρτυρα και τον ορισμό ειδικού για το σκοπό αυτό. Η παραδοχή ότι το άρθρο 227 ΚΠΔ δεν θεσπίστηκε για την προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων, αλλά για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για ανήλικους μάρτυρες είναι ακριβής. Αυτό στοχεύει να διασφαλίσει ότι μπορούν να καταθέσουν χωρίς φόβο και να αποφύγουν οποιαδήποτε περαιτέρω βλάβη ή τραύμα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η παραδοχή δεν πρέπει να οδηγεί σε καταστρατήγηση των δικαιωμάτων που ρητά παρέχει ο νόμος στον κατηγορούμενο. Μάλιστα, στην υπεράσπιση των

κατηγορουμένων συμβάλλει και ο συγκεκριμένος τρόπος εξέτασης των ανήλικων μαρτύρων, καθώς αξιολογεί επιστημονικά την ικανότητα του παιδιού να καταθέσει και την αξιοπιστία της κατάθεσής του²⁹.

Η εισαγωγή ορισμένων διατάξεων στο νέο ΚΠΔ, που επιτρέπουν στον κατηγορούμενο να ασκεί συγκεκριμένα δικαιώματα στη διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 227 του ΚΠΔ, εξυπηρετεί τον σκοπό της διεξαγωγής ενδεδειγμένης έρευνας επιτρέποντας στα μέρη να επισημάνουν ορισμένες πτυχές της υπόθεσης. Επιπλέον, αυτές οι διατάξεις στοχεύουν να διαλύσουν κάθε αντίληψη ότι αυτή η διαδικασία είναι μυστική ή κλειστή. Ενώ αυτές οι διατάξεις εξηγούν το σκεπτικό πίσω από τη συμπερίληψή τους, δεν παρέχουν οριστική απάντηση στο ερώτημα εάν η μη έγκαιρη ενημέρωση των κατηγορουμένων για την επικείμενη διαδικασία του άρθρου 227, στερώντας τους έτσι τα νόμιμα δικαιώματά τους, οδηγεί σε απόλυτη ακυρότητα χωρίς εξαίρεση. Με παρόμοιο τρόπο, αναγνωρίζεται ότι η πραγματογνωμοσύνη που αναφέρεται στο άρθρο 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) δεν αποτελεί ανεξάρτητο αποδεικτικό μέσο, αλλά μάλλον μέτρο που λαμβάνεται για την υποστήριξη ευάλωτων μαρτύρων. Αυτή η παραδοχή ευθυγραμμίζεται με την πραγματικότητα, αλλά δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τη στέρηση των δικαιωμάτων που παρέχει ο νόμος στον κατηγορούμενο. Αυτά τα δικαιώματα παραχωρήθηκαν από τον νομοθέτη με πλήρη γνώση της μοναδικής φύσης της πραγματογνωμοσύνης. Επομένως, η φύση της πραγματογνωμοσύνης δεν πρέπει να είναι καθοριστικός παράγοντας για τη χορήγηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, όπως δεν το έθεσε ο νομοθέτης στο άρθρο 227 ΚΠΔ. Κατά συνέπεια, ούτε οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου θα πρέπει να επιτρέπεται να το καθιστούν καθοριστικό³⁰.

Υπάρχουν διάφορα σενάρια που τονίζουν τη σημασία της έγκαιρης ενημέρωσης του κατηγορουμένου για εξέταση ανήλικου μάρτυρα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 227 του ΚΠΔ. Ένα τέτοιο σενάριο περιλαμβάνει τη συμμετοχή παιδοψυχολόγου, παιδοψυχιάτρου, ψυχολόγου ή ψυχιάτρου που συνδέεται με το

²⁹ Ο λόγος υπαγωγής αυτής της διάταξης εντοπίζεται στην προσθήκη του άρθρου 226Α ΚΠΔ, το οποίο έχει παρόμοιο περιεχόμενο, στον ΚΠΔ μέσω του Ν. 3625/2007 σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άρθρο 12 της εν λόγω Σύμβασης, όπως κυρώθηκε με το ν. 2101/1992. Αυτός ο νομοθετικός σκοπός έχει αναλυθεί περαιτέρω σε πρόσφατες νομικές ερμηνείες.

³⁰ Θ. Δαλακούρας, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, εκδ.2019, σελ. 177-178

νομικό πρόσωπο που εκπροσωπεί τον ανήλικο και μπορεί να παρέχει υποστήριξη για τις κατηγορίες. Ένα άλλο παράδειγμα είναι όταν ο ανήλικος έχει ψυχική αναπηρία ή πάθηση³¹. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η παρουσία δικηγόρου υπεράσπισης και τεχνικού συμβούλου είναι κρίσιμη για την αποφυγή τυχόν μεταγενέστερων αμφιβολιών σχετικά με την εγκυρότητα της διαδικασίας. Αυτά τα άτομα μπορούν να εντοπίσουν και να αντιμετωπίσουν προβληματικά ζητήματα που διαφορετικά μπορεί να παραβλεφθούν ή να υποτιμηθούν, διασφαλίζοντας έτσι την ακεραιότητα της διαδικασίας³². Επιπλέον, η συμμετοχή του προαναφερθέντος επιστημονικού εμπειρογνώμονα στην εξέταση δεν είναι απλώς τυπική, αλλά διασφαλίζει ότι οι ερωτήσεις που τίθενται στον ανήλικο είναι κατάλληλες όσον αφορά το λεξιλόγιο, το ύφος και τη σειρά και ότι ο ανήλικος δεν επηρεάζεται τρόπο που θα μπορούσε ενδεχομένως να αλλάξει το νόημα της κατάθεσής τους. Κατά συνέπεια, η συμμετοχή του εμπειρογνώμονα, εκτός από τη γραπτή του έκθεση για την ψυχική κατάσταση και ικανότητα του ανήλικου, διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διασφάλιση μιας δίκαιης και δίκαιης διαδικασίας. Ως εκ τούτου, είναι κρίσιμο να ενημερωθεί έγκαιρα ο κατηγορούμενος για τον ορισμό πραγματογνώμονα που θα συμμετάσχει στην εξέταση του ανήλικου μάρτυρα, σύμφωνα με το άρθρο 227 του Ποινικού Κώδικα. Σημειώνεται ότι η ρητή αναγνώριση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου στο άρθρο 227 παρ. 2 και 3 του ΚΠΔ υποδηλώνει τη σημασία της ειδοποίησης του κατηγορουμένου για τον ορισμό πραγματογνώμονα για τη διενέργεια έγκυρης εξέτασης του ανήλικου μάρτυρα. Η παράλειψη γνωστοποίησης συνεπάγεται την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 171 παρ. 1δ του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας³³.

Ωστόσο, η διεξαγωγή νέας τακτικής γνωμάτευσης εμπειρογνομόνων θα αντέβαινε στη νομοθετική απαίτηση για ελαχιστοποίηση του αριθμού των συνεντεύξεων με ανήλικα θύματα προκειμένου να αποτραπεί η δευτερογενής θυματοποίησή τους (όπως αναφέρεται στο άρθρο 227 παράγραφος 1α του Κώδικα

³¹ ΑΠ 884/2022 ΤΝΠ Ισοκράτης. Με την απόφαση αυτή ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο ψυχολόγος, που μετέχει στη διοίκηση του ιδρύματος/οργανισμού, ο οποίος έχει αναλάβει τη νόμιμη εκπροσώπηση του ανήλικου και παρίσταται προς υποστήριξη της κατηγορίας, δεν επιτρέπεται να εκτελέσει καθήκοντα πραγματογνώμονα στην κατά άρθρο 227 ΚΠΔ διαδικασία εξέτασης του ανήλικου, διότι η πρώτη ιδιότητά του είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του πραγματογνώμονα, ο οποίος πρέπει να είναι τρίτος έναντι των διαδίκων.

³² ΑΠ 377/2015 ΤΝΠ Ισοκράτης

³³ Χαρ. Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2015, σελ.2685, αρ.14.

Ποινικής Δικονομίας). Η απαίτηση αυτή δεν ισχύει μόνο στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας που περιγράφεται στο άρθρο 227 παράγραφοι 1 και 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αλλά χρησιμεύει επίσης ως καθοδήγηση για τις προανακριτικές αρχές και τον ανακριτή για την αποφυγή άσκοπης επανάληψης της διαδικασίας. Περαιτέρω, η διενέργεια προκαταρκτικής πραγματογνωμοσύνης πρέπει να ακολουθείται από τακτική πραγματογνωμοσύνη, όπως ορίζει το άρθρο 187γ ΑΚ. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο τακτικός πραγματογνώμονας πρέπει να οριστεί άμεσα. Επομένως, εάν η διαδικασία που περιγράφεται στα άρθρα 227 παρ. 1 και 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κριθεί, έστω και εσφαλμένα, ως προκαταρκτική πραγματογνωμοσύνη, τότε πρέπει να ακολουθηθεί εγκαίρως νέα διαδικασία. Αυτή η νέα διαδικασία θα βασίζεται στις ίδιες διατάξεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως, σε συνδυασμό με εκείνες της τακτικής γνωμοδότησης εμπειρογνομόνων. Σε αυτή τη νέα διαδικασία, δεν θα υπήρχε λόγος να μην ειδοποιηθεί ο κατηγορούμενος για την επερχόμενη εξέταση, επιτρέποντάς του να ζητήσει την εξαίρεση του διορισμένου πραγματογνώμονα και να διορίσει τεχνικό σύμβουλο και συνήγορο για να ασκήσει τα δικαιώματά του, όπως περιγράφονται στο άρθρο 227 παράγραφοι 2α και 3. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Κατά την προανάκριση της αστυνομίας επέρχεται η εξέταση ανηλικού μάρτυρα βάσει του άρθρου 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η εξέταση αυτή πραγματοποιείται παρουσία παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου. Εάν αυτοί οι επαγγελματίες δεν είναι διαθέσιμοι, μπορεί να είναι παρών ένας ψυχολόγος ή ψυχίατρος που θεωρείται εμπειρογνώμονας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι εάν ένας δημόσιος υπάλληλος, συνήθως ένας αστυνομικός, ανατεθεί να διερευνήσει εγκληματικές πράξεις κατά ανηλίκων, δεν απαιτείται να δώσει ξανά τον όρκο του πραγματογνώμονα, όπως θα το είχαν κάνει ήδη όταν εισέλθουν στην υπηρεσία και αναλάμβαναν καθήκοντα. Σύμφωνα με το άρθρο 227 του Ποινικού Κώδικα, η εξέταση ανηλίκων θυμάτων θεωρείται συχνά ως προκαταρκτική πραγματογνωμοσύνη. Ως εκ τούτου, δεν είναι απαραίτητο να ενημερώσετε τον ύποπτο για αυτήν την εξέταση και τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες που ορίζει ο νόμος, όπως ο τόπος, η ώρα, το αντικείμενο διεξαγωγής και ο διορισμός των πραγματογνομόνων. Ωστόσο, η επισήμανση αυτής της διαδικασίας ως προκαταρκτικής πραγματογνωμοσύνης μπορεί να θεωρηθεί αμφισβητήσιμη, καθώς αποκλίνει από τον επιδιωκόμενο σκοπό τέτοιων γνωμοδοτήσεων, που είναι η διασφάλιση της διατήρησης των προς εξέταση αντικειμένων. Η φύση της διαδικασίας

που περιγράφεται στο άρθρο 227 παράγραφος 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η οποία περιλαμβάνει την προετοιμασία του ανηλίκου για εξέταση και τη διάγνωση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής του κατάστασης, δυσχεραίνει την ευθυγράμμιση με τον σκοπό μιας προκαταρκτικής πραγματογνωμοσύνης³⁴.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αξιολόγηση της ψυχικής κατάστασης και της ικανότητας αντίληψης πληροφοριών ενός ανηλίκου θύματος, που λαμβάνει χώρα πριν από την κατάθεσή του, μπορεί να εμπίπτει στην κατηγορία των περιπτώσεων όπου απαιτείται άμεση πραγματογνωμοσύνη. Αυτό σημαίνει ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ενδέχεται να μην ενημερωθεί για αυτήν την αξιολόγηση. Παρά την έλλειψη κοινοποίησης, ο διορισμός τεχνικού συμβούλου εξακολουθεί να επιτρέπεται. Ωστόσο, πρέπει να υπάρχει έγκυρος λόγος για τη διενέργεια άμεσης πραγματογνωμοσύνης, όπως ο κίνδυνος αλλοίωσης ή απώλειας αποδεικτικών στοιχείων ή η δημιουργία κατάστασης που θα παρεμπόδιζε τη σωστή εκτέλεση της πραγματογνωμοσύνης. Αυτοί οι κίνδυνοι θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν το θύμα που εγκαταλείπει τη χώρα ή αντιμετωπίζει απειλές και πιέσεις από άλλους να μην καταθέσει με ειλικρίνεια. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οποιαδήποτε καθυστέρηση στη διεξαγωγή της πραγματογνωμοσύνης θα μπορούσε να συμβάλει στη διαστρέβλωση της δήλωσης του ανηλίκου. Εάν δεν συντρέχουν αυτές οι περιστάσεις, είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό γιατί πρέπει να γίνει άμεση πραγματογνωμοσύνη βάσει του άρθρου 227 ΚΠΔ χωρίς να ειδοποιηθεί ο κατηγορούμενος. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να ζητήσει εξαίρεση από τον διορισμένο πραγματογνώμονα και να ορίσει τον δικό του τεχνικό σύμβουλο. Ομοίως, ο δικηγόρος τους δικαιούται να υποβάλλει γραπτές ερωτήσεις στον ανήλικο μέσω του ανακριτή, ακόμη και αν ο κατηγορούμενος δεν ειδοποιηθεί λόγω ανάγκης άμεσης πραγματογνωμοσύνης κατά το άρθρο 204 ΚΠΔ. Ωστόσο, είναι απίθανο οι κατηγορούμενοι να γνωρίζουν την έναρξη της ποινικής διαδικασίας, ιδίως κατά τα αρχικά στάδια της έρευνας, και ως εκ τούτου ενδέχεται να μην ενημερωθούν έγκαιρα για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών. Αν διενεργηθεί ανάκριση, ανάλογα με τις δικονομικές συνθήκες, το πιθανότερο είναι ότι ο κατηγορούμενος θα λάβει γνώση της

³⁴ ΔιατΑνακρΠλημΡεθ 158/2014, ΠοινΔικ 2016.631, σύμφωνα με την οποία, η συμπληρωματική εξέταση του ανηλίκου παθόντος διατάσσεται, όταν κρίνεται απολύτως αναγκαία, όταν δηλαδή δεν υπάρχει απολύτως κανένας άλλος τρόπος ή αποδεικτικό μέσο να βεβαιωθούν τα κρίσιμα περιστατικά, τα οποία στοιχειοθετούν τα νομοτυπικά στοιχεία του ποινικού αδικήματος.

έναρξης της ποινικής υπόθεσης και θα μπορέσει να ασκήσει ανάλογα τα δικαιώματά του.

Μέχρι να πραγματοποιηθεί η εξέταση του ανήλικου θύματος, η οποία θα αποκαλύψει την ταυτότητα του ατόμου που ευθύνεται για τις εγκληματικές ενέργειες σε βάρος του, δεν υπάρχει ύποπτος ή κατηγορούμενος από δικονομική άποψη. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει υποχρέωση ειδοποίησης φυσικού προσώπου ότι θα διεξαχθεί εξέταση του ανήλικου σύμφωνα με το άρθρο 227 παρ. 1,2 του ΚΠΔ. Ως εκ τούτου, η μη γνωστοποίηση της διαδικασίας που περιγράφεται στο άρθρο 204 παρ. 1 του ΚΠΔ δικαιολογείται νομικά, καθώς η ταυτότητα του κατηγορουμένου παραμένει άγνωστη στο παρόν στάδιο. Αυτή η έλλειψη αποκάλυψης μπορεί να θεωρηθεί ως ελάττωμα στην υπεράσπιση του κατηγορούμενου ατόμου. Ωστόσο, δικαιολογείται από το γεγονός ότι, κατά την εξέταση του ανήλικου θύματος βάσει του άρθρου 227 του Ποινικού Κώδικα, δεν έχει εξακριβωθεί ύποπτος ή κατηγορούμενος και πρωταρχικός σκοπός αυτής της διαδικασίας είναι η προστασία των δικαιωμάτων του θύματος, από τον κατηγορούμενο. Ωστόσο, είναι ευρέως αποδεκτό ότι εάν ένα άτομο, στην προκειμένη περίπτωση, ο κατηγορούμενος για ποινικό αδίκημα του άρθρου 227 παρ. 1α του ΚΠΔ, καθίσταται διάδικος μετά τον ορισμό πραγματογνώμονα, παρόλο που δεν υπάρχει υποχρέωση ειδοποίησής του, έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση εξαίρεσης, εφόσον υπάρχει ακόμη προθεσμία για τέτοια αιτήματα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δεν είναι υποχρεωτικό ούτε συνιστάται η επανάληψη της δήλωσης του ανήλικου κατά το στάδιο της κύριας ανάκρισης, εάν ο ανακριτής κρίνει ότι η κατάθεση πριν από την ανάκριση ελήφθη νομίμως και επαρκώς περιεκτική, χωρίς να απαιτείται επανάληψη ή συμπλήρωση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο ανακριτής δεν υποχρεούται να επαναλάβει τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 227 του ΚΠΔ (σύμφωνα με το άρθρο 248 παρ. 2α ΚΠολΔ). Παρά τα παραπάνω στοιχεία, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πρακτικά, όταν ένας ανήλικος προσεγγίζει την αρμόδια αστυνομική αρχή για να καταγγείλει εγκληματική πράξη που ορίζεται στο άρθρο 227 παρ. 1α του ΚΠΔ, συνήθως δεν υπάρχει προηγούμενη έρευνα ή ταυτοποίηση υπόπτου ή κατηγορουμένου. Τα στοιχεία του ή των ατόμων που ο ανήλικος προσδιορίζει ως δράστη των εγκληματικών πράξεων σε βάρος τους δεν έχουν ακόμη τεκμηριωθεί σε καμία προκαταρκτική έκθεση. Κατά συνέπεια, προς το παρόν δεν υπάρχει ύποπτος ή κατηγορούμενος, καθιστώντας αδύνατη την ενημέρωσή τους για

τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 227 παρ. 1,2 του ΚΠΔ που θα διεξαχθεί. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οποιαδήποτε προφορική συμφωνία μεταξύ του γονέα, του συγγενή του ανηλίκου ή οποιουδήποτε άλλου ατόμου που μπορεί να έχει αλληλεπιδράσει με τους αστυνομικούς, είτε τηλεφωνικά είτε κατά τη διάρκεια επίσκεψης, να συνοδεύει τον ανήλικο στην αστυνομική υπηρεσία και ενδεχομένως να παρέχει προφορική ταυτοποίηση του δράστη, είναι πιθανόν ανεπαρκές για να θεωρηθεί το άτομο αυτό ύποπτο ή κατηγορούμενο. Συνεπώς, σύμφωνα με το άρθρο 204 παρ. 1 του ΚΠΔ, δεν απαιτείται να τους γνωστοποιηθεί ότι θα ληφθεί κατάθεση μάρτυρα από τον ανήλικο κατά τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 227 παρ. 1,2 του ΚΠΔ. Αυτό οφείλεται πρωτίστως γιατί ο προφορικός λογαριασμός, στον οποίο πιθανώς κατονομάζεται ο δράστης της αξιόποινης πράξης, δεν έχει καταγραφεί επίσημα σε καμία αναφορά και στερείται τεκμηριωμένων στοιχείων. Ωστόσο, εάν ο ανακριτής διαπιστώσει ότι η προανακριτική εξέταση του ανηλίκου, που διενεργείται βάσει του άρθρου 227 του ΚΠΔ, είναι άκυρη ή ελλιπής ως προς την αντιμετώπιση όλων των ουσιωδών πτυχών της υπόθεσης, υποχρεούται να επαναλάβει την εξέταση του ανηλίκου. Η επανάληψη αυτή πρέπει να τηρεί όχι μόνο τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 227 του ΚΠΔ αλλά και με αυτή του άρθρου 204 παρ. 1 του ΚΠΔ, που συνεπάγεται την αποκάλυψη πληροφοριών που σχετίζονται με την πραγματογνωμοσύνη στον κατηγορούμενο, τώρα που έχει γίνει γνωστή η ταυτότητά του.^{35, 36}

Αντίθετα, εάν η αρχική δήλωση του ανηλίκου δεν αναφέρει συγκεκριμένο πρόσωπο ως δράστη, η διαδικασία διαφέρει. Ομοίως, εάν η κατάθεση του ανηλίκου πρέπει να επαναληφθεί στην προκαταρκτική έρευνα λόγω ακυρότητας της πρώτης κατάθεσης (π.χ. ληφθεί χωρίς την παρουσία παιδοψυχιάτρου, παιδοψυχολόγου, ψυχιάτρου ή ψυχολόγου), πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στον κατηγορούμενο να

³⁵ Χαρ. Σεβαστίδης, ο.π., σελ.2392, αρ.5, ΣυμβΑΠ 349/1996 ΠΧρ 1996.1690

³⁶ Γ. Καραγιάννη, Κύρια Ανάκριση, 2021, σελ.164. Αντίθετα: Ε. Γάκη, ο.π., σελ.5, η οποία θεωρεί ότι όταν στην προανάκριση δεν χορηγήθηκε στον κατηγορούμενο η δυνατότητα άσκησης των κατ' άρθρο 227 ΚΠΔ δικαιωμάτων του, οφείλει ο ανακριτής να διατάσσει επανάληψη της διαδικασίας, προκειμένου να χορηγηθεί στον κατηγορούμενο η δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων του, ενώ την ίδια υποχρέωση έχει το δικαστικό συμβούλιο, εάν μετά την τυπική περάτωση της κύριας ανάκρισης, διαπιστώσει ότι ο ανακριτής παρέλειψε να διατάξει την επανάληψή της. Δηλαδή φαίνεται ότι δεν εξαρτά την ανάγκη επανάληψης της διαδικασίας του άρθρου 227 ΚΠΔ από το εάν νομίμως ή όχι παραλήφθηκε στην προανάκριση η σχετική γνωστοποίηση στον κατηγορούμενο, ώστε να ασκήσει τα νόμιμα δικαιώματά του.

ασκήσουν τα εκ του άρθρου 227 παρ.2,3 ΚΠΔ δικαιώματα τους πριν λάβουν οποιαδήποτε συμπληρωματική ή προανακριτική κατάθεση από τον ανήλικο. Η μη παροχή αυτής της ευκαιρίας εγείρει ανησυχίες σχετικά με τη νομιμότητα της διαδικασίας, καθώς αποκλίνει από το κεφάλαιο για τη διενέργεια γνωμοδοτήσεων εμπειρογνομόνων. Η ίδια διαδικασία γνωστοποίησης (κατά το άρθρο 204 παρ. 1α ΚΠΔ) πρέπει να ακολουθείται και κατά την αρχική εξέταση του ανηλίκου βάσει του άρθρου 227 ΚΠΔ χωρίς να είναι γνωστό το όνομα του κατηγορουμένου. Αν το όνομα ανακαλυφθεί αργότερα κατά την προανάκριση με συμπληρωματική κατάθεση από τον ανήλικο, πρέπει να ειδοποιηθεί εκ νέου ο κατηγορούμενος. Αυτό διασφαλίζει ότι τα δικαιώματα του κατηγορουμένου προστατεύονται και έχουν τη δυνατότητα να υπερασπιστούν τον εαυτό τους με νομική εκπροσώπηση και ενδεχομένως να αμφισβητήσουν τη γνώμη του πραγματογνώμονα. Ενδέχεται όμως να υπάρξουν εξαιρετικές περιπτώσεις όπου η γνωστοποίηση της επικείμενης εξέτασης του ανηλίκου στον κατηγορούμενο μπορεί να παραλειφθεί. Αυτό δικαιολογείται μόνο εάν υπάρχει άμεση ανάγκη δράσης (κατά το άρθρο 204 παρ. 2α ΚΠΔ). Τέτοια ανάγκη μπορεί να προκύψει εάν κριθεί ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να απειλήσει ή να πιέσει ψυχολογικά τον ανήλικο ή την οικογένειά του πριν από την πρόσθετη εξέταση, σε μια προσπάθεια χειραγώγησης ή αλλοίωσης του περιεχομένου της κατάθεσής του. Η αντιμετώπιση της υπόθεσης ποικίλλει όταν της κατάθεσης ανηλίκου προηγείται η κατάθεση άλλου προσώπου, όπως γονέα, συγγενή ή κηδεμόνα του ανηλίκου ή ακόμη και άλλου μάρτυρα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, εάν οριστεί συγκεκριμένο πρόσωπο ως δράστης αξιόποινων πράξεων, όπως ορίζεται στο άρθρο 227 παρ.1α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), η διαδικασία αλλάζει. Εάν δεν υπάρχει άμεση ανάγκη πραγματογνωμοσύνης, ο κατονομαζόμενος πρέπει να ειδοποιηθεί δεόντως (σύμφωνα με το άρθρο 204 παρ. 1 ΚΠΔ) ότι η εξέταση του ανηλίκου θα ακολουθήσει τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 227 ΚΠΔ. Αυτό επιτρέπει στον κατηγορούμενο να διορίσει δικηγόρο υπεράσπισης και τεχνικό σύμβουλο και ενδεχομένως να ζητήσει εξαίρεση από τη γνώμη του πραγματογνώμονα³⁷.

³⁷ ΣυμβΠλημΡοδ 42/2021

Γίνεται δεκτό ότι στην προανάκριση δεν υπάρχει η κατ' άρθρο 204 παρ.1 ΚΠΔ υποχρέωση γνωστοποίησης, όταν ο κατηγορούμενος δεν διαθέτει γνωστή διαμονή ή είναι κάτοικος αλλοδαπής χωρίς αντίκλητο στην ημεδαπή.³⁸

Όταν η εξέταση του ανήλικου μάρτυρα κατά το άρθρο 227 ΚΠΔ γίνεται κατά την κύρια ανάκριση, είναι πολύ πιθανό η ταυτότητα του κατηγορουμένου να είναι ήδη γνωστή. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι κρίσιμο να ενημερωθεί ο κατηγορούμενος για το άρθρο 204 παρ.1α του Ποινικού Κώδικα, καθώς η παράλειψή του θα είχε ως αποτέλεσμα την απόλυτη ακυρότητα. Ωστόσο, υπάρχουν εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα, όπως στην περίπτωση της άμεσης πραγματογνωμοσύνης, όπου εξακολουθεί να ισχύει η προαναφερθείσα απαίτηση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, η αιτιολόγηση της άμεσης διενέργειας της εξέτασης βάσει του άρθρου 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας μπορεί να είναι αδύναμη, καθώς έχει ήδη παρέλθει συγκεκριμένος χρόνος και ο κατηγορούμενος έχει κληθεί να καταθέσει.

Επιπλέον, δεν είναι απαραίτητο να ειδοποιήσει ο ανακριτής τον κατηγορούμενο εάν η ταυτότητά του είναι άγνωστη, έχει άγνωστη κατοικία ή είναι κάτοικος ξένης χώρας που δεν όρισε κλήτευση στο σπίτι. Σε περιπτώσεις όπου έχει ήδη διεξαχθεί προκαταρκτική εξέταση του ανήλικου θύματος, ο ανακριτής δεν υποχρεούται να επαναλάβει την εξέταση βάσει του άρθρου 227 του Ποινικού Κώδικα, εκτός εάν υποψιάζεται την εγκυρότητά της ή πιστεύει ότι απαιτείται νέα εξέταση για μια πιο ολοκληρωμένη έρευνα. . Αυτό σημαίνει ότι σε πολλές περιπτώσεις η κύρια ανάκριση δεν περιλαμβάνει εξέταση του ανήλικου μάρτυρα σύμφωνα με το άρθρο 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να ζητήσει εξαίρεση πραγματογνωμοσύνης, να διορίσει τεχνικό σύμβουλο και να υποβάλει γραπτές ερωτήσεις στον μάρτυρα μέσω του ανακριτή δεν ισχύουν στις περισσότερες περιπτώσεις, καθώς εφαρμόζονται συνήθως στην κύρια έρευνα και όχι στην προκαταρκτική εξέταση. . Η απόφαση του ανακριτή να μην επαναληφθεί η προανακριτική εξέταση του ανήλικου μάρτυρα, σύμφωνα με το άρθρο 227 ΚΠΔ, συνάδει με την αρχή της αποφυγής περαιτέρω βλάβης στο ανήλικο θύμα. Όσον αφορά τα διαδικαστικά ελαττώματα, η νέα εξέταση του ανήλικου μάρτυρα κατά την

³⁸ Σ. Τσάκος σε Λ. Μαργαρίτη, Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, 2020, τ.Α', άρθρο 204, αριθμός 5.

κύρια ανάκριση, με τήρηση όλων των διατυπώσεων του άρθρου 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, διορθώνει τυχόν διαδικαστικά ελαττώματα που τυχόν προέκυψαν κατά την προανάκριση λόγω έλλειψη έγκαιρης ενημέρωσης στον κατηγορούμενο. Αυτό διασφαλίζει ότι οι κατηγορούμενοι μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους³⁹.

Η απόφαση του νομοθέτη να συμπεριλάβει το άρθρο 227 ΚΠΔ, που αφορά την εξέταση ανηλικών μαρτύρων, στοχεύει στη δημιουργία μιας δίκαιης και ισόρροπης διαδικασίας που εξετάζει συγκρουόμενα έννομα συμφέροντα χωρίς να παραβλέπονται τα δικαιώματα που παρέχονται στον κατηγορούμενο. Ωστόσο, υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους καθίσταται πρόκληση για τον εναγόμενο να ασκήσει τα δικαιώματά του σε αυτό το πλαίσιο. Πρώτον, είναι ευρέως αποδεκτό ότι ο κύριος σκοπός του άρθρου 227 ΚΠΔ είναι η προστασία των δικαιωμάτων των ανηλικών θυμάτων και όχι των κατηγορουμένων. Επιπρόσθετα, η αρχή της μη δευτερογενούς θυματοποίησης ανηλικών, όπως περιγράφεται στο άρθρο 227 παρ.1β ΚΠΔ, περιορίζει τον αριθμό των συνεντεύξεων που διενεργούνται με τον ανήλικο. Περαιτέρω, εάν δεν υπάρχει γνωστός ύποπτος ή κατηγορούμενος κατά την κατάθεση του ανηλικού κατά την προανάκριση, ενδέχεται να θιγούν τα δικαιώματα του κατηγορουμένου. Εξάλλου, η δυνατότητα διενέργειας προκαταρκτικής ή άμεσης πραγματογνωμοσύνης χωρίς ειδοποίηση του κατηγορουμένου, όπως επιτρέπεται από τα άρθρα 187 και 204 παρ. 2α ΚΠΔ, μπορούν επίσης να εμποδίσουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 248 παρ. 2α ΚΠΔ, ο ερευνητής μπορεί να επιλέξει να μην επαναλάβει την προανακριτική εξέταση του ανηλικού, όπως απαιτείται από το άρθρο 227 ΚΠΔ. Οι παράγοντες αυτοί δημιουργούν ένα περίπλοκο δικονομικό πλαίσιο που δυσκολεύει τον κατηγορούμενο να διορίσει νομική εκπροσώπηση ή να ζητήσει εξαίρεση από τη γνωμάτευση του πραγματογνώμονα, και τα δύο είναι δικαιώματα που αναγνωρίζονται ρητά από το νόμο (άρθρο 227 παρ. 2 και 3 ΚΠΔ). Ως εκ τούτου, σε πολλές δικαστικές υποθέσεις κρίνεται νόμιμη η προανακριτική εξέταση του ανηλικού μάρτυρα βάσει του άρθρου 227 ΚΠΔ χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του κατηγορουμένου. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ΕΣΔΑ και άλλα διεθνή νομοθετικά κείμενα, όπως αναφέρονται στο άρθρο 171 παρ. 1δ του Ποινικού Κώδικα, γενικά κηρύσσουν άκυρες

³⁹ ΣυμβΠλημΚέρκ 23/2014

τις ανακριτικές πράξεις όταν παραβιάζονται οι διατάξεις περί εμφάνισης, εκπροσώπησης και υπεράσπισης των κατηγορουμένων και την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Ωστόσο, η νομολογία συχνά διστάζει να κηρύξει την ακυρότητα των ανακριτικών πράξεων που διενεργήθηκαν βάσει του άρθρου 227 του Ποινικού Κώδικα χωρίς να ειδοποιήσει τον κατηγορούμενο. Σε πολλές περιπτώσεις δηλαδή δεν γίνεται δεκτό το αίτημα του κατηγορουμένου να κηρυχθεί άκυρο η προανακριτική εξέταση λόγω έλλειψης προηγούμενης ειδοποίησης.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι προσέγγισης της άσκησης των δικαιωμάτων σε αυτήν την περίπτωση. Η πρώτη επιλογή είναι να εφαρμοστούν τα δικαιώματα αναδρομικά, πράγμα που σημαίνει ότι ο διορισμός τεχνικών συμβούλων δεν απαγορεύεται και μπορεί να υποβληθεί αίτηση για εξαίρεση από εμπειρογνώμονα αφού έχει ήδη πραγματοποιηθεί η πραγματογνωμοσύνη, εφόσον υπάρχει ακόμη χρόνος για να γίνει αυτό. Ωστόσο, υπάρχει ένα μειονέκτημα σε αυτή την προσέγγιση. Οι έννομες συνέπειες της εξέτασης θα εξακολουθούν να ισχύουν έως ότου ασκηθεί το δικαίωμα και διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητά του, όπως ο αποκλεισμός παιδοψυχολόγου ή ψυχιάτρου ή η αμφισβήτηση της αξιοπιστίας της αναφοράς για την ψυχική κατάσταση του ανηλίκου. Αυτό σημαίνει ότι η ποινική διαδικασία θα συνεχιστεί με βάση την εξέταση μέχρι να ληφθεί απόφαση για την άσκηση των δικαιωμάτων.

Μια άλλη επιλογή είναι η αξιοποίηση του άρθρου 102 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπου ο κατηγορούμενος μπορεί να υποβάλει αναλυτική αίτηση στον ανακριτή ζητώντας την επανάληψη της προανακριτικής εξέτασης του ανηλίκου. Αυτό γίνεται προκειμένου να εξασφαλιστεί η πλήρης άσκηση των δικαιωμάτων του ανηλίκου, όπως ο ορισμός τεχνικού συμβούλου και η υποβολή γραπτών ερωτήσεων μέσω του ανακριτή. Η βάση αυτής της ανεξάρτητης αίτησης πρέπει να δικαιολογεί την επανεξέταση του ανηλίκου σύμφωνα με το άρθρο 227 του ΚΠΔ, καθώς η νομοθετική πρόθεση είναι να ελαχιστοποιηθεί η επανειλημμένη εμπλοκή ανηλίκων σε αστυνομικές και δικαστικές διαδικασίες. Οι έγκυρες αιτιολογήσεις για ένα τέτοιο αίτημα θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν περιπτώσεις όπου δεν υποβλήθηκαν συγκεκριμένες κρίσιμες ερωτήσεις κατά την αρχική εξέταση ή όπου η μαρτυρία του ανηλίκου δεν καταγράφηκε σωστά σύμφωνα με το νόμο. Ο ανακριτής, μετά από εισαγγελική εισαγγελία, οφείλει είτε να αποδεχθεί το αίτημα και να προχωρήσει στην

επανεξέταση του ανηλίκου σύμφωνα με τις νόμιμες διαδικασίες είτε να αιτιολογήσει την απόρριψή του, όπως ορίζει το άρθρο 274γ του ΚΠΔ.

Με την υποβολή αίτησης εκ μέρους του κατηγορουμένου για επανεκτέλεση της επίμαχης ανακριτικής πράξης, ο ανακριτής και, ενδεχομένως, το πλημμελειοδικείο θα εξετάσει και θα αξιολογήσει το αποδεικτικό υλικό, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης του ανηλίκου που διενεργείται βάσει του άρθρου 227 ΚΠΔ. Αυτή η επανεξέταση μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση του κατηγορουμένου. Εάν κριθεί απαραίτητο, ο ανήλικος μπορεί να επανεξεταστεί σύμφωνα με το άρθρο 227 ΚΠΔ. Αυτή η διαδικαστική οδός επιτρέπει τη διεξοδική διερεύνηση της υπόθεσης και την αναζήτηση της αλήθειας χωρίς να προκύψουν προβλήματα ακυρότητας. Αρχικά, κατά το στάδιο της ποινικής προανάκρισης, ο κατηγορούμενος αδυνατεί να ασκήσει τα δικονομικά του δικαιώματα για τους λόγους που προαναφέρθηκαν. Ωστόσο, μετά από εκτίμηση των συλλεχθέντων αποδεικτικών στοιχείων, ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να ζητήσει την επανάληψη της εξέτασης του άρθρου 227 ΚΠΔ προκειμένου να ασκήσει τα νόμιμα δικαιώματά του.

Η κήρυξη της ακυρότητας είναι απίθανο να γίνει αποδεκτή, λαμβάνοντας υπόψη τον πρωταρχικό σκοπό του άρθρου 227 ΚΠΔ, που είναι η προστασία των δικαιωμάτων του ανηλίκου και όχι του κατηγορουμένου. Εφόσον ο κατηγορούμενος μπορεί να υποβάλει αιτιολογημένο αίτημα στον ανακριτή και να προσφύγει στο δικαστικό συμβούλιο κατά οποιουδήποτε απορριπτικού διατάγματος, υπάρχει αμφιβολία εάν η στάθμιση έννομων συμφερόντων, που είναι ο σκοπός του παρόντος άρθρου, οδηγεί οριστικά στην ακύρωση του η προανακριτική εξέταση του ανηλίκου κατά το άρθρο 227 ΚΠΔ, μόνο και μόνο επειδή δεν είχε προηγουμένως κοινοποιηθεί στον κατηγορούμενο. Ως προς αυτό μπορεί να γίνει αναφορά στην υφιστάμενη νομολογία, η οποία αναφέρει ότι η άρνηση του ανακριτή να ικανοποιήσει το αίτημα του κατηγορουμένου δεν συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα, εφόσον ο κατηγορούμενος μπορεί να προσφύγει στο πλημμελειοδικείο κατά της άρνησης του ανακριτή. Στο δεύτερο σενάριο, εάν ο κατηγορούμενος δεν ικανοποιηθεί με την απόρριψη του ανακριτή, έχει δικαίωμα προσφυγής στο πλημμελειοδικείο όπως ορίζεται στο άρθρο 307 του Ποινικού Κώδικα. Συνεπώς, ο συνδυασμός των άρθρων 102 και 274 ΚΠΔ παρέχει κατάλληλη δικονομική οδό στους κατηγορούμενους για

την άσκηση των δικαιωμάτων τους, τα οποία τους παραχωρούνται βάσει του άρθρου 227 παρ.2 και 3 ΚΠΔ. Η διαδρομή αυτή ευθυγραμμίζεται με τις διατάξεις που επιτρέπουν στον κατηγορούμενο να ορίσει δικηγόρο και τεχνικό σύμβουλο πριν από την εξέταση του ανηλίκου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 227 ΚΠΔ. Αναγνωρίζει επίσης ότι σκοπός του άρθρου 227 ΚΠΔ είναι η προστασία των δικαιωμάτων του ανηλίκου και όχι του κατηγορουμένου⁴⁰.

Το περιεχόμενο του άρθρου 227 του ΚΠΔ έχει εγείρει ανησυχίες στη δικαστική πρακτική λόγω του πολύπλοκου δικτύου νομοθετικών διατάξεων και αρχών που καθιστούν πρόκληση την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στον κατηγορούμενο βάσει του ίδιου άρθρου (227 παρ.2 και 3 ΚΠΔ). . Ωστόσο, με τη συστηματική ερμηνεία και εφαρμογή των σχετικών νομοθετικών διατάξεων, είναι δυνατή η ικανοποίηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου χωρίς να ακυρώνεται κατ' ανάγκη η εξέταση του εν λόγω ανηλίκου, ακόμη και αν αυτή δεν είχε προηγουμένως κοινοποιηθεί στον κατηγορούμενο για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών. . Οι υφιστάμενες νομοθετικές διατάξεις κρίνονται επαρκείς για την αντιμετώπιση αυτών των ανησυχιών και δεν υπάρχει ανάγκη τροποποίησής τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο παρελθόν είχαν προβληθεί παρόμοια επιχειρήματα κατά της συνταγματικότητας και συμβατότητας με την ΕΣΔΑ του άρθρου 226Α ΑΚ. Κατά τη σύνταξη του νέου ΚΠΔ, το περιεχόμενο του άρθρου 227 του ΚΠΔ διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη προηγούμενες επικρίσεις, με στόχο την επίτευξη της καλύτερης δυνατής ισορροπίας μεταξύ αντικρουόμενων προτεραιοτήτων και συμφερόντων. Ως εκ τούτου, είναι κρίσιμης σημασίας η διεξαγωγή της ποινικής προδικασίας κατά τρόπο που να διασφαλίζει την άσκηση των δικαιωμάτων που ρητά αναγνωρίζονται στον κατηγορούμενο κατά το άρθρο 227 ΚΠΔ. Με την εναρμόνιση της εφαρμογής του άρθρου αυτού με το άρθρο 6 παρ.3δ της ΕΣΔΑ (που κατοχυρώνει το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάσει μάρτυρες), θα ενισχυθεί η θέση ότι το περιεχόμενο του άρθρου αυτού δεν είναι ούτε αντισυνταγματικό ούτε αντίθετο στην ΕΣΔΑ. Αντίθετα, εάν η ερμηνεία και η εφαρμογή αυτού του άρθρου υπονομεύει την άσκηση των δικαιωμάτων που ρητά παραχωρούνται στον κατηγορούμενο, υπάρχει κίνδυνος ανανέωσης των συζητήσεων για τη συνταγματικότητα και συμβατότητά του με την ΕΣΔΑ, και ενδεχομένως ακόμη και καταδίκη της χώρας από την ΕΔΑΔ.

⁴⁰ ΣυμβαΠ 1165/2010 ΠΧρ 2011.349, ΣυμβαΠ 251/2010 ΠΧρ 2011.107, ΣυμβαΠ 747/2009 ΤΝΠ Νόμος, ΣυμβαΠ 487/2007 ΤΝΠ Νόμος, ΣυμβΕφΘρακ 54/2017 ΠΧρ 2018.471

2.1 Ο Ν.5090/2024 και η διαφορά που έφερε στο άρθρο 227

Με τον προηγούμενο νόμο ίσχυε ότι κατά την εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παρ. 4, 324, 336, 337 παρ. 3, 338, 339, 342, 343, 345, 348, 348Α, 348Β, 348Γ, 349, 351Α ΠΚ, καθώς και στα άρθρα 29 παρ. 5 και 6 και 30 του ν. 4251/2014, διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, ειδικά εκπαιδευμένος παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος και σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγος ή ψυχίατρος, που υπηρετεί στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων ή που περιλαμβάνεται στον πίνακα πραγματογνωμόνων, όπου αυτά δεν λειτουργούν. Η εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος διενεργείται στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων της Εφετειακής Περιφέρειας ή, όπου αυτά δεν λειτουργούν, σε χώρους ειδικά σχεδιασμένους και προσαρμοσμένους για τον σκοπό αυτόν, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων. Ενώ τώρα επέρχεται αλλαγή που λέει ότι κατά την εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παρ. 4, 324, 336, 337 παρ. 3, 338, 339, 342, 343, 345, 348, 348Α, 348Β, 348Γ, 349, 351Α ΠΚ, στα άρθρα 6, 7, 9 του ν. 3500/2006 (Α' 232), καθώς και στα άρθρα 29 παρ. 5 και 6 και 30 του ν. 4251/2014, διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, ειδικά εκπαιδευμένος παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος και σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγος ή ψυχίατρος, που υπηρετεί στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων ή που περιλαμβάνεται στον πίνακα πραγματογνωμόνων, όπου αυτά δεν λειτουργούν. Η εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος διενεργείται στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων της Εφετειακής Περιφέρειας ή, όπου αυτά δεν λειτουργούν, σε χώρους ειδικά σχεδιασμένους και προσαρμοσμένους για τον σκοπό αυτόν, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων⁴¹.

3 Το άρθρο 352Α του Ποινικού Κώδικα και προσέγγιση της ψυχοδιαγνωστικής εξέτασης που αφορά τον δράστη και εκείνης που αφορά το θύμα

⁴¹ ΔΣΑ, Αλέξανδρος Μαντζούτσος, ΙΙ. Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Συγκριτικός Πίνακας Παλαιών & Νέων Ρυθμίσεων (2024), σελ.40

Η διάταξη του άρθρου 352Α του Ποινικού Κώδικα περιλαμβάνει πραγματογνωμοσύνη που απαιτεί διαγνωστική εξέταση της ψυχολογικής κατάστασης τόσο του κατηγορουμένου όσο και του ανηλικού θύματος σε υποθέσεις που αφορούν εγκλήματα σε βάρος ανηλίκων. Η διάταξη αυτή αποσκοπεί στον έγκαιρο εντοπισμό κάθε σεξουαλικής διαστροφής ή παιδεραστίας, ιδιαίτερα σε σχέση με τον κατηγορούμενο. Η εξέταση αυτή είναι γνωστή ως ψυχολογική-ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη και περιλαμβάνει την αξιολόγηση τόσο του κατηγορουμένου όσο και του ανήλικου θύματος προκειμένου να τους παρασχεθεί η κατάλληλη θεραπεία. Για τον κατηγορούμενο, η εξέταση αυτή βοηθά στην ανίχνευση τυχόν διαστροφής, στην πρόληψη μελλοντικών αδικημάτων, ενώ για το θύμα βοηθά στην επίβλεψη και θεραπεία του μετατραυματικού συνδρόμου.

Ως υποχρεωτική προβλέπεται και η κατ' άρθρο 352Α ΠΚ ψυχοδιαγνωστική εξέταση του δράστη εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η πραγματογνωμοσύνη εξυπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό και δεν διεξάγεται με σκοπό τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων για να διαπιστωθεί εάν τα αδικήματα διαπράχθηκαν σε βάρος ανηλίκων ή για να θεμελιωθούν λόγοι για τη μείωση των κατηγοριών σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα. Η εξέταση αυτή μπορεί να διαταχθεί είτε κατά την προκαταρκτική δίκη από τον εισαγγελέα είτε κατά την κύρια ανάκριση από τον ανακριτή. Θεωρείται πραγματογνωμοσύνη και διέπεται από τις ρυθμίσεις που περιγράφονται στα άρθρα 183 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Κατά την κύρια ανάκριση, ο ανακριτής μπορεί να διατάξει την ψυχοδιαγνωστική εξέταση του κατηγορουμένου με έκδοση διαταγής, μετά από συνεννόηση με τον εισαγγελέα σύμφωνα με τα σχετικά άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η εξέταση αυτή δεν είναι υποχρεωτική και μπορεί να διεξαχθεί μόνο αυτεπάγγελα ή κατόπιν αιτήματος των κατηγορουμένων με τη συγκατάθεσή τους. Εάν ο κατηγορούμενος δεν δώσει τη συγκατάθεσή του, ο ανακριτής δεν μπορεί να προχωρήσει στην εξέταση. Σημειωτέον ότι παρόλο που ο νόμος δεν το ορίζει ρητά, η συναίνεση του κατηγορουμένου θα πρέπει να είναι γραπτή και να περιλαμβάνεται στη δικογραφία. Αυτή η συγκατάθεση μπορεί να δοθεί προφορικά κατά την ανάκριση ή σε χωριστό έγγραφο που υποβάλλεται στον ανακριτή. Σκοπός της απόκτησης συναίνεσης κατά την έναρξη της διαδικασίας είναι να αποφευχθεί η ανάγκη πρόσθετων απολογιών,

όπως απαιτείται μετά την ολοκλήρωση της έρευνας. Εάν ο ανακριτής αρνηθεί να προχωρήσει στην εξέταση, πρέπει να εκδοθεί εντολή και να επιδοθεί στον κατηγορούμενο, όπως ορίζουν τα σχετικά άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Με βάση αυτή τη διάταξη ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα προσφυγής στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών.

Η διάταξη του άρθρου 352Α του Ποινικού Κώδικα περιλαμβάνει πραγματογνωμοσύνη που απαιτεί διαγνωστική εξέταση της ψυχολογικής κατάστασης τόσο του κατηγορουμένου όσο και του ανηλίκου θύματος σε υποθέσεις που αφορούν εγκλήματα σε βάρος ανηλίκων. Η διάταξη αυτή αποσκοπεί στον έγκαιρο εντοπισμό κάθε σεξουαλικής διαστροφής ή παιδεραστίας, ιδιαίτερα σε σχέση με τον κατηγορούμενο. Η εξέταση αυτή είναι γνωστή ως ψυχολογική-ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη και περιλαμβάνει την αξιολόγηση τόσο του κατηγορουμένου όσο και του ανηλίκου θύματος προκειμένου να τους παρασχεθεί η κατάλληλη θεραπεία. Για τον κατηγορούμενο, η εξέταση αυτή βοηθά στην ανίχνευση τυχόν διαστροφής των γεννητικών οργάνων, στην εφαρμογή των απαραίτητων θεραπευτικών μέτρων εάν καταδικαστεί, στην πρόληψη μελλοντικών αδικημάτων, στη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένταξης, ενώ για το θύμα βοηθά στην επίβλεψη και θεραπεία του μετατραυματικού συνδρόμου. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η πραγματογνωμοσύνη εξυπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό και δεν διεξάγεται με σκοπό τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων για να διαπιστωθεί εάν τα αδικήματα διαπράχθηκαν σε βάρος ανηλίκων ή για να θεμελιωθούν λόγοι για τη μείωση των κατηγοριών σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα. Η εξέταση αυτή μπορεί να διαταχθεί είτε κατά την προκαταρκτική δίκη από τον εισαγγελέα είτε κατά την κύρια ανάκριση από τον ανακριτή. Θεωρείται πραγματογνωμοσύνη και διέπεται από τις ρυθμίσεις που περιγράφονται στα άρθρα 183 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Κατά την κύρια ανάκριση, ο ανακριτής μπορεί να διατάξει την ψυχοδιαγνωστική εξέταση του κατηγορουμένου με έκδοση διαταγής, μετά από συνεννόηση με τον εισαγγελέα σύμφωνα με τα σχετικά άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Για την εξέταση αυτή δεν απαιτείται η συγκατάθεση του κατηγορουμένου, αλλά δεν είναι υποχρεωτική και μπορεί να διεξαχθεί μόνο αυτεπάγγελα ή κατόπιν αιτήματος των κατηγορουμένων με τη συγκατάθεσή τους. Εάν ο κατηγορούμενος δεν δώσει τη συγκατάθεσή του, ο ανακριτής δεν μπορεί να προχωρήσει στην εξέταση. Σημειωτέον

ότι παρόλο που ο νόμος δεν το ορίζει ρητά, η συναίνεση του κατηγορουμένου θα πρέπει να είναι γραπτή και να περιλαμβάνεται στη δικογραφία. Αυτή η συγκατάθεση μπορεί να δοθεί προφορικά κατά την ανάκριση ή σε χωριστό έγγραφο που υποβάλλεται στον ανακριτή. Σκοπός της απόκτησης συναίνεσης κατά την έναρξη της διαδικασίας είναι να αποφευχθεί η ανάγκη πρόσθετων απολογιών, όπως απαιτείται μετά την ολοκλήρωση της έρευνας. Εάν ο ανακριτής αρνηθεί να προχωρήσει στην εξέταση, πρέπει να εκδοθεί εντολή και να επιδοθεί στον κατηγορούμενο, όπως ορίζουν τα σχετικά άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Με βάση αυτή τη διάταξη ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα προσφυγής στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών⁴².

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η εξέταση δεν περιορίζεται μόνο στον κατηγορούμενο (δηλαδή το πρόσωπο εναντίον του οποίου έχουν ασκηθεί ποινικές διώξεις), αλλά επεκτείνεται και σε άτομα που είναι ύποπτα για τη διάπραξη τέτοιων εγκλημάτων. Η εντολή για την εξέταση αυτή μπορεί να εκδοθεί από τον αρμόδιο εισαγγελέα κατά το στάδιο της προανάκρισης, την ανακριτική αρχή κατά τις τακτικές ανακρίσεις ή το αρμόδιο δικαστήριο κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης. Σύμφωνα με το άρθρο 352Α παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα, σε περιπτώσεις που οποιοδήποτε από τα εγκλήματα που αναφέρονται στο κεφάλαιο 19 του Ποινικού Κώδικα διαπράττεται σε βάρος ανηλίκου, ο δράστης πρέπει να υποβάλλεται σε ψυχογενετικό διαγνωστικό τεστ για να εκτιμηθεί η ψυχική του κατάσταση. Ωστόσο, είναι σημαντικό να συναινέσει ο δράστης σε αυτή τη δοκιμή. Ο κύριος στόχος αυτής της διάταξης ήταν να καταστεί δυνατή η έγκαιρη ανίχνευση κάθε αποκλίνουσας και επιβλαβούς σεξουαλικής συμπεριφοράς, όπως η παιδεραστία, σε άτομα που έχουν διαπράξει εγκλήματα που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 19 του Ποινικού Κώδικα.

Τονίστηκε ότι η διάταξη αυτή δεν πρέπει να χρησιμεύσει ως λόγος άρσης ή μείωσης των κατηγοριών σε βάρος του δράστη, όπως αναφέρεται στα άρθρα 34 και 36 του Ποινικού Κώδικα. Αντίθετα, όταν το θύμα είναι ανήλικο, μπορούν να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς του δράστη μέσω κατάλληλης μεταχείρισης, με στόχο τον έλεγχο των παιδεραστικών του τάσεων, την πρόληψη της υποτροπής και τη διευκόλυνση της επανένταξής του στην οικογένεια και την

⁴² Α. Αλαπάντας, Ν. Βασιλειάδης, Π. Βλαμάκης, Δ. κ.α., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-461), 2020, 1068-1069

κοινωνία. Η ένταξη του άρθρου 352Α στον Αστικό Κώδικα ενσωματώθηκε στον Ποινικό μας Κώδικα με την τροποποίηση του Ν. 3625/2007, συγκεκριμένα στην ενότητα 2, παράγραφος 11. Η τροποποίηση αυτή χρησίμευσε για την επικύρωση και εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των το Παιδί για την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την πορνογραφία, μαζί με άλλες σχετικές διατάξεις. Περαιτέρω, η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει τη δυνατότητα υπαγωγής ατόμων που έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα κατά ανηλίκων του κεφαλαίου 19 σε πρόγραμμα ψυχογενετικής θεραπείας. Αυτό το πρόγραμμα μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε κατά τη διάρκεια της ποινής τους είτε ανεξάρτητα από αυτήν. Τόσο οι καταδικασθέντες όσο και όσοι αναμένουν τη δίκη μπορούν να συμμετάσχουν οικειοθελώς σε αυτό το θεραπευτικό πρόγραμμα, χωρίς αυτό να επηρεάζει το δικαίωμά τους για δίκαιη υπεράσπιση ή το τεκμήριο αθωότητας.

Στις περιπτώσεις που αφορούν εγκλήματα που περιγράφονται στο 19ο κεφάλαιο, λαμβάνονται ειδικά μέτρα για την αξιολόγηση της ψυχικής και σωματικής κατάστασης του ανήλικου θύματος για να διαπιστωθεί εάν χρειάζονται θεραπεία. Επιπλέον, για την προστασία του ανήλικου, ο εισαγγελέας, ο ανακριτής ή το δικαστήριο έχουν την εξουσία να απομακρύνουν τον δράστη από το περιβάλλον του θύματος ή να μεταφέρουν προσωρινά το θύμα σε ασφαλές μέρος. Μπορούν επίσης να απαγορεύσουν οποιαδήποτε επικοινωνία μεταξύ του θύματος και του ένοχου. Αυτές οι διατάξεις είναι σύμφωνες με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η οποία δίνει έμφαση στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού ως πρωταρχικό κριτήριο όταν το θύμα είναι παιδί. Αυτή η αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη την ηλικία του παιδιού, το επίπεδο ωριμότητας, τις απόψεις, τις ανάγκες και τις ανησυχίες του. Αξίζει να σημειωθεί ότι και πριν από αυτή την οδηγία, η ελληνική έννομη τάξη είχε ήδη εφαρμόσει ειδικά μέτρα για την προστασία των ανηλίκων θυμάτων στη διαδικασία της ποινικής δικαιοσύνης ενσωματώνοντας προηγούμενες Ευρωπαϊκές Συμβάσεις. Μολονότι η εξέταση ανηλίκων θυμάτων ως μάρτυρες, όπως προβλέπεται στο άρθρο 227 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, έχει εφαρμοστεί μόνο πιλοτικά μέχρι στιγμής, ο σκοπός αυτής της διάταξης είναι αδιαμφισβήτητος: η προστασία αυτής της ευάλωτης ομάδας ανηλίκων θυμάτων εγκλημάτων κατά προσωπικού και σεξουαλική ελευθερία. Επιπρόσθετα, η φυσική παρουσία του ανήλικου μπορεί να αντικατασταθεί με την ηλεκτρονική παρουσίαση

της γραπτής κατάθεσής του σε επόμενα στάδια της δικαστικής διαδικασίας. Ωστόσο, εάν η ηλεκτρονική προβολή δεν είναι εφικτή, η γραπτή κατάθεση διαβάζεται δυνατά στο δικαστήριο. Περαιτέρω, εάν ο ανήλικος δεν εξετάστηκε στο προανακριτικό στάδιο, υπάρχει η δυνατότητα διενέργειας συμπληρωματικής εξέτασης. Σε αντίθεση με την προηγούμενη διάταξη (άρθρο 226Α ΚΠΔ), που απαγόρευε πλήρως τον διορισμό τεχνικού συμβούλου κατά την εξέταση ανηλίκου θύματος, η νέα διάταξη (άρθρο 227 Κ.Π.Δ.) επιτρέπει το διορισμό τεχνικούς συμβούλους για λογαριασμό του κατηγορουμένου. Ωστόσο, αυτοί οι σύμβουλοι δεν επιτρέπεται να έχουν προσωπική επαφή με τον ανήλικο. Ένα άλλο κρίσιμο μέτρο για την προστασία του ανηλίκου θύματος είναι η απαγόρευση της αντιπαράθεσης από συνηγόρους υπεράσπισης, όπως περιγράφεται στις παραγράφους 3 και 6 του άρθρου 227.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στην πράξη, το ανήλικο θύμα μπορεί να κληθεί να περιγράψει την εμπειρία του πολλαπλά φορές από τη στιγμή της υποβολής της καταγγελίας και καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Αυτό εγκυμονεί σημαντικό κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης και μπορεί να επιδεινώσει την ήδη επιβαρυνόμενη ψυχική κατάσταση του ανηλίκου. Σε υποθέσεις που αφορούν σεξουαλικά εγκλήματα κατά ανηλίκων, το άρθρο 226Α του Ποινικού Κώδικα, με τίτλο «Ανήλικοι μάρτυρες θύματα παραβίασης της προσωπικής και σεξουαλικής ελευθερίας», παίζει καθοριστικό ρόλο. Αυτή η διάταξη περιγράφει μια πρωτοποριακή προσέγγιση για την εξέταση ανηλίκων θυμάτων προσωπικών και σεξουαλικών εγκλημάτων στην Ελλάδα⁴³.

⁴³Ε. Γάκη, «Ιδιώνυμες πραγματογνωμοσύνες των άρθρων 227,228 ΚΠΔ και 352Α ΠΚ ανηλίκων και ενήλικων θυμάτων των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλημάτων οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, δηλαδή για τα εγκλήματα του 19ου κεφαλαίου του ΠΚ» (Εισήγηση στο επιμορφωτικό σεμινάριο της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών της 13-14.10.2022 με τίτλο «Ζητήματα που προέκυψαν από την εφαρμογή στην πράξη των νέων Ποινικών Κωδίκων και ιδίως μετά την τροποποίησή τους με τον Ν. 4855/2021)

4. Συμπεράσματα

Κατά τη σύγκριση των δύο πρόσφατων νομικών πράξεων στην Ευρώπη σχετικά με την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση, υπάρχει μια τάση προς μια πιο λεπτομερή κατανόηση του εγκλήματος. Οι προσπάθειες της διεθνούς και ευρωπαϊκής κοινότητας για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας αντικατοπτρίζουν τη δέσμευσή τους για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και τη θέσπιση αποτελεσματικών νομικών πλαισίων. Ο ορισμός της παιδικής πορνογραφίας έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, με έμφαση στην πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος. Ο Έλληνας νομοθέτης έχει εργαστεί για την ποινικοποίηση και την εξειδίκευση στην αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας, ευθυγραμμιζόμενος με τα διεθνή νομικά εργαλεία και τις οδηγίες της ΕΕ. Η οδηγία για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της παιδικής πορνογραφίας θέτει αυστηρότερες κατευθυντήριες γραμμές για τον ορισμό του εγκλήματος και αποσκοπεί στην παροχή ευρύτερης προστασίας στα θύματα. Ορισμένα μέτρα επηρεάζουν έμμεσα τους δράστες, ενώ άλλα επικεντρώνονται αποκλειστικά στη βοήθεια των θυμάτων.

Το άρθρο 227 του Ποινικού Κώδικα (πρώην άρθρο 226Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας) θεσπίζει μια μοναδική διαδικασία εξέτασης για τα ανήλικα θύματα αυτών των εγκλημάτων, παρεκκλίνοντας από την κοινή διαδικασία που περιγράφεται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Το βασικό χαρακτηριστικό αυτής της εξέτασης είναι η εμπλοκή ενός ειδικά εκπαιδευμένου παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου που ενεργεί ως ειδικός. Ο ρόλος τους περιλαμβάνει την προετοιμασία του ανήλικου θύματος για την κατάθεσή του χρησιμοποιώντας κατάλληλες διαγνωστικές μεθόδους. Αξιολογούν την αντιληπτική ικανότητα και την ψυχική κατάσταση του ανηλίκου και συντάσσουν γραπτή έκθεση, η οποία γίνεται αναπόσπαστο μέρος της δικογραφίας.

Το άρθρο 353Α του Ποινικού Κώδικα αντιμετωπίζει αδικήματα που σχετίζονται με την παραβίαση της σεξουαλικής ελευθερίας και την εκμετάλλευση ατόμων στη σεξουαλική τους ζωή για οικονομικό όφελος. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει ένα μοναδικό είδος ιατροδικαστικής-ψυχολογικής αξιολόγησης, που στοχεύει στην αξιολόγηση της ψυχογενετικής κατάστασης τόσο του κατηγορουμένου όσο και του θύματος σε περιπτώσεις που το θύμα είναι ανήλικο και όχι ενήλικο. Αυτή

η αξιολόγηση επιβάλλεται σε διάφορα στάδια της νομικής διαδικασίας, όπως το στάδιο της προδικασίας, η κύρια έρευνα και η κύρια διαδικασία, με την αντίστοιχη συμμετοχή του Εισαγγελέα, του ανακριτή και του δικαστηρίου. Σημαντικό είναι ότι η συναίνεση των κατηγορουμένων είναι απαραίτητη για τη δική τους εξέταση, ενώ για την εξέταση του ανήλικου θύματος δεν απαιτείται η συγκατάθεσή τους. Η συγκατάθεση μπορεί να εκφραστεί προφορικά, γραπτά ή μέσω δήλωσης. Για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και την προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων, είναι ζωτικής σημασίας να τηρούνται οι νομικές διατυπώσεις κατά την ειδική μορφή πραγματογνωμοσύνης. Αυτό δεν ισχύει μόνο για την εξέταση του κατηγορουμένου αλλά επεκτείνεται και στην εξέταση του ανήλικου θύματος.

Βιβλιογραφία

- Akdeniz Y., Internet Child Pornography and the Law, 2008, 197
- Clough J., Principles of Cybercrime, 2010, Yar M., Cybercrime and Society, 2006, Williams M., Virtually Criminal – Crime, deviance and regulation online, 2006, Speer D., Redefining Borders: The challenges of Cybercrime in Crime, Law and Social Change, 34 (2000)
- Doek J., The Current Status of the United Nations Convention on the Rights of the Child in the United Nations Convention on the Rights of the Child, A Guide to the “Travaux Preparatoires”, 1992
- Doek L., The UN Convention on the Rights of the Child: An instrument for creating a healthy environment for the child in Garbarino J., Sigman G., A Child’s Rights to a Healthy Environment, Springer Science and Business Media, 2010
- Europol, 2013, Strategic Assessment of Commercial Sexual Exploitation of Children
- Explanatory Report of the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), par. 94 – 98,
- Khaled A., Who does what to children, where, why and how? Spinellis D. (Ed), Computer Crimes, Cyber – Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes, 2004.
- Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, New York, 25 May 2000, Fifty – fourth session
- Price –Cohen C., United Nations Convention on the Rights of the Child: Overview in Children’s Rights: Crisis and Challenge, A-5, 1990
- Resolution 1307 (2002). Sexual exploitation of children: zero tolerance. 27 Sep 2002
- Sieber U., Computer Crimes, Cyber – Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes (General Report), in Spinellis D. (Ed), Computer Crimes, Cyber – Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes, 2004
- Stylianou, S. (2022). STOP CHILD ABUSE-ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ STOP.
- Α. Αλαπάντας, Ν. Βασιλειάδης, Π. Βλαμάκης, Δ. κ.α., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-461), 2020,
- Α. Κωνσταντινίδης, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2020
- Αγγελή Ι., Διαδίκτυο (Internet) και Ποινικό Δίκαιο σε ΠοινΧρον2000
- Ανδρουλάκη Ν., Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος Ι, Θεωρία για το έγκλημα, 2006
- Γ. Καραγιάννη, Κύρια Ανάκριση, 2021
- Γιαννόπουλο Θ., Όψεις και Προβλήματα Ηλεκτρονικής Εγκληματικότητας, ΝοΒ 1986

- Δημόπουλο Χ., Εγκλήματα κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης Ανηλίκων Εμπορία – Πορνογραφία- Κατάχρηση σε Ασέλγεια, 2006
- Ζάννη Α., Το διαδικτυακό έγκλημα, 2005
- Θ. Δαλακούρας, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, εκδ.2019
- Καϊάφα – Γκμπάντι Μ., Ποινικό Δίκαιο και Καταχρήσεις της Πληροφορικής, Αρμενόπουλος 2007
- Κιούπη Δ., Ποινικό Δίκαιο και Internet, Σειρά ΠΟΙΝΙΚΑ Νο 57,
- Λάζου Γ., Πληροφορική και Έγκλημα, 2001
- Μανωλεδάκη Ι./Καϊάφα – Γκμπάντι Μ./Συμεωνίδου – Καστανίδου Ελ., Ποινικό Δίκαιο, Επιτομή Γενικού Μέρους, Ζ΄ έκδοση, 2005
- Μυλωνόπουλο Χρ., Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο, Σειρά ΠΟΙΝΙΚΑ, Νο 33
- Παπαγεωργίου – Γονατά Σ., σε Χαραλαμπίκη Α., Ποινικός Κώδικας – Τόμος ΙΙ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- Παπαθανασόπουλος. Εμπορία ανθρώπων, θυματολογικές όψεις και προθεσμία περίσκεψης κατά το Ν.3386/2005, ΠοινΔικ 12/2006.
- Παρασκευόπουλο Ν., Τα θεμέλια του Ποινικού Δικαίου, 2008, Εκδ. Σάκκουλα.
- Σ. Τσάκος σε Λ. Μαργαρίτη, Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, 2020
- Σπινέλλη Κ., Παιδική πορνογραφία –Εισαγωγικό σημείωμα, Εγκληματολογία 2012
- Συκιώτου Α. σε Κουράκη Ν., Έμφυλη εγκληματικότητα: ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου, Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2009
- Συκιώτου Α., Η αναγνώριση και η σημασία της αναγνώρισης ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων, ΠοινΔικ& Εγκληματολογία 1/2009
- Χαρ. Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2015
- Χαραλαμπίκη Α., Ο νέος ν. 3625/2007 για την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, ΠοινΛογ 2006

Διαδικτυακή

- <http://conventions.coe.int/treaty/en/reports/html/185.htm>
- <http://www.ministryofjustice.gr> Ενημερωτικό σημείωμα του Ν.3875/2010
- <http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=z7c0XwYgEpY%3d&tabid=132> Αιτιολογική Έκθεση Νόμου
- <http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/crc-conflict.pdf>